The University of Jordan
THE LIBRARY

הצופה

יום ששי, ד' תשרי תשל"ו (12.9.1975)
שנה ל"ח — גליון 12050 — המחיר 2.20 ל"י
עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

בהתאם „לסעיף סודי" בהסכם הביניים

מצרים וישראל הפסיקו הדדית שידורי תעמולה עויינת

...אביב 11 (ווספ"ע יע"ר) ...יב הפסיקה את כל שי... התעמולה המכוונים נגד ... — אמר היום מקור ... רשמי בכיר לכתב ... בתל־אביב, ... גרוס.

...ציין, כי צעד מצרי זה ... כנראה, בהסכם הביניים.

...הוסיף גם, כי ישראל מפ... סיקה תוכנית יומית של שי... לישית בת 10 דקות שהיו ... בניחוד אל הלוחמים המצ... דנה בעיקר במצב הפוליטי ... במצרים. תכנית זו שהיתה ... מטעם המחלקה הערבית של ... ישראל בגל 4, כללה גם ... על מדיניותו וצעדיו של ...

...שלת הסכמות נגד ישראל ... משלוש תחנות הרדיו ... של מצרים, כולל „קול ... הופסקה עוד לפני כשבועיים ... שבועות. מעולם לא הופסקו ... התעמולה האלה נגד ישראל ... תקופה כה ארוכה. ... זה תהליך הדרגתי שהתחיל ... תקופה של שבועיים או של...

...שה שבועות לפני חתימת הסכם הביניים בג'נבה ב־4 בספטמבר. עם זאת מוקדם מדי לקבוע, אם הניה זו מדיניות לטווח ארוך.

עוד אמר המקור כי מהלך זה קשור כפי הנראה עם ההסכם, על אף העובדה שאין כל סעיף בחלק הגלוי של ההסכם, שמחייב את מצרים לסיים את התעמולה נגד ישראל.

אך קיימות „הבנות סודיות" שעליהן הסכימו מצרים וישראל בבגעים עם ארה"ב ואלה מהוות חלק של ההסכם. מקור ממשלתי אמר בהקשר זה כי לא יהיה זה מופרך להניח שמצרים הבטיחה לוותר על התעמולה נגד ישראל במסגרת הבנות אלה.

עוד ציין המקור, כי תחנת השידור „קול ערבי" ניהלה מסע הוקעה נגד ישראל ושתי תחנות הרדיו החשובות הנוספות — רדיו קאהיר ורדיו המזרח התיכון אף הן ניהלו מסע אנטי־ישראלי אך במימדים קטנים יותר.

שלטונות קאהיר סגרו את תחנת „קול פלשתין"

מקאהיר נמסר ששלטונות מצרים סגרו היום את תחנת השידור „קול פלשתין" המתנהלת על ידי אש"ף.

זו הפעם השנייה שמצרים מחליטה להפסיק את שידורי „קול פלשתין". בפעם הראשונה נתקבלה החלטה לסגור את התחנה ביולי 1970, כאשר הפלשתינאים מתחו ביקורת חריפה על נאצר בקשר עם הסכמתו לתכנית רוג'רס. היה זה סאדאת שנתן את הסכמתו במארס 1971 לחידוש השידורים.

המשטרה האזרחית כיתרה את בניין התחנה

הודעה מצרית רשמית שפורסמה מאוחר יותר האשימה „יסודות מסוימים" בניצול תחנת השידור „קול פלשתין" נגד מצרים.

הודעה של משרד ההסברה קבעה, כי „תחנת השידור נעשתה חלק של מסע תעמולה נגד מצרים, מצד גורמים מסויימים שהציבו להם כמטרה להקפיא את הצינון הפלשתינאי ואת הסטאטוס־קוו במזרח התיכון".

נודע, כי שוטרים נכנסו לבניין של סוכנות הידיעות המזרח־תיכונית בו נמצא „קול פלשתין" ונעלו את הדלתות.

בשעות הערב כיתרה יחידה של משטרה אזרחית את הבניין, כתגבורת לשוטרים המוצבים שם בדרך כלל.

„קול פלשתין" החלה לשדר מקאהיר במאי 1968. תחנה זו שידרה כל יום במשך שלוש שעות. היא עוסקת בעיקר בדברי פרשנות מדיניים, משדרת ידיעות שוטפות והוראות צופן למחבלים בשטחים.

ילדי נופלים מקבלים את העיטורים מידי הרמטכ"ל ושר הביטחון בטקס הענקת האותות שנערך אתמול במשכן הכנסת בירושלים. (ראה ידיעה בעמ' אחרון).

ג'קסון: המחבלים עלולים לפגוע בטכנאים האמריקניים

וואשינגטון, 11 (עי"ר) — הסנאטור הנרי ג'קסון הביע היום את דעתו, כי יתכן שהמשקיפים האמריקאים שיוצבו בסיני ישמשו מטרה לפיגועים מצד אש"ף.

הסנאטור הביע דאגתו לאחר שהוא וחברים אחרים של ועדת השירותים המזויינים של הסנט קיבלו תדריך מקיסינג'ר על ההסכם הערבי־ישראלי.

לפני ימים מספר אמר ג'קסון, כי הוא מקווה להצביע בעד הסכם הביניים, למרות הסתייגויות מסויימות.

ועדת השירותים המזויינים של הסינט חקרה את קיסינג'ר לגבי הסכם הביניים, על פי סיכום כי גוברת התמיכה בנוכחות אמריקנית בסיני.

קיסינג'ר אמר כי הפגישה הראשונה עם הוועדה היתה „מועיל מאוד".

יו"ר הוועדה ג'ון סטניס אמר, כי יהיה צורך בפגישות נוספות עם ד"ר קיסינג'ר כדי להבהיר מספר נקודות שלא הועלו היום.

אלוף ישראל טל נתמנה עוזר לשר הביטחון

שר הביטחון, שמעון פרס, מינה אתמול את האלוף (מיל) ישראל טל, לעוזרו.

בתוקף תפקידו, שייכנס לתוקפו ב־1 באוקטובר 1975, יתאם אלוף טל את עבודת שלוחותיה האזרחיות של מערכת הביטחון ואת עבודת המטה בין משרד הבטחון וצה"ל.

פרופ' יובל נאמן ימשיך בתפקידו כמדען ראשי של מערכת הביטחון עד ינואר 1976.

השגריר אשר בן־נתן, המסיים את תפקידו כשגריר ישראל בצרפת נתמנה על ידי שר הביטחון ליועצו. ויכנס לתפקידו בגמר כהונתו הדיפלומטית בפאריס.

מערכת הסברה מקפת בארה"ב בעניין הסיוע לישראל

מאת סופרנו המדיני בירושלים

במדי הסיוע האמריקאני לישראל יהיו השנה גדולים ויותר מאשר תקציב הסיוע לכל המדינות יחד. עם זאת מדאיג הסחף בדעת הקהל האמריקאנית המתנגדת לסיוע, כמו את הממשלה והשירותים הישראלית בוואשינגטון פתחה במערכת הסברה בקרב סנטורים, ועורכי עיתונים ומעצבי דעת הקהל.

ההנחה היא שהסיוע שיאושר יהיה בגובה של שני מיליארד ו־400 מיליון דולר מזה 350 מיליון כפיצוי לדלק מאבו רודס ו־150 מיליון, לבנית קו הביצורים החדש. רוב הכסף יוצא בארה"ב צבאה ויוקדש לרכש במתוני ובכך יניע את גלגלי הכלכלה האמריקאית. נימוק זה וכן הנימוק שבלי הסכם היתה פורצת מלחמה שהיתה עלולה לפגוע באספקה הדלק לארה"ב ולגרום למשבר כלכלי נוסף — הם הטיעונים החשובים של מערכת ההסברה הישראלית, כדי להסות רעה עוינות שנהגלו בתריפות בלתי רגילה בקונגרס ובדעת הקהל בארה"ב.

בינתיים מתברר שהתגובה הסובייטית להסכם הביניים הולכת ולובשת צורה קיצונית בהתבטאויות בשידורים ובעיתונות ובמיוחד בדיבורים על אפשרות של הכשלה הערכת מגדס כוח האו"ם במועצת הבטחון כאשר תובא לאישור. יש לראות בכך אות הכשלונות הגדולים של מדיניות החוץ הסובייטית.

לפי הידיעות שמתקבלות מג'נבה מתנהלים הדיונים שם כשורה בין קבוצות העבודה של ישראל ומצרים והם דנים בנושא אחר נושא. הנושא הראשון הוא מסירת המתקנים באבו רודס לידי טכנאים מצריים בפריב. נמסר כי יקפידו על כך שהמתקנים יימסרו בצורה מסודרת ולשם כך העברה יחידה צבאית ישראלית מיוחדת לאבו רודס.

וביום השביעי...
שתו 777
ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי
יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

דיון על הטלת מסים חדשים מיד לאחר שובו של שר האוצר מארה"ב

קיים פיגור של כמיליארד ל"י בגביית היבוא לעומת המתוכנן בחודשים אפריל — אוגוסט 1975. זאת מתברר, מנתונים שמסר דובר מנהל ההכנסות.

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הפיגור בגביית מיסי יבוא הוא בשיעור של כ־8 אחוזים ואילו ביתר המיסים העקיפים קיים פיגור בגביה של 4 עד 5 אחוזים בלבד. ב־5 החודשים הראשונים של שנת התקציב גבה מנהל הכנסות המדינה 11.1 מיליארד ל"י בלבד, קצת למעלה משליש מהאומדן השנתי של המיסים המסתכם ב־32.5 מיליארד ל"י. בהיטל יבוא והמכס נגבו בחודשים האחרונים סכומים קטנים באופן אבסולוטי מהגביה בחודשים המקבילים אשתקד.

דיון על מיסים חדשים

חוגים באוצר אינם מטילים ספק שמיד עם שובו של שר האוצר מארה"ב, יום או יומיים לאחר יום הכפורים, יחול בדיונים על הטלת מיסים חדשים, החל מחודש אוקטובר. מביוחים שלא יוטלו מיסים שדורשים תהליך חקיקה בכנסת כגון מס מחזור. יתכן שגם מס מעסיקים יוגדל.

לעומת זה בניחים ששר האוצר י. רבינוביץ מנהל בארה"ב דיונים עם הנהלה קרן המטבע הבינלאומית לקבל אישור מהקרן להעלאת ההיטל על היבוא והעלאת המכס. בין היתר מוזכרת גם האפשרות של הגדלת המס על המעסיקים בשיעור של 7 עד 8 אחוזים מהשכר הכולל, וזה עשוי להכניס כמיליארד ל"י לקופת האוצר. לאור הרזרוות הגבוהות של מערכת הבנקאות הסקטור הפיננסי מוזכרת גם האפשרות להגדיל את מס השירותים שעשויה להכניס לכפלה ממאה מיליון ל"י עד סוף שנת התקציב.

אפשרויות אחרות העומדות על הפרק להגדלת תקבולי האוצר מהעלאת מחיר הדלק ובעקבות זה ייקור החשמל והתחבורה הציבורית וצמצום הסובסידיות על מצרכים חיוניים בכחצי מיליארד ל"י. לעומת זאת לא נראית כאפשרות ריאלית צמצום בתקציב משרדי הממשלה. להיפך ידרש הקציב נוסף לכיסוי ההוצאות הארגוניות לבניית קו ביצורים חדש בסיני לאחר הסכם הביניים שנחתם.

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	5.13	6.26
תל־אביב	5.31	6.28
חיפה	5.24	6.27
אילת	5.28	6.26
באר־שבע	5.29	6.26

מטוסינו תקפו מטרות מחבלים צפונית לצור

אתמול סמוך לשעה 5 אחה"צ תקפו מטוסי חיל האוויר מטרות מחבלים כ־7 ק"מ צפונית לצור. התקיפה נמשכה מספר דקות. כל מטוסינו חזרו בשלום.

טילי קטיושה לעבר נהריה

מספר טילי קטיושה נורו אמש קרוב לחצות מתחום לבנון לעבר נהריה. איש לא נפגע.

מצצת בזוקה מתחום לבנון

מצצת בזוקה נורתה בליל אתמול של צה"ל שנע לאורך כביש המערכה בגבול הלבנון דרומית לקיבוץ אחר חצות מתחום לבנון לעבר סיור משנב עם.

לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. הסיור השיב אש.

צוותי ריתוק יופעלו היום נגד עובדי בתי המלאכה של „אל על"

צווי ריתוק יופעלו כנראה היום אחה"צ נגד עובדי בתי המלאכה של „אל־על", אם לא יופיעו לעבודת שעות נוספות.

הצווים יופעלו לאחר ששר התחבורה ג. יעקבי החליט אתמול להכריז על „אל־על" כעל מפעל חיוני לפי התקנות לשעת חירום.

העבודה ב„אל־על" התנהלה אתמול כסידרה, גם לאחר הודעת ועד עובדי בתי המלאכה, כי תיפסק עבודת השעות הנוספות, תופסק ההצגות לקריאות מיוחדות ולא תהיה עבודה בשבתות ובחגים. עד שעות הערב המאוחרות לא היו עיכובים ולא היו האטה בקצב הטיפול במטוסי „אל־על" ובפעולות השוטפות של האחזקה, מטעם עובדי בתי המלאכה. אולם הבעיה עלולה להתעורר היום בשעות אחה"צ, כאשר יהיה צורך לחברה בעבודת שעות נוספות לשם טיפול במטוסים החוזרים מטיסות הכבתם לטיסה במוצאי שבת. (ראה ידיעה קודמת בעמוד אחרון).

פרסום
בר־הלל קראוס
קבלת מודעות ל„הצופה" ולכל העתונים
גם באמצעות הטלפון
בני ברק
ירושלים 33, טל' 783507
בלפון לילה 717155

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המוזיקלית־הווקלית
בנהלת ברוך שורץ
תל־אביב, שינקין 33
טלפון 284581
— מחירים נוחים —

— מרכז —
מכונות גילוח
מכל הסוגים
גילוח ■ תספורת ■ על השמל ■ על סוללות (להיילים) ■ מכונות תספורת לבעלי חיים,
מכורות, יעוץ והיקתים
החודש בהנחה ניכרת
„הגבר הנבון פונה לרובין"
י. רובין ת"א
יסוד המעלה 6 טל' 32161
אל הזרק את המכונה הישנה אצלנו תקבל תמורתה
לכל לקוחותינו
גמר חתימה טובה

דרושה בחורה ללינה
בבית אשה צעירה
אפשרות תמורת תשלום
★
לפנות בשעות הבוקר
טל. 787594

בהזדמנות
למכירה דירה חדשה
3 חדרים לוקסוס מלא
קומה א'
בראשון לציון
★
טל' 784375

דרוש מבנה
למוסד דתי
10—30 חדרים בשכ"ח גבוה
בבני ברק או במרכז הארץ
★
טל' 782825

הננו להביע את תודתנו המעוקה מקרב לב
לידידינו הנערצים
ר' פנחס בלוזבלג נ"י
ור' אלעזר קלינבון נ"י
שהנעימו לנו בהפילותיהם הערבות בשני ימי ראש השנה שלא על מנת לקבל פרס, וגרמו לנו רוממות רוח ועונג נפשי
יזכה ה' אותם ואת משפחותיהם
בגמר חתימה טובה
הנבאים המתפללים של ביהכנ"ס של הפועל־המזרחי בנחלת יצחק

ברכת מזל טוב לבבית למנהלנו הנכבד
הרב אביעזר בורשטיין
ורעיתו שושנה
ולבנם מנחם בורשטיין ורעיתו ריקי
להולדת הנכדה הבת
רות רב נחת ועונג
ועד עובדי כפר סירקין

הרבנות הראשית חיפה

דרשות שבת שובה

כמנהג ישראל קדושים, ידרשו בשבת שובה הרבנים, בבתי הכנסת השונים ברחבי העיר

בעניני תשובה והתעוררות

הרב הראשי הרה"ג ר' שאר ישוב כהן שליט"א בביהכנ"ס המרכזי רח' הרב הרצוג בשעה 5.00 תפלת מנחה בשעה 4.45
הרב הראשי הרה"ג ר' אליהו בקשי־דורון שליט"א בביהכנ"ס היכל בתגאל רח' הרצל בשעה 5.00
הרה"ג ר' ... שליט"א — חבר הרבנות הראשית בביהכנ"ס כנסת ישראל, רח' רש"י — בשעה 10.00

הדר הכרמל ומרכז העיר

הרה"ג ר"מ כגל שליט"א בביהכנ"ס המרכזי רח' הרצל בשעה 4.15
הרה"ג ר"א אלפא שליט"א בביהכנ"ס ... בשעה 5.15
הרה"ג ר"ח סורוצקין שליט"א בביהכנ"ס „אהל יעקב" רח' גדעון בליל שבת בשעה 6.00
הרה"ג ר"י אסף שליט"א בביהכנ"ס גאולה, ... רח' בצלאל בשעה 9.30

כרמל ואחוזה

הרה"ג ר"י פינק שליט"א, בביהכנ"ס המרכזי ... בשעה 4.00
הרה"ג ר"מ בנדוקס שליט"א בביהכנ"ס אליהו הנביא, ... בשעה 4.30
הרה"ג ר"ש פרנקל שליט"א בביהכנ"ס „חרון יהודה", סטרניגובסקי 27. בשעה 4.00
הרה"ג ר"א עובד שליט"א בביהכנ"ס „אהל שם", ... בשעה 9.30

נוה שאנן רמות רמז

הרה"ג ר"ח ויסבלום שליט"א, בביהכנ"ס ... רח' נוה שאנן בשעה 4.15
הרה"ג ר"א סוזה שליט"א בביהכנ"ס „אהל משה" ... בשעה 5.30
הרה"ג ר"י כץ שליט"א בביהכנ"ס המרכזי ... רח' מורכוב בשעה 9.00

מזרח חיפה

הרה"ג ר' ... רוזנר שליט"א בביהכנ"ס „פאייר", ... בשעה 9.30
הרה"ג ר"י כהרדי שליט"א בביהכנ"ס ... רח' איבבר בשעה 9.30
הרה"ג ר"ר קדיש שליט"א בביהכנ"ס ... בשעה 9.00

מערב העיר

הרה"ג ר"א אבוחצירה שליט"א בביהכנ"ס ... יפו 79 בשעה 9.00
הרה"ג ר"ש דוברסקין שליט"א בביהכנ"ס „פאייר" ... בשעה 5.30
הרה"ג ר"מ ראוכברגר שליט"א בביהכנ"ס ... בת גלים בשעה 4.30
הרה"ג ר"מ גלמבר שליט"א בביהכנ"ס „היכל אליהו", ק. שפרינצק, בשעה 4.30
הרה"ג ר"ש אוסמוקין שליט"א בביהכנ"ס „היכל אליהו" ק. שפרינצק ... בשעה 5.00
הרה"ג ר"י פנאס שליט"א בביהכנ"ס ... קרית אליעזר בשעה 5.30
הרה"ג ר"ב חשאי שליט"א בביהכנ"ס „היכל חיים ...", רח' אלנבי בשעה 8.00
הרה"ג ר"י ... שליט"א בביהכנ"ס ... בשעה 4.00

הקריות

הרה"ג ר"א נויקן שליט"א בביהכנ"ס המרכזי ק. חיים ... בשעה 4.00
הרה"ג ר"י בירדוגו שליט"א בביהכנ"ס ... קרית שמואל בשעה 10.00
הרה"ג ר"ש הכהן שליט"א בביהכנ"ס המרכזי, קרית שמואל בשעה 3.30

הקהל הרחב מתבקש להשתתף
בברכת גמר חתימה טובה
הועדה המארגנת

הרבנות הראשית לישראל
ירושלים

...רשת שבת שובה

...בת קודש פרשת „האזינו", ח' בתשרי תשל"ו בשעה 5 אחה"צ

ידרוש
מרן הרב הראשי לישראל
הגאון רבי שלמה גורן שליט"א
בבית הכנסת המרכזי „ישורון"
...
על הנושא: הגאולה והתשובה
בברכת גמר חתימה טובה
הקהל מוזמן

המפלגה הדתית לאומית — הפועל המזרחי
טל' 224175 ; 228642

...מוצאי שבת חוה"מ סוכות תשל"ו (20.9.75) בשעה 8.30 ...ברחבת מלון גבורה רח' בן יהודה 87 תתקיים אי"ה

מסיבת
שמחת בית השואבה
ע"י שולחנות עגולים

מרן הגאון שאר ישוב כהן שליט"א — הרב הראשי לחיפה
ירצה על הנושא: ממעייני הישועה
ברכות:
עו"ד ח. מ. בסוק — סגן ראש עירית ת"א
מר שלמה בוקאי — סגן יו"ר המועצה הדתית לת"א־יפו
פרקי חזנות: החזן ... בניסון אהנגר בלווי מוסיקלי
המנחה: מר ראובן בן־דוד יו"ר מועצת התנועה בת"א.
הזמנות באחד העם 108 או בטלפון
קהל מוזמן

בית הכנסת המרכזי — קרית אליהו, חיפה
רח' ת"א 37־39 ת. ד. 9604

בשבת שובה פר' „האזינו", בשעה 4 אחה"צ
ידרוש בביהכנ"ס שלנו מו"ר
הרה"ג ירחמיאל אלימלך איתמר שליט"א
מראשי המדרשה הגבוהה לתורה בירושלים
על הנושא: תשובה לפי המקורות
הציבור מוזמן
בברכת גמר חתימה טובה
הועד

סוכה קומפלט
...לפן 780227 ותקבל מיד
סוכה מושלמת המורכבת מ:
סוכת נצח או סוכת גולן
סכך לנצח ודפנות לנצח
...זמן מיד פן תאחר
רח' ר' עקיבא 24 פינת ישעיהו בני ברק
בברכת כתיבה וחתימה טובה

ברוך דיין האמת

נפלה עטרת ראשנו

בעלי, אבינו, סבנו, אחי ודודנו היקר

ר' יעקב דב בלאו ז"ל

בן הרב משה יהודה לייב ז"ל

נקרא לישיבה של מעלה.

הלויה תצא היום יום ששי ד' תשרי תשל"ו 12.9.75 בשעה 11 מבית הלוויות העירוני רח' דפנה 5 ת"א, לבית העלמין בקרית שאול.

האבלים:
אשתו: זהבה
הילדים: טובה, חוה, אליהו ודוד,
ומשפחותיהם

האהובים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו (שמואל ב', פרק א')

במלאת שנתיים לנפילת בנינו היקרים

מרדכי־אלכסנדר ינאי הי"ד
בן אליעזר ואילנה

מרדכי־יהודה פוירשטיין הי"ד
בן שמשון ונחמה

תיערך אזכרה
ביום שלישי י"א תשרי תשל"ו (16.9.75), בשעה 4.30 אחה"צ בבית העלמין הצבאי קרית שאול
נפגשים על יד השער

משפחת ינאי — גבעתיים
משפחת פוירשטיין — נחלים

ביום שלישי י"א תשרי תשל"ו (16.9.75), בשעה 20.00 בערב
תערך בקיבוץ עלומים

אזכרה

לבנינו — חברינו

אמנון שמעון אריאלי ז"ל
שמעון הכהן קצבורג ז"ל

אוטובוסים ייצאו
מבית אריאלי, נתניה רח' בארי 3 בשעה 18.00
מבית קצבורג, רמת־גן, רח' כובשי עזה 8 בשעה 18.00

העליה לקברו של אמנון אריאלי ז"ל תתקיים בו ביום בשעה 16.00 בבית הקברות הצבאי בנתניה. אוטובוס ייצא מבית ההורים בשעה 15.45

העליה לקברו של שמעון קצבורג ז"ל תתקיים ביום ה' י"ג בתשרי תשל"ו (18.9.75), בבית הקברות הצבאי בקרית שאול. אוטובוס ייצא מבית ההורים בשעה 15.30

בית עלומים
משפחת אריאלי, נתניה
משפחת קצבורג, רמת־גן

במלאת שנתיים לנפילת בננו ואחינו היקר והבלתי נשכח

שריאל בירנבוים הי"ד

שנפל במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו
ביום ג' י"א תשרי תשל"ו (16/9) בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים — בשעה 3.00 אחה"צ
התחבורה מבית ההורים, אוסישקין 63 ירושלים, בשעה 2.30
המשפחה

במלאת שנתיים לנפילתו בקרב של יקירנו

אשר ירון הי"ד

נעלה לקברו
בבית העלמין הצבאי בהר הרצל
ביום שלישי י"א תשרי תשל"ו בשעה 3.00 אחה"צ
המשפחה

במלאת שנתיים לנפילתו במלחמת יום הכיפורים
של יקירנו

אברהם נחום הי"ד

תיערך אזכרה על קברו
בבית העלמין הצבאי בסגולה, פתח־תקוה
ביום ראשון ט' תשרי תשל"ו (14.9.75) בשעה 10.00 בבוקר
המשפחה

ב"ה

קריאת הצלה

בואו והצילו עמנו!

למגינת הלב גזר דין הקשה הכריע את חייו של ראש אחת המשפחות החשובות בירושלים אחרי האבקו שנתיים עם מר המות בהשאירו אחריו אלמנה צעירה חולנית שעברה ניתוח לב פתוח ויתומים שאחד מהם עומד להנשא וההוצאות ההכרחיות מרובות הינן.

הננו פונים בקריאה נרגשת אל אחינו רחמנים בני רחמנים לבוא בעזרה חשובה בעין טובה וברוח נדיבה למען הצלת משפחה שבורה ורצוצה זו למען הבטחת קיומם ועתידם ולמען הוצאות הריפוי והכנסת כלה.

בטוחים אנו כי כל מי שיעזור למשפחה אומללה זו יתברך מה' אבי יתומים ודיין אלמנות שנה טובה ומתוקה ויזכה לגדל את בניו ולהוליכם לחופה מתוך רב עונג וטוב הנגלה והנראה וכולנו יחד נזכה לשנת גאולה וישועה.

אבירי התקוה
איסר יהודה אונטרמן
זקן הרבנים בישראל

נא להעביר את התרומות:
אליהו פריכטר — בנהל בנק המזרחי ירושלים, רח' בן יהודה 12
יהודה בוק — ... ירושלים, רח' תל־חי 15 קטמון

הועדה הציבורית להצלת המשפחה ת. ד. 5234 ירושלים

אלפי ילדי ישראל

מתושבים בכפרים ובעיירות הפיתוח זכו לביקורם של פעילינו אשר הביאו אליהם מאורה של תורה.

1230 ילדים הוכוונו ע"י פעילינו בשנה זו למוסדות חינוך תורניים

עזור לנו להרחיב את פעולותינו
הרם את תרומתך למגבית „כופר נפש"

...עילים — יד לאחים: ★ ירושלים: יונה 4 ★ תל־אביב: אלנבי 89 ★ בני־ברק: בלוך 1
חשבוננו בבנק הדואר: 0 — 42244 — 4

هكذا من الاصل

משקיפים דיפלומאטיים בפאריס

המאבק האמריקני־סובייטי במזה"ת עלול לערער מעמדו של ברז'נייב

פאריס, 11 (עי"צ) — לדעת משקיפים דיפלומאטיים צרפתיים, מתנהל עתה בין ארצות הברית וברית המועצות מאבק בקשר למזרח התיכון, אולי הקשה ביותר מאז פתחו שתי מעצמות־העל במדיניות הדיטנט שלהן.

מאבק זה עלול לערער את מעמדו של ליאוניד ברז'נייב, אם ברית המועצות לא תצליח לשפר את המצב עד לכינוס הוועידה הכ"ה של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, שייפתח ב־24 בפברואר 1976.

המשקיפים מוסיפים, כי ארה"ב מודעת לכך וכנראה אין לה כל ענין לגרום לשינוי בהנהגת הקרמלין. זו אחת הסיבות מדוע היא משתדלת עתה לא לפגוע ברגישות של הסובייטים, בהציגה את הסכם הביניים החדש בין ישראל ומצרים שהושג ביוזמת ארה"ב. שר החוץ הנרי קיסינגר חזר והדגיש זה עתה כי האינטרסים הבסיסיים של שתי המעצמות במזרח התיכון אינם סותרים בהכרח אלה את אלה.

הוא גם אמר, כי הוא גורס שהשתתפות ברית המועצות בהשגת הסדר כולל במזרח התיכון „עודנה חיונית".

הסברים אלה נועדו להקל על ביקורו של ברז'נייב לבקר לפני תום השנה בוושינגטון. עם זאת אין המשקיפים הצרפתיים סבורים כי קיימים כבר הנתונים הדרושים להסדר כולל במזרח התיכון, הכשיר לאפשר לברית המועצות להבליט ביתר שאת את נוכחותה באיזור.

שרי השוק יפרסמו היום תגובה חיובית על הסכם הביניים

תוניס 11 (עי"צ) — שרי החוץ של השוק האירופי המשותף הביעו מסקנות חיוביות לגבי הסכם הביניים הישראלי־מצרי, ומתכוונים לפרסם מחר (היום) הצהרה משותפת בנידון.

שרי החוץ התכנסו היום אתמול בונציה, במטרה לפעול לתיאום של מדיניות החוץ של השוק. התוצאה הראשונה היתה תמימות־דעים לגבי שליחות קיסינג'ר. אולם השרים ציינו כי יש להמשיך ולפעול למען הסדר כולל, ויהיה צורך להתגבר על הבעיה הסורית ובעיית הפלשתינאים.

מקור איטלקי מוסמך אמר, כי אירופה החליטה להשתתף בפיתוח הכלכלי של מצרים, באורח עצמאי, או במסגרת קונסורציום שהוצע ע"י האמריקנים.

מקור צרפתי מוסמך אמר, כי בהצהרה שתפורסם מחר יאמר, כי השוק האירופי המשותף:

● רושם לפניו את התוצאות המעודדות של הסכם הביניים המצרי—ישראלי.
● סבור כי נעשה צעד חיובי בדרך להסדר כולל במזרח התיכון
● גורס כי הדינמיקה של השלום „בילה להיפוש הסדר של יתר הבעיות הקיימות באיזור.

הדיון הוקדש היום גם לדו־שיח האירופי—ערבי, ונודע כי השוק האירופי יהיה מוכן לאשר פיתוח כלכלי למצרים.

צרפת הביעה את דעתה שיש לפעול בעיקר להידוק שיתוף הפעולה הסולידריות לטווח ארוך בין ארצות ערב והשוק האירופי.

הוועדה הפוליטית של האיגוד הבינפרלמנטרי אישרה הצעה אנטי־ישראלית חריפה

לונדון, 11 (עטמ"א) — הצעה אנטי־ישראלית חריפה מיתר אושרה היום בוועדה המדינית של ועידת האיגוד הבין־פרלמנטרי, ע"י רוב של הערבים, הגוש הסובייטי והגוש הבלתי מזדהה.

הצעה זו תובא להצבעה בישיבת המליאה של הוועידה שתערך מחר, אולם אישורה מובטח למעשה.

ההצעה הפרו־ערבית אושרה ב־27 קולות נגד 9 ו־3 נמנעים, לאחר שצירים רבים כבר יצאו למסיבות קוקטייל וסעודות חגיגיות.

הגוש הסובייטי נגרר מן הגוש הערבי בהצבעה על תיקון בלגי, המקדם בברכה את הסכם הביניים הישראלי־מצרי, כשמצרים ותוניסיה מצטרפות לגוש המערבי ולישראל בהצבעה בעד התיקון.

נסיון הולנדי להעביר תיקון הקובע את זכותה של כל מדינה במזרח התיכון לגבולות בטוחים ומוכרים, סוכל ע"י הגוש הסובייטי־הערבי.

הוועידה התעלמה לחלוטין מאזהרת ראש משלחת ישראל אבא אבן, שאמר כי „ע"י אימוץ הקו הקיצוני ביותר שבעולם הערבי, הופכים למעשה את האיגוד הבין־פרלמנטרי לחותמת גומי בשביל הערבים".

בעקבות ההצבעה אמר לורד גאגר, מראשי יהדות אנגליה והסניף הבריטי של האיגוד הבין־פרלמנטרי, „זהו קיצו של האיגוד הבין־פרלמנטרי כנציג אמיתי של דמוקרטיה פרלמנטרית".

ואשינגטון קיבלה תשובה מחוסיין בעניין הפשרה על אספקת טילי „הוק"

ואשינגטון, 11 (יופי"ע) — משרד החוץ האמריקני קיבל תשובה מחוסיין מלך ירדן בשאלת הפשרה על הספקת סוללות טילי „הוק" — אמרו היום מקורות של הקונגרס.

חבר בית הנבחרים יונתן בינגהאם ומתנגדים אחרים בקונגרס למכירת המערך נגד מטוסים — הכולל 14 סוללות „הוק", טילי „רד איי", ותותחים רגילים נגד מטוסים — ביטלו ברגע האחרון מסיבת עתונאים שעמד לקיים אחר הצהרים, כאשר נודע לו שמשרד החוץ קיבל תשובה מחוסיין.

מתנגדי העיסקה התכוונו להאשים את הממשל בהשלמה עם סירובה של ממשלת ירדן לעשות פשרה, אשר תבטיח כי הטילים לא יופעלו לצרכים מיתקפתיים נגד ישראל.

מתנגדי העיסקה גם חוששים שמא יפלו הטילים בידי ברית המועצות, סוריה או מחבלים פלשתינאים, למרות אמצעי בטחון קפדניים מצד ירדן. עוד ציינו כי טילי „הוק" המשופרים שאותם מבקשים לספק לירדן, עדיין אינם נמצאים ברשות צבא ארצות הברית עצמו.

הפשרה שמציע הקונגרס

„ניו יורק טיימס" מוסר כי הסנטור קליפורד קייס וציר ביה"נ יונתן בינגהאם הציעו לממשל פורד פשרה, כדי לאפשר את הספקתן לירדן של 14 סוללות טילי—הוק.

לדברי העתון, המסתמך על מקורות בקונגרס, מציעה פשרה זו את הספקתן של הסוללות, בתנאי שהלה יוצבו במקומות־קבע, וכי קצב הספקה ישתרע על פני שנים מספר.

רקטורים בסקנדינביה בעד החזרת זכויות ישראל באונסקו

קופנהאגן, 11 (עטמ"א) — 39 רקטורים של אוניברסיטאות ב־4 מדינות סקנדינביה חתמו על עצומה הקוראת להחזרת ישראל למעמד מלא בארגון אונסקו.

בעצומה שנשלחה לארגון התרבות, המדע והחינוך של האו"ם מאוסלו, נקרא המזכיר הכללי של אונסקו להחזיר את ישראל לפעולות מלאה בארגון הבינלאומי ברוח החלטות כנס האינטלקטואלים בחודש מרס 1975.

צבא לבנון תפס עמדות בין טריפולי וזגורטה

טריפולי, 11 "יופי"ע, ע"ר, וע"צ). — יחידות צבא לבנון תפסו היום עמדות בין טריפולי וזגורטה, כצעד ראשון להקמת איזור חייץ בין סיעות פרלימנות יריבות, במטרה לשים קץ לשפיכות דמים.

חילופי היריות בין שמאלנים מוסלמים מטריפולי לבין אנשי מיליציה נוצריים מזגורטה שככו היום. לאחר שבקרבות נהרגו או נפצעו כמעט 400 איש.

עתונאים באיזור ראו מאות חיילים, בסיוע שריוניות ונגמ"שים, תופסים עמדות באיזור של 15 ק"מ, בעיקר אדמות חקלאיות ומטעי זיתים — בין שתי הערים.

הכוחות הצבאיים נכנסו לאיזור בשעות המאוחרות של אחר הצהרים, לאחר שהממשלה היססה להשתמש בצבא לשם הפסקת הקרבות, בשל התנגדות שמאלנית גוברת והולכת.

מנהיג המפלגה הסוציאליסטית השמאלנית קאמל ג'ומבלאט, התייצב בראש קבוצה שקראה לקיום שביתה כל ארצית ב־15 בספטמבר, כדי למחות על החלטת הממשלה להפעיל את הצבא לשם שמירת השלום.

בטריפולי אמר פארוק מוקאדם, מנהיג „תנועת ה־24 באוקטובר" השמאלנית, כי לעולם לא יסכים להתערבות של הצבא, שכן הצבא הוא „כוח פאשיסטי".

ראש הממשלה ראשיד כראמה כינס את ממשלתו לישיבה מיוחדת ובתום הישיבה פורסמה הודעה שבה נאמר כי הממשלה אישרה חוק לארגון מחדש של פיקוד הצבא, חוק זה יועבר לדיון בפרלמנט.

לא נמסרו פרטים על הצעת החוק, אולם ידוע כי קבוצות שמאלניות דרשו הקמת מועצה צבאית עליונה, אשר תייצג את כל הדתות בלבנון.

ביה"נ האמריקני אישר חוק האוסר מתן סיוע למדינות הפוגעות בזכויות האדם

ואשינגטון, 11 (יופי"ע) — בית הנבחרים האמריקני אישר אתמול חוק סיוע חוץ לתקופה של שנתיים בסך 2,78 מיליארד דולר. חוק זה קובע שיש לשלול סיוע מכל מדינה הפוגעת בזכויות האדם.

הבית אישר את החוק ב־244 קולות נגד 155 ושלח אותו לסינאט.

זו הפעם הראשונה שחוק זה אינו כולל סיוע צבאי.

החוק אושר לאחר שבית הנבחרים סמך את ידיו ב־238 קולות נגד 164, על תיקון שבו נאמר שיש לשלול סיוע מכל מדינה הפוגעת בזכויות האדם על ידי עינויים והחזקת אנשים במעצר ממושך מבלי להגיש נגדם כתבי אישום.

בדיון שהתנהל על התיקון לא הוזכר על מדינה ספציפית כלשהי, אך ועדת משנה של הבית לעניינים בינלאומיים קיימה לאחרונה סדרה של ישיבות לדיון בזכויות האדם בדרום קוריאה ובפיליפינים. דאגה הובעה גם בקונגרס בקשר עם התרחשויות בהודו, ברזיל וארגנטינה.

אם יאשר הסנט את החוק, יהיה זה הנצחון הראשון של הכוחות בקונגרס המבקשים להפריד בין סיוע כלכלי לצבאי.

נתפש רכוש גנוב ששוויו כמיליון ל"י

רכוש גנוב, ששוויו נאמד בלמעלה ממיליון ל"י, נתפס אמש על ידי אנשי הלשכה לתפקידים מיוחדים של משטרת ירושלים.

במחסום, שהוצב אתמול אחה"צ בכניסה לירושלים, נעצרה מונית שהגיעה מן השפלה. במונית היו 4 נוסעים, אשר עוררו את חשדם של אנשי הלשכה לתפקידים מיוחדים. המונית נבדקה, ונמצאו בה שתי מזוודות, שהכילו אוסף בולים יקר ערך, אוסף מטבעות עתיקים וקילוגראם וחצי תכשיטים. 4 נוסעי המונית נעצרו לחקירה.

קרפוב ניצח את פורטיש

מילאנו, 11 (ע"צ). — אלוף העולם הסובייטי לשחמט אנטולי קרפוב ניצח בטורניר הבינלאומי במילאנו את ההונגרי פורטיש בסיבוב השני של שלב הגמר.

בסיבוב הראשון סימו השניים בתיקו.

קרפוב מוביל איפוא ב־1.5 נקודות נגד 0,5 נקודות, ואם פורטיש לא ינצח במשחק השלישי, יזכה קרפוב בפרס של 12 אלף דולר.

נפטר ל. גוטמן מראשי הקהילה והמזרחי במונטריאל

מר לואי גוטמן, מראשי הקהילה והתנועה במונטריאל קנדה נפטר בשבת האחרונה לאחר מחלה קשה.

הנפטר היה מחותנו של הרב צמח זמברובסקי, יו"ר המרכז העולמי של המזרחי והפועל־המזרחי.

מת יוסף רוזנזפט

יוסף רוזנזפט, נשיא הברית העולמית של ניצולי ברגן בלזן, מת אמש באופן פתאומי בלונדון.

יוסף רוזנזפט נולד ב־1910 בעיר בנדין בפולין בבית דתי חסידי. בהתבגרותו היה פעיל בתנועת „פועלי ציון". בתקופת הכיבוש הנאצי, בשנת 1942, גורש למחנה ההשמדה אושוויץ, והיה בין המעטים שנשארו למליטה מבין אסירי „בונקר בלוק". שוחרר במחנה ברגן בלזן ב־15.4.1945. מיד עם השחרור התחיל בארגון החיים של הניצולים היהודים במחנה זה. וכן ניהל מלחמה לפתיחת שערי הארץ לעליה המונית.

פעילותו העיקרית התרכזה בהקמת הברית העולמית של יוצאי ברגן בלזן, שמרכזיה היו בארה"ב, מקום שבתו, ובישראל, שאליה היה מגיע לביקורים תכופים. לאחרונה היה פעיל בארגון העיונות למלאת 30 שנה לשחרור מחנה ברגן בלזן.

הוא נפטר בעת שביקר בלונדון. גופתו תוטס היום לארה"ב, וביום א' ייערך טקס הלוויה בקהילה „ישורון" בניו יורק.

אנו עולים להתישב בגולן

מוכנים לקלוט משפחות צעירות רווקים ורווקות בתוכנית לעלות לגולן תוך תקופה קצרה

המעוניינים יפנו אל מיטלס אברהם ת.ד. 1231 רחובות
טל' בשעות הערב 951659

גרעין של אנשי תורה ועבודה
„ארגוב"

עוזרי קיסינג'ר סירבו „להטריד" אותו במידע על ההכנות למלחמת אוקטובר

ואשינגטון 11 (יופי"ע ע"ר ע"צ), מנהל לשעבר של לשכת הביון של משרד החוץ האמריקני הצהיר היום, כי ביקש להזהיר את שר החוץ קיסינג'ר שמלחמה עומדת לפרוץ במזרח התיכון באוקטובר 1973, אולם עוזריו של קיסינג'ר סירבו „להטריד" אותו במידע זה.

יום לאחר מכן, ב־6 באוקטובר 1973, תקפו מצרים וסוריה את ישראל, כשהן מפתיעות אותה ובאותה המידה גם את ארצות־הברית.

בעדות מוקלטת שנמסרה היום בפני ועדת הביון של בית הנבחרים האמריקאני קיבלה סוכנות הביון המרכזית על עצמה את האשמה לגורם ההפתעה, והודתה כי היה זה „כשלון של הביון האמריקאני". סוכנות הביון ציינה, כי המומחים שלה לא הצליחו להסיק את המסקנות הנכונות מתוך ראיות נרחבות שלפיהן עמדו הערבים לתקוף.

דובר של סוכנות הביון אמר, כי בין הראיות הללו היתה הידיעה כי הסובייטים מוציאים ממצרים וסוריה את בני המשפחות של יועציהם יומיים לפני ההתקפה. ראיות אחרות שהובאו בפני הוועדה הצביעו על כך, ששירותי הביון של משרד ההגנה השכילו לחזות מראש את ההתקפה, שלושה ימים לפני ביצועה.

„סירבו להטריד אותו"

אולם ריי קליין, מנהל לשעבר של לשכת הביון של משרד החוץ העיד כי ב־5 באוקטובר 1973 הגיעה לשכת הביון שלו למסקנה כי המלחמה ממשמשת ובאה, וניסתה להזהיר את קיסינג'ר, שהיה אותה שעה בניו יורק, אולם עוזריו של קיסינג'ר הניאו אותו מלהתקשר אותו ערב עם שר החוץ.

קליין העיד: „הם לא רצו להטרידו". הוסיף, כי העביר את החומר לקיסינג'ר באמצעות מזוודה דיפלומטית, אולם המלחמה נפתחה בטרם קיבל קיסינג'ר את החומר.

להלן אמר, כי לא ניסה לטלפן אישית לקיסינג'ר משום שהודעות על ידי צנורות הקומוניקציה המקובלים שהיו קיימים אז בימי הנשיא ריצ'ארד ניקסון וקיסינג'ר, שהיה ועודנו — גם מזכיר המדינה וגם יועץ ראשי לענייני בטחון של הנשיא.

חבר בית הנבחרים מורגן שאל על כך את קליין: „הם להסיק את המסקנה, כי למען לבו בקיסינג'ר הועסה של אחר? וכי עתה מסתבר שהדבר לרעה על שירותי הביון שלו".

קליין השיב, כי השיטות הגבלות ל„ממחם צורך" הוא המליץ כי לא יורשה צוות כלשהו להחזיק בעת ובעונה בשני התפקידים שבהם מחזיק קיסינג'ר.

קליין, איש מודיעין מקצועי 30 שנה, פרש משירותו, והורש לאחר פרוץ מלחמת יום־[illegible]

אזורי ראס סודר ואבו־רודס — שטח צבאי סגור

איזור ראס סודר ואבו־רודס — הוכרז כשטח צבאי סגור. לא תותר כניסת אזרחים לשטח זה, אלא בהיתר המפקד הצבאי של המקום. כתבנו הצבאי מוסיף, שהמטיילים מתבקשים לא לבוא לאיזור זה שכן לא יקבלו בו שירותי דלק ולינה.

הוועדה הצבאית בג'נווה דנה בנושא אבו רודס

האומות המאוחדות, ג'נווה 11 — (ע"צ וע"ר) — הוועדה הצבאית המצרית־ישראלית הדנה כאן ביישום הסכם הביניים, התכנסה היום פעמיים בג'נווה.

בתום הישיבה השניה פרסם האו"ם הודעה של שתי המשלחות, בה נאמר כי הן המשיכו לדון בבעיות הגיזרה הדרומית, וכי יש לצפות שמחר יידונו בעיות הגזרה הצפונית.

הדיונים התנהלו היום, כאמור, על הגזרה הדרומית, דהיינו החזרת שדות הנפט של אבו־רודס והנרצה בכבישי החוף.

נודע, כי נעשו סידורים, כדי שהקבוצה תמשיך בדיוניה ביום ו', בשבת אחר הצהרים, וביום א' בבקר. ביום כיפור לא יהיו דיונים.

הודעה שהדיונים על הגזרה הדרומית נסתיימו, וכי יתחיל הדיון על הגזרה הצפונית, אין פירושה בהכרח שכל יתר הבעיות הוסדרו, אמרו משקיפים. אולם מניחים, כי הושג הסכם התחלתי, והוא יועבר לאישור המטכ"לים של שתי הארצות.

המפקידים הקטנים של בנק א"י בריטניה בלונדון יקבלו מלוא סכום פקדונותיהם

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

המפקידים הקטנים של בנק א"י בריטניה בלונדון שפקדונותיהם אינם עולים על 25 אלף ל"י שטרלינג (325 אלף ל"י) יקבלו את מלוא סכום פקדונותיהם ע"פ הסכם שנחתם אתמול בראשי תיבות בין המפרק האנגלי לבין המפרק הישראלי, בלונדון.

המפקידים הגדולים ביניהם, בנקים אנגלים ואמריקאנים יקבלו ע"פ ההסכם 35—40 אחוז דיווידנד מהפירוק. סכום זה עשוי לגדול במידה ניכרת אם המפרקים יזכו בתביעה המשפטית שהגישו נגד „בנק פופולר השוויצרי" להחזרת 37 מליוני הדולארים שהפקיד אצלם בנק א"י בריטניה.

מס מימון רכש לא יוארך מעבר ל־3 שנים שנקבעו בחוק

מאת סופרנו הכלכלי

מס מימון רכש היה חד פעמי ולא יוארך מעבר לשלוש השנים שנקבעו לו בחוק — הודיע אתמול נציב מס הכנסה ומס רכוש מר יצחק מן.

בדברו בכנס של מלדין (אגודת מתווכים בנכסי דלא ניידי), שנערך אתמול בתל־אביב, מסר מר מן, כי כל הנושא של מסי רכוש נבדק עתה בוועדה מיוחדת במגמה להכניס בו רפורמה כללית. בהקשר זה ציין, כי מס רכוש מוצף עתה בערעורים על הערכות של מס רכוש. הדובר הביע תקוה כי תימצא דרך לפתור בעיה זו והדגיש כי לא היתה כוונה לפגוע באווירה הטובה שמנסים ליצור בקרב ציבור הנישומים.

אין כל מחשבה להטיל מס על הפרשי הצמדה של אגרות חוב — הצהיר להלן נציב מס הכנסה. עם זאת ציין, כי המצב הנוכחי הוא שבמקום שאנשים יעבדו למען המדינה עובדת המדינה למען מחזיקי אגרות חוב צמודות.

70—80 אחוז מהרכב הנע בכבישים אין לו כל זכות ליהנות מפריווילגיה כלשהי במיסוי, כולל התיקונים החדשים במיסוי רכב — אמר להלן מר מן. לדעתו היו צריכים לבטל לגמרי כל הכרה שהיא לצורך מס על כל רכב.

קיים משק מקביל בארץ המגלגל סכומי עתק של מיליארדי לירות שמס ההכנסה לא הצליח לשים עליו יד — קבע הדובר. לדבריו היקף העיסקות בנדל"ן על מ[illegible] ל"י ואחוז נכבד מהם הוא שחור. בעיסקות רבות בענף המוכר והן הקונה אינם מעוניינים לשלם מלוא המס על העיסקה.

להלן מסר על מספר הבריכוז ועדכון אינפורמציה על נישומים ועיסקות. בין היתר את כל האינפורמציה לפי הזיהוי של הנישומים, כולל נכסי מקרקעין.

מר מן הביע דעתו, שיש לבדיקת שיטת המס בקיבוצים. הדגיש, כי זו שאלה של המחוקקת.

כנס מיוחד של הכנסת — בי"ב ת[שרי]

על פי דרישתם של יותר שלושים חברי הכנסת מסיעת ליכוד, הורה יו"ר הכנסת על כינוס מיוחד של הכנסת שיתקיים בי"ב בתשרי בשעה 11.00 בצהריים.

על סדר היום יעמדו שני[illegible] שפורסמו בדרישה ואשר יוצעו כהצעות לסדר היום:

■ גילויי שר החוץ המצרי על קרוב לנסיגות בגולן וביהודה הרשות של מצרים להשתמש לשם השגת מטרותיו.

■ שינויי לרעה בתנאי של משפחות מעוטות יכול[illegible]

אגודת חסידי חב"ד באה"ק

הננו מפרסמים בזה את מכתבו השני של האדמו"ר מליובאוויטש לראשית שנת תשל"ו

ב"ה, וא"ו תשרי התשל"ו
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתבי מיום ח"י אלול בקשר למשמעותו של ראש־השנה, כ„ראש" של השנה הנותן הוראות כיצד להתנהג בכל ימי השנה, כשם שהראש מנחה את כל אברי הגוף, ובקשר להערה (במכתב האמור) שנוסף על ההוראה שישנן בעניינים שהם במדה שוה לגבי כל ראשי־השנים — קיימות הוראות מיוחדות בעניינים בהם ראש־השנה של שנה מסויימת שונה מאחרים, כמו, לדוגמא, כשראש־השנה חל בשבת, כפי שזה השנה, דבר שהוסבר במכתב האמור —

נתעכב כאן על נקודה נוספת שלגביה שונה ראש־השנה הנוכחי מראש־השנה של שנים אחרות. הכוונה לעובדה שראש־השנה הנוכחי הוא ראש־שנה של „שנת עיבור". ובעניין זה עצמו — שנה זו מצטיינת בכך שהיא כוללת את המספר המירבי של ימים ששנת־עיבור עשויה לכלול: 385 ימים.

כפי שהוסבר בהרחבה בהזדמנות קודמת, תוכן הענין של שנת־עיבור, על־פי הלוח התורני, הוא — למלא את כל החוסר במספר הימים בשנים קודמות, על־מנת להשוות את שנת־הלבנה (השנה המבוססת על חישובי הירח) עם עונות השנה (החלוקות על־פי השפעות החמה), שהרי גם עונות השנה קבועות, כמובן, על־ידי הקב"ה, כפי שהתורה אומרת: „זרע וקציר, וקור וחום, וקיץ וחורף, לא ישבותו" (הכוונה לעונות השונות של השנה).

חודש העיבור אינו רק משלים את כל מה שנחסר בעבר, אלא אף נותן „מקדמה" לשנים הבאות.

והשנה — העיבור הוא מירבי, כאמור.

*

ידוע שכל מה שאנו רואים ומוצאים בגשמיות, ובעולם הזה בכלל, הרי זה משום שכך הוא הדבר ברוחניות בעולמות העליונים, ואלה, הדברים הגשמיים, הם כפי (וכיצים) ש„נשתלשלו מהן" (מן הבחינות הרוחניות). כך גם באופן מיוחד לגבי האמור לעיל:

התהליך הזה של מילוי והשוואת מספר הימים במובן הפשוט, בגשמיות, נובע מזה שכך הוא הדבר ברוחניות, שכן „כל יומא ויומא עביד עבידתיה" (=לכל יום יש תפקידו המיוחד אותו הוא צריך למלא), וזו גם ההוראה המיוחדת עבורנו באשר לתפקידו של כל אחד מאתנו, בביצוע בפועל של „אדם לעמל יולד", „כל מעשיך לשם שמים" ו„בכל דרכיך דעהו", כפי שהדבר מודגש במכתב מיום ח"י אלול.

לאור האמור מובן שההכנות לעבודה הנדרשת מיהודי לשנה החדשה — בימים שלפני ראש־השנה, ובמיוחד בימי הסליחות, בראש־השנה, בעשרת ימי תשובה ובמיוחד ביום הקדוש — צריכות להיות באופן של „שנת עיבור". למלא ולהביא לידי שלימות את העבודה שלא הושלמה בשנה החולפת, עד כדי — נתינת „מקדמה" על העתיד.

וכל האמור צריך להיעשות במדה המלאה והמירבית ביותר

וכפי שהודגש תכופות — הרי מאחר שהקב"ה מבקש ומצפה מיהודי עבודה מסויימת, ברור שהוא צייד אותו בכל הכוחות והאמצעים הנחוצים כדי לבצע אותה בפועל ממש, ולבצע אותה — יתר על כן — בשמחה ובטוב לבב, שכן כך צריכים להיות כל העניינים בעבודת ה'.

*

חכמינו ז"ל אומרים שעשרת ימי תשובה הם ימים עליהם נאמר: „דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב", כ„פעל קירבה" זו נאמר שזו „קירוב המאור אל הניצוץ", התקרבות מקור האור אל הניצוץ הבא ממנו.

והם באים לאחר ימי־הסגולה של חודש אלול כאשר „המלך הוא בשדה ומראה פנים שוחקות אל כל הבאים לפגוש אותו".

הקב"ה, המאור ומקור הברכות, יעזור נא לכל אחד ואחת ויתן להם הצלחה בביצוע העבודה והאמורה באופן הטוב והמירבי ביותר, ביצוע במלוא המדה, כפי שאנו אומרים בתפילות ראש־השנה ויום־הכיפורים: „ותמלוך אתה הוא ה' אלוקינו לבדך על כל מעשיך".

— על־ידי הברכות „אלקינו", „שתמליכוני עליכם", יבוא „ותמלוך על כל מעשיך", על הכל ובכל מקום,

ויהא הקב"ה בגלוי פועל ישועות בקרב הארץ,

ובקרוב ממש את הישועה והגאולה האמיתית, ובפרט, כהמשך התפילה, „בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך", — שהם ת מ י ד „משכן כבודך" ו„עיר קדשך", גם עתה בזמן הגלות —

יזכו בקרוב לישועה וגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה לחתימה וגמר חתימה
לשנה טובה ומתוקה
מנחם שניאורסאהן

ענין של שנת עיבור: ראה רמב"ם הל' קדה"ח פ"א ה"ב ופ"ו ה"א ובמפרשיו שם, ובכ"מ. עיבור: להעיר שבעיבור ישנו סוד העיבור (וראה רמב"ם שם פ"א ה"ד). ובירושלמי סנהדרין (פ"א ה"ב): בסוד עמי לא יהיו זה עיבור. ונת' בלקוטי לוי"צ אגרות ע' קטו. להשוות: ראה רש"י ראה (טז, א) בזהי פשוטו של מקרא. — וברמב"ם שם רפ"ד כדי שיהא הפסח כו' — משא"כ ע"ד הפשט „שמור את חדש האביב" — עכין בפ"ע, ואביב צריך לעובר (ויקרא ב, יד), ולכן בפרש"י עומר. „זרע... ישבותו": בראשית ח, כב, מדר"א רפ"ח. „מקדמה": רק בהלק משנות העיבור, אבל לא בכולם. ראה מפרשי הרמב"ם שם. ידוע: ראה של"ה מס' שבועות שלו (קפט, א) ובכ"מ. מים רבים, תרל"ו פקנ"ה ואילך. „נשתלשלו מהן": תניא רפ"ג. וראה פרדס שער טז בתחלתו. „כל...עבידתיה": זח"ג צד, ב. וראה רסד, ב. שכל יום ויום יש לו כחו. ובשו"ת הרשב"א ח"א סתכ"ג. מבקש...הנחוצים: במדב"ר פי"ב, ג. שכן...ה': רכבים סוף הל' לולב. וציין או"ח סר"ת תבא (נג, ג). וראה בכתב ח"י אלול תשל"ה. חכמינו...קרוב: ר"ה יח, א. בארוכה ראה אוה"ת לשבת שובה (א'תמא ואילך). עשרת ימי תשובה: עפמש"כ בכתר ש"ט סס"ב — מובן גודל ענינם בזמן הגלות. „קירוב...ניצוץ": קונטרס העבודה ספ"ה. ובקבץ החיים (הרפ"ח) פי"ג: התגלות המאור אל הניצוץ (הצ"צ מעפיר נג, א). „המלך הוא בשדה": ראה לקו"ת ראה לב, ב. מכתב דר"ח אלול תשל"ה. „אלקינו" — שתמליכוני: ראה סוטה"ש או"ח סי"ה. שתמליכוני עליכם: ר"ה טז, א. וראה שו"ע אדה"ז ר"ס תקפ"ב (מרש"י ברכות יב, ב) שבכל עשיית הקב"ה מראה מלכותו כו'. ובפע"ח ובסי' האריז"ל ובכ"מ — שכל עשיית הוא בנין המלכות. בגלוי פועל: ולא כבזהמן דאותותינו לא ראינו (תהלים עד, ט) את שיהבב. בקרב... הארץ: תהלים שם יב. וקאי על „מלכי מקדם" שלטנו. בקרוב ואולי באגה"ק סכ"ה בשכע שזהו גם במקום שליטת ג' קליפות הטמאות. שהם תמיד: כי (רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו) קדושתן מפני השכינה כו' אע"פ ששוממין (כ"ה בדפוס רומי ולא כבדפוסנו „ששמומין"). וכן הוא גם בדפוסנו ברמב"ם הל' תפלה (פי"א ה"א) „בקדושתן ו הן שוממים".

של המצפה

מיליארדי דולארים לשם מה

הסיוע האמריקני לישראל בסכום של 2.3 מיליארד דולאר, והצבת טכנאים אמריקנים באיזור החייץ בסיני, הכלולים בסעיפי הסדר־הביניים, עוררו תגובה קשה בדעת־הקהל של ארצות־הברית. הטיעון הוא, שמיליארדי הדולארים דרושים לארה"ב עצמה, השרויה במשבר, ואין להעבירם למזרח־התיכון. יש גם התנגדות לשיגור אמריקנים לתפקידי־שמירה בארץ זרה, במיוחד אחרי שנפלו הרבה אמריקנים במלחמת וייטנאם. מתנגדיו של מימשל פורד מגבירים את התעמולה כנגד סעיפים אלה. הערבים מזה וסוכני הסובייטים מזה מנצלים את ההתנגדות להרחבת הפער בין צרכי ישראל לבין דעת הקהל האמריקנית.

ראשי האירגונים היהודים בארה"ב, החוששים שמא ההתנגדות תפגע בישראל וגם במעמדם, התכנסו לדון בתופעה זו. מאחר שיש קשר בין הסיוע הכספי לבין תמיכה במימשל ובמעמדות פורד לנשיאות בעתיד, הרי בין ראשי האירגונים היהודים ישנם הסבורים, שהמימשל בעצמו יסביר צורך הסיוע מטעמים אמריקניים, ואין היהודים צריכים להתנדב בעניין רגיש זה בדעת־הקהל שבארצם. ואילו יושב־ראש ועידת הנשיאים היהודים, רב עוריאל מילר, הביע דעת הרוב באמרו, שחובת ראשי היהדות האמריקנית להסביר, שהסיוע מונע מלחמה וחרם־נפט, סכומיו מושקעים במפעלי־נשק אמריקניים והוא מחזק את מעמדה של ארצות־הברית במזרח התיכון.

לאחר הודעת קיסינג'ר בשם הנשיא פורד, שנסתיימה תקופת „הבחינה־מחדש של המדיניות באיזור", היינו, שהלחץ נפסק עם חתימת הסדר־הביניים, יש עתה צורך דחוף לשכנע את חברי הקונגרס ואת מעצבי דעת־הקהל, שהסיוע לישראל ושיגור הטכנאים לסיני, באים להציל את העולם ממלחמה כבדה.

תלותה המוחלטת של ישראל בדולארים האמריקניים ובנשק האמריקני, מחייבת את יהודי ארה"ב לעצור את ההתנגדות שעלולה לגרום קיצוץ ניכר בסיוע. יש להניח, שהסבריהם של ראשי הקהילה היהודית בארה"ב ישיגו את מטרתם, כאשר יציינו את הישגי הסיוע והטכנאים לשלוה ורווחה של ארצות־הברית עצמה.

לקרב ולא לרחק

בתנועה הדתית־לאומית לאורך קורותיה היו תמיד הבדלי־דעות בעניינים מדיניים, כגון שאלת החלוקה וכיוצא בזה, שלאחר ההכרעה כולם קיבלו דין הרוב. היו וישנם גם הבדלי־גישה בעניינים רוחניים וחברתיים. תנועה מקיפה ומגוונת, שעקרונותיה מחייבים כל חבריה, אינה נרתעת מבעיות שנויות במחלוקת בשורותיה. דוגמה היא, שעל אף העדר אחידות באילו בדעתה יש לשמור על המסגרת המשותפת.

הנוו לאחר הסדר־הביניים ישראל־מצרים ולפני מבחנים מדיניים ואולי גם צבאיים בקווי־גבול סוריה וירדן. מקהעניינים יהיו אקטואליים, וייתכן שיופעל לחץ אמריקני ויחלו דיונים במפלגות ובקואליציה הממשלתית, מן הדין שהסיעה הדתית־לאומית במילואה תגבש את עמדתה המוצהרת לגבי רמת־הגולן ותתייצב במערכה המדינית בעניין יהודה ושומרון.

עתה הזמן להידברות בינסיעתית ואף לקרב השלטת נציגות כסיעה בקואליציה הממשלתית. בימי פולמוס הסדר־הביניים, נציגי חוגי הצעירים הצביעו בכנסת נגד וגוש־אמונים שבו לא־מעטים המשתייכים למפד"ל ערכו הפגנות סוערות. מאחר שיש סיכוי להעדר ניגודי דעים בענייני רמת־הגולן יהודה ושומרון, הרי בשלב זה רצוי היערכות בינסיעתית לקראת הצטרפות לממשלה ושיתוף־פעולה במוסדות המרכזיים והמקומיים של התנועה.

הפגנות־רחוב מבטאות מחאה, אך אין להפריז בערכן המתמיד, בעוד ערך חשוב לאינשיוד לעבודת־שכנוע במקומות שבהם נקבעת ההכרעה. חוגי הצעירים ואנשי גוש אמונים, בוגרי תנועת הציונות הדתית, ילמדו מנסיונות תנועתם שנציגיה פעלו מבפנים בתוקף דעתם ובבינתם המעשית.

ייתכן, שגורמים קיצוניים מכאן ומכאן עויינים להרחיב את הפער עד כדי פילוג, בסוברם, שהוא המוצא מסבך של חיכוכים. זה מוצא קל־הדעת, ללא ראיית העיקר, שאין תחליף למפלגה הדתית־לאומית. יש להיאבק במסגרתה על תכנית, הנהגתה ויעדיה לותה ולהוריין באורך־רוח, עד שמגיעים לידי הישגים. אבל לא לפצל את הכוח הציבורי היחידי ביהדות הדתית. שתיים־שלוש סיעות קטנות באותו מיספר נציגים בכנסת הן פחות בהרבה מסיעה בינונית אחת, גם כשבה חילוקי־דעות לעתים קרובות.

המשימה שמוטלת על הציבור הדתי־לאומי אי־אפשר לקדמו אלא במפלגה בעלת סיכוי להכריע כפות־המאזניים בעניינים שעל־הפרק. העניינים המדיניים הם חטיבה חיונית. אך ציבור דתי לפניו עניינים דתיים וחברתיים, שהוא בלבד נושא אותם ולוחם על קבלתם. הוא אחראי לקשר בין חוקי־ההלכה בשטח האישות לבין המדינה. הוא אחראי למעשה לחינוך הדתי־תורני לכל דרגיו. והוא דואג לתקינותם של השירותים הדתיים. פלגים דתיים מפוררים אין בכוחם לשאת את המשא.

עקביות בלתי מבוקרת, שבה צעקה והפגנה באות במקום מאבק יומיומי במשא־ומתן ובעשייה, אינה מובילה לתכלית נירצה. כל מה שהושג בא על־ידי צירוף מערכה ציבורית, שותפות פעולה ועבודה כפשוטה.

בתנועת הציונות הדתית נתגלו כוחות צעירים המרשימים באמונתם וערכם, בחלוציותם תנועות ובכושרם ההסברתי והאירגוני. ככל שיכוונו את עצמם לפעול במסגרת מפלגה הקרובה להם ביותר גם כשכוונותיהם ביקורת על אילו מצדדיה, יכולתם ומירצם ימצאו שדה־פעולה נרחב וממשי.

מערכה על הקיום היהודי כוללת יסודי היהדות, אחדות העם ומדינת ישראל, והדור הצעיר מן הדין שיפעל בכל השטחים במסגרת אירגונית רחבה. דור דור ואמצעיו. אך דרכה של הציונות הדתית היתה תמיד שקולה וחותרת למטרות מוגדרות. היא גישרה בין קצוות, ביקשה המאחד כל חלקי העם ושימשה דוגמה בסובלנותה לגבי ניגודים חולפים.

זו שעת־כושר להתגבר על מגמות־פילוג שהוא תוצרת חוץ ולהבליט את העקרונות המשותפים לכולם.

בפיקוח חמור

בינוי הקוו החדש בסיני, עם נסיגת ישראל, כרוך באמצעים מרובים. מאחר שבעבודת קווים קודמים הגיעו אנשים מסויימים להתעשרות רבה וקלה, הרי בזמננו גבר הפיקוח על ביצוע מיבנים אלה, והושמעה דרישה להקים את הקוו ללא צורך בקבלנים.

שר־החוץ בנאומו אמר, שיש להסתייע בסיוע האמריקני אך ורק להקמת הביצורים החדשים ולא להזדקק לקבלנים העלולים לבקש מחירים מופקעים. לדעתו, אפשר לבצע מערכת־הביצורים באמצעות חיל־ההנדסה ובגיוס ציוד מיכני כבד.

באותו נושא עסקה ועדת־המשנה לתקציב הבטחון של הכנסת, שחבריה דרשו לשתף גורמים מחוץ למערכת הבטחון, שיקבעו קריטריונים במסירת עבודת צפר־ובנייה בקוו יחדש בסיני. התעשרות קלה שליוותה הקמת ביצורים בגבולות גרמה לתביעה של פיקוח חמור בכל הבנייה.

ואמנם שר־הבטחון הודיע בישיבת הממשלה, שהבינוי יתוכנן ויבוצע באורח מבוקר כדי למנוע תופעה של צבירת רווחים קלים.

כשלונות קודמים, שגרמו עוותים והפסדים, גרמו לרגישות הרבה בביצוע בינוי הקוו החדש בין שהבינוי יהיה בלא קבלנים ובין שיהיה על־ידי קבלנים. העיקר הוא, שאנשי יושר יבצעו את העבודה הקשה והאחראית.

פורד יבקר בסין עוד השנה

ואשינגטון, 11 (יופי"ע) — נשיא ארה"ב ג'ראלד פורד יבקר בסין באמצע חודש נובמבר במשך ששה או שבעה ימים ולאחר מכן יבקר בכמה מדינות אחרות באיזור — על כך מסר היום העתון „ואשינגטון פוסט".

דובר הבית הלבן ביל רוברטס הכחיש מיד את הידיעה, באומרו שלא נתקבלה כל החלטה בקשר עם לוח הזמנים של הנשיא.

עם זאת הוסיף הדובר ואמר כי מר פורד מקווה לבקר בסין במהלך שנת 975.

מקורות אחרים בבית הלבן אמרו שאם עדיין קיימת אפשרות להסדיר את הביקור בשנה זו, הסבירות היא גבוהה שהוא ייערך בחודש דצמבר.

עוד כותב „ואשינגטון פוסט" שלוח הזמנים המדוייק בקשר עם ביקורו של פורד בנובמבר נדון עתה במגעים עם פקין.

מוסקבה, 11 (יופי"ע, ע"ר) — אדוארד זלנין, אמן „לא רשמי", שהגיש בקשה לאשרת יציאה לצרפת, נעצר על ידי השלטונות.

זלנין, שביקש להציג את יצירותיו בתערוכה של אמנות „לא־קונפורמיסטית", שעמדה להיערך במוסקבה ביום א' נעצר בביתו שבוולאדימיר, במרחק 180 קילומטר מזרחית למוסקבה.

פרט וכלל בתשובה

מאת ד"ר יוסף בורג

ספר דברים מרבה לדבר אל לבנו על שובה אל השם ועל השיבה אל הארץ. ושתיהן קור אחד נבעות, מסכת החטא ועונשו — בת החטא ותיקונו.

מצוות התשובה הינה על כל פרט ופרט ראל, וגם על האומה כולה. כאשר האומה ה סכום מספרי גרידא של היחידים, אלא כום של כל היחידים יחד, סיכום היוצר יחידה שה־היא — היא האומה.

על תשובת האומה אנו שומעים בתורה וב־ אים. על תשובת היחיד אנו לומדים במשנה, מסכת יומא (פ"ח ע"ב). שם קיימת אבח־ בתשובת היחיד: יש עבירות שבין אדם למ־ ג, עליהן יום הכפור מכפר. לעומת זאת, עבי־ שבין אדם לחבירו, אין יום הכפורים מכפר שירצה את חברו. מל־זאת, קיימת השאלה עם התשובה של איש צבור שחטאו עלול טיא את הרבים, כפי שזכותו מסוגלת לזכות הרבים? ועל כל זאת איך איש צבור מתוודע חטא ואיך הוא מתוודה, ולפני מי הוא מתוו־?

*

מקובל לומר שגם במצוות שבין אדם כרו, יש אלמנט של מצוות שבין אדם למקום. גם התשובה כלפי חבר־האדם צריכה לכ־ את התשובה לפני השם, אל השם, עד השם. י ברא את האדם ויצר את שניכם, אותך ואת ך, ומה גדולים דברי המשנה בסנהדרין ק ד' משנה ה'), „לפיכך נברא האדם יחידי... א יאמר אדם לחברו אבא (שלי) גדול מאביך". ין „מגנה כארטא" של שויון ודמוקרטיה!

אם כך בין יחיד ליחיד, דהיינו בין פרט ט, על אחת כמה וכמה בין אדם מן הקרואים נשואים לבין מעשיו כלפי צבור וכלפי העם ני בענין זה הייתי ממליץ ואומר שאיש צבור הוא בגדר „כרמלית" שאין בו (עיין רש"י מסכת שבת דף ו' ע"ב), דין של רשות יחיד, משום שדומה לרשות הרבים שאין להם מחיצות!

*

אמרו דורשי רשומות כי בפסוק (ויקרא פרק ד' פסוק כ"ב) „אשר נשיא יחטא", מרמזים ראשי התיבות על החטא העיקרי של איש צבור — ה„אני", האנוכיות והדעה הטובה על עצמו — זהו החטא הקדמון של איש צבור — חטא הקודם לאחרים ומשמש בסיס להם.

במסכת הוריות מדובר ביותר פירוט על חטאים, במזיד ובשוגג, אשר מנהיג העם ומוסדות העם יכולים להיכשל בהם. ובענין זה קיימת השפעת גומלין מסויימת בין העם לבין המנהיג. וכבר נשאלה שאלה זו: (ערכין דף י"ז ע"א) דור לפי פרנס או פרנס לפי דורו.

ומובא בספרים על הפסוק „לאשמת העם" (ויקרא פרק ד' פסוק ג') כי לפעמים נגרם על־ידי אשמת העם, כי גם הצדיק יעשה עוון בשוגג. ועל זה אמר השפת־אמת בהתיחסו לדברי הגמרא במסכת הוריות (דף י' ע"ב) „אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו": אשרי הדור שהנשיא שלו אינו תולה שגגותיו באשמת העם, אלא מחזיק זאת כאשמתו ומביא קרבן על זה.

אמור מעתה כי תנהג כלפי אחרים במדת הרחמים וכלפי עצמך במדת הדין. כלפי עצמך כשיטת בעלי המוסר על דברי הגמרא (חולין דף מ"ד, ע"ב): „איזהו תלמיד חכם? הרואה טרפה לעצמו" — בלי משוא פנים כלפי עצמו. ומדת הרחמים כלפי אחרים, צא ולמד מהשם המתנהג בחסידות ומוחל עוונות עמו, (ועיין ויקרא רבה י"א ה' ומדרש תהילים י"א על הבא בחסידות). וסוף סוף כך אנו קוראים בספר דניאל (פרק ט' פסוק ט'): „כי להשם אלוקינו הרחמים והסליחות".

ההסכם בין כתיבה לחתימה

מאת יעקב אדלשטיין

הימים הראשונים לאחר אישור הסכם הביניים ובין חתימתו הסופית בג'נבה, מוכיחים, כי החישוב האחד, הצדיק את עצמו. היא שהסכם נפרד עם מצרים יכניס טריז בין מצרים לסוריה ואש"ף, וממילא, התפורר החזית האחידה בין שתי מדינות אלה. החזית הצבאית והמדינית. ואם ישראל תותקף הרי שהיא תעמוד במערכה בחזית אחת או שתיים ולא בשלוש חזיתות. התקפות על סאדת מצד מדינות ערב הקיצוניות. וטענות אש"ף שסאדת הפקיר את הפלסטינאים, העמידו את סאדאת במצב של התגוננות. שבו צריך היה לנקוט עמדה נגד התקפות אלה, על ידי התקפה חזיתית על מתנגדיו.

ההסכם יצר פילוג בעולם הערבי. בכך השיג מטרה אחת, אבל עדיין לא השיג את המטרה כולה. משום שסאדאת לא יוכל הרבה זמן לעמוד במערכה זו שבה הוא נתמך על ידי סעודיה וסודאן. הוא יצטרך להוכיח את מנהיגותו בעולם הערבי. המבחן האמיתי של סאדאת יבוא בעוד כמה חדשים, כאשר סוריה תחליט לאן פניה מועדות. אסאד הסורי התבטא כבר שאם יוכח שכל הדלתות סגורות לפניו, כי אז הדרך היחידה שתשאר פתוחה לפניו היא דרך המלחמה. המהלך המדיני המתקבל על הדעת שנה, הוא לחץ מצרי רצוף על ארה"ב להסדר דומה בגולן. למעשה אנו חוזרים לתהליך של הסכמי ההפרדה, כאשר נאלצנו לחתום על הסכם הפרדה עם סוריה, בלחץ מצרים, ובתמיכת ארה"ב, בטענה ההגיונית שההסכם עם מצרים ישמר רק על ידי הסכם עם סוריה. אם סוריה תחליט לפתוח במלחמה, כי אז יהיה מצבו של סאדאת קשה למדי ואז תבוא שעת המבחן האמיתית שלו.

שלוש מטרות?

בצוע ההסכם ימשך חמשה חדשים, בניגוד לדרישת ישראל שהבצוע ימשך שמונה חדשים. יש להניח שסוריה תחכה עד סיום תקופה זו כדי להתחיל בפעולות איבה. אין זה בטוח כלל שברית המועצות תתמוך בפעולות צבאיות של סוריה, לאור נסיונה במלחמת יום הכיפורים. במקרה של פעולות איבה, שוב יבוא קיסינג'ר, למסע של תיווך, יציע את תמיכת סעודיה, ועוד יציב טכנאים אמריקנים בתחנות התראה בין סוריה לישראל. משום כך אין זה כדאי לברית המועצות לתמוך בפעולות איבה שיחישו את התיווך של קיסינג'ר. רק ארה"ב תרוויח ממהלך כזה. לעומת זה טוב לה לברית המועצות מצב של מתיחות מתמדת, כאשר סוריה זקוקה לה, ולא מצב של מלחמה שאז אין לדעת כיצד יתפתחו העניינים וקשה יהיה לכוון את המהלכים המדיניים והצבאיים. עד כאן הצד ההגיוני של מהלך הזה, אבל כאשר מדובר במדינה כמו סוריה שבה ההגיון לא פועל, יתכנו הרבה דברים מפתיעים. אם סוריה תפתח במלחמה כי אז תעמוד ברית המועצות לצידה בין שהמלחמה היא לטובתה ובין שלא.

מטרה שניה של ההסכם נראית אף היא בתחום השגי יד. מטרה זו איננה ישראלית דווקא אלא אמריקאית. המדובר במטרה להוציא את מצרים ממעגל ההשפעה הסובייטית. מתוך תקוה שהתהליך האמריקאי יקטין את סכנת המלחמה. התהליך האמריקאי יש בו סיכון מדיני. התהליך הסובייטי יש בו סיכון צבאי. אין ספק שהסכם הביניים משיג מטרה זו. ההסכם הרחיק את ההשפעה סובייטית ממצרים, עד כדי כך שהנציג הסובייטי בועידת ג'נבה הגביה לשבת בראש, בטקס החתימה, שכן הכתוב בהסכם שבו ניתן לאמריקאים זכות המנהיגות במזרח התיכון והסמל. לכך — הצבת הטכנאים האמריקאים בסיני.

מטרה משנית שההסכם משיג הוא ניטרול אירופה מלחץ ערבי על ידי איום בחרם נפט. לחץ זה התבטא במלחמת יום הכיפורים על ידי הצהרת נובמבר של מועצת שרי אירופה, שבה קיבלו את הפירוש הערבי להחלטה 242. ההסכם נותן שהות בידי המערב לחפש דרך כדי להשתחרר ממעגל התלות בנפט הערבי. חרם נפט יכול לפרוץ רק במקרה של פעולות איבה. כיוון שההסכם מרחיק את הסכנה לפעולות איבה, ממילא מרחיק הוא את הסכנה לחרם נפט.

מטרה שלישית שההסכם השיג כבר, הוא הסרת ההקפאה מעל משלוחי נשק האמריקאי לישראל. בענין זה, יש לומר, כי יהדות ארה"ב לא מילאה את חובתה, כאשר עמדה מנגד בעת הטלת החרם על ישראל מצד ארה"ב בדמות „ההערכה מחדש" של המדיניות במזרח התיכון. גם איגרת 76 הסנטורים לפורד בזכות ישראל, לא סייעה להוריד את חרם הנשק על ישראל, שנועד כלחץ כדי שהיא תקבל את התנאים המצריים, הזרם הזה מופעל בכל הזמנות, כאשר ישראל איננה הולכת בתלם, ומן הראוי שנקח זאת בחשבון, משום שכתוצאה מהתגברות ההשפעה האמריקאית על חשבון ההשפעה סובייטית באיזורינו, עלולים אנו לעמוד בפני הופעות דומות בעתיד. אם עלינו להכריע בין נשק אמריקאי לבין שליטה במעברים, יש סבורים שהשליטה במעברים חשובה יותר, מבחינה צבאית, שכן במקרה של מלחמה, בצורך להקריב קרבנות הרבה כדי לחזור על המעברים. ושום נשק מודרני לא יחזיר אותנו אל המעברים, אלא אותו נשק אמיץ של כוח אדם שבגופו יעצור את האויב, ולא בצורת טכנאים אמריקאים. אבל ההכרעה בענין זה כבר נתקבלה ועתה עלינו לנצל את הדלתות הפתוחות של מחסני הנשק האמריקאים למען לרכוש מה שניתן ומה שצריך לרכוש.

מה לא הושג?

מה שלא הושג בהסדר הביניים, הוא אותו מרכיב חשוב ועיקרי, אי לוחמה, שבעבור היתה ישראל מוכנה לשלם הרבה. אמנם ההצהרה כשלעצמה אין בה משום חשיבות, משום שערבים רגילים במליצות, וכדברי בן גוריון, „אין ערבים מכבדים גירותי". אבל נכון הוא שאין מרכיב מדיני בהסכם הביניים.

יש הרבה משמעויות מדיניות, אבל ספק אם יש בהסכם אותה הנחה שקיסינג'ר ביטא, שישראל יכולה להשיג את המרכיבים המדיניים של אי לוחמה, בלי לציין זאת במפורש, על ידי שימוש במלה עצמה. גם זה ספק אם אמנם יש בהסכם הביניים. הזמן יוכיח אם אמנם מרכיבים אלה יש להם משמעות בשטח.

בין כתיבה לחתימה נערכים דיונים של קבוצת העבודה המשותפת בג'נבה. דיונים אלה הם סגורים לפי בקשת המצרים, החוששים מדעת הקהל הערבית במיוחד. משלחת ישראל הביאה אתה מומחים לשרטוט מפות, וזאת לאחר כשלון בשרטוט מפה שנערך על ידי ראש הממשלה יצחק רבין בביקורו בוואשינגטון. הוא סימן קו על מפה בשעת שיחותיו עם קיסינג'ר ולאחר מכן התברר שהסימון נערך בטעות במקום הלא נכון. כתוצאה מכך היה צורך לשלוח את שלישו הצבאי של ראש הממשלה תת־אלוף אפרים פורן במיוחד לארה"ב ועמו מפה מעודכנת המתקנת את הטעות של רבין.

ההסכם הוא הכרעה גורלית. קבוצה קטנה של אנשים, שקלו ההליכים ואחר כך העבירו את זה לידי קבוצה גדולה יותר שאישרה את צעדיהם. לא תמיד בטוחים האנשים האלה שעשו דבר טוב. הזמן יוכיח אם צדקו או לא.

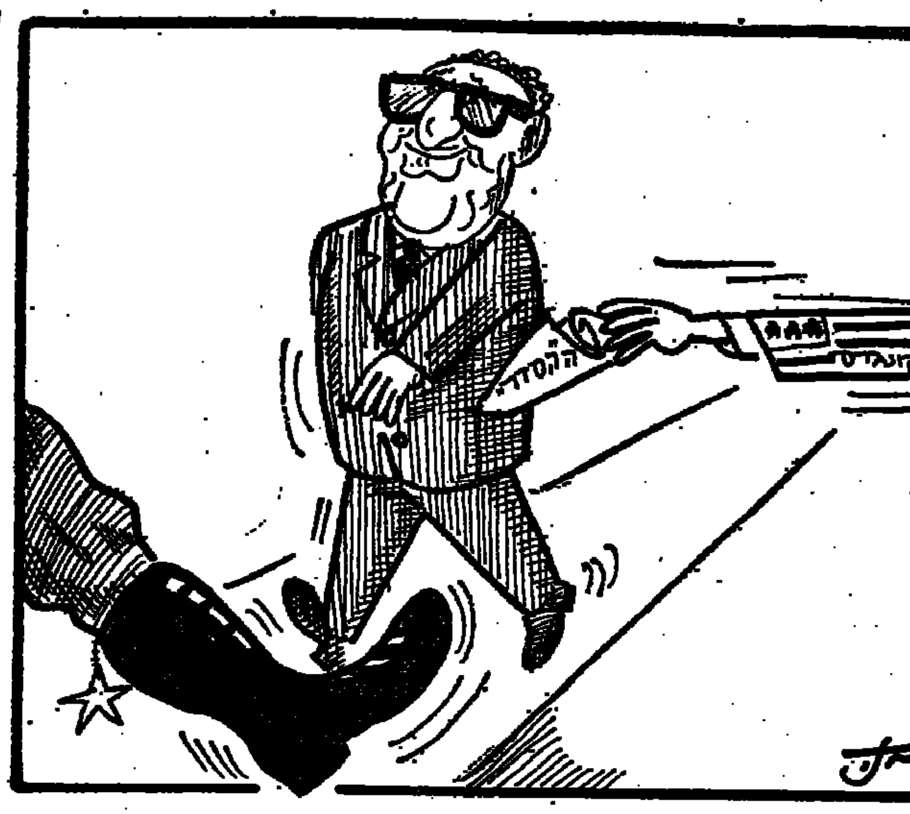

ק. בין הקונגרס והקרמלין –

מי מעכב התנחלות בגולן?

מאת שאול מייזליש

החלטתה, השבוע, של ועדת השרים לענייני התיישבות, לא לתת אישור רשמי להצעות ההתיישבות החדשה ברמת הגולן, הוסיפה לסאת חששותיהם הכבדה של אנשי היישובים ברמת הגולן, הרואים בעובדה שהוועדה הסתפקה בשמיעת דו"ח על ההצעות להתיישבות ודחתה על הסף את הדיון על ההתנחלויות — ביטוי נוסף למגמת הממשלה לא להסתבך בישוב הגולן — בטרם נפלה ההחלטה המדינית. „כלומר" אומרים בגולן „ועדת השרים החליטה כנראה שאין מקום לשלושה גרעינים המוכנים לעלייה. אין גם אשור להקמת גרעין „יונתן" של „בני־עקיבא".

התרעומת מופנית כלפי יו"ר הועדה, השר ישראל גלילי, שהצהיר בפומבי על התנגדותו התקיפה לפינוי כל ישוב יהודי ברמת־גן, כולל כל נסיון „לתיקונים קוסמטיים" כפי הגדרתו של רוה"מ יצחק רבין. גלילי, רמז לחברי גרעין „יונתן" (התנחלות חדשה שעלתה באופן עצמאי ללא אשור בתל־פרג'. עומדים מאחוריה ועד ישובי רמת־הגולן שרצה להוכיח קבל עם וקבל קיסינג'ר כי אין מה לדבר על נסיגה ברמה) כי בקרוב תאושר רישמית ההתנחלות. אולם, כאמור בישיבתה האחרונה השבוע לא הביא גלילי לאשור הקמת ההתנחלות „יונתן". מלבד גרעין זה, מחכים על „מזוודותיהם" 3 חברי גרעינים אחרים של „בני עקיבא" לאור־ירוק כדי לתקוע יתד באדמת הגולן, וכן גרעין אחר של הקיבוץ המאוחד (הקיבוץ המאוחד קיבל השבוע החלטה כנגד נסיגה ופינוי ישובים ברמה).

ההתנחלויות מתוכננות בצפון הגולן ליד הכפר מסעדה והר חרמונית, בתל יוסיפון שליד עין־זיון, בתל אבו־קטי שמצפון לקשת (אבג, דוגמא גרספת להאחזות שעלתה באופן „בלתי ליגלי" ורק אח"כ זכתה להכרת ועדת השרים ולסיוע מצד הגופים המיישבים) ובמורשת קוניטרה שמצפון לחוסיניה. לאור האיתות שקיבלו מתישבי נווה־אטיב שבחרמון, לא להשקיע כספים בפיתוח אתר־ההחלקה לקראת העונה הבאה בשל השינויים הקוסמטיים — לא נראה שגם חברי 4 הגרעינים, יקבלו את האישור לעליה על הקרקע. אולי יותר משהוא איננו רוצה להעביר החלטה הנוגדת מהלך מדיני צפוי, סרב גלילי להחליט בנושא ההתנחלויות בגולן, מפחד של חבר אחר מועדה: שר השיכון, אברהם עופר. שכן, מזה שנתיים ששר השיכון בולם כל נסיון של ישוב יהודי באזורים „רגישים" וגם באזורים שאין לגביהם רגישות מיוחדת — החל ממעלה־אדומים — שם הטיל מלוא כובד משקלו בועדה ובממשלה, תוך הצרת צעדים מוחלטת של יזמים באזור — כדי למנוע זירוז בתחילת העבודה באזור התעשייתי העתידי של ירושלים, חוליה נוספת בחוליות העיבוי שיש להקיף בה את הבירה. אם בכפר־עציון ואלון־שבות לא רצה שר השיכון להתערב, בשל החלטת הממשלה העקרונית בנידון, הרי בשאלת א־שייך הוא סירב למלא את המיכסות שהוטלו על משרדו, למרות החלטת ממשלה מפורשת בנידון. היה צורך בהעלאה מחודשת של הנושא בישיבת ממשלה, כדי שראש הממשלה יחזור ויאשר את הצהרתו מסיורו באפירה, ויחזור ויטיל על שר השיכון לבצע את עבודות התשתית, הבינוי הקמת המבנים לדיור באזור.

לאחר מכן באה פרשת קרית־ארבע והעיר ימית. עד שלא ניתנה גושפנקא כתובה ורשמית בישיבת הממשלה לבנות 1500 יחידות דיור בימית — סרב השר עופר להורות במשרדו על ביצוע העבודה, למרות שבוועדה מיוחדת הוחלט על כך. הוא גם מנע בנייה נרחבה בקרית־ארבע, בטענה „סביבנו — אבל אין מי שיישב את הדירות". לאחר מכן באה העיר קצרין שברמת־הגולן. תוך התעלמות מההחלטה שנתקבלה לגבי המרכז העירוני החדש ברמת־הגולן, ולמרות העובדה שאושרו סכומי כסף נכבדים לבצוע עבודות תשתיה — לא „התאמץ" שר השיכון לעשות זאת, ומאז — מתנהלים הדברים בעצלתיים, למורת רוחם של מתיישבי הרמה.

בועדת השרים לענייני התיישבות ניצל עופר את זכותו של שר לדון במליאת הממשלה על סעיף שעלה בועדה, ולהביע הסתייגותו שם. בעקבות כך עברה ההצעה לממשלה, ויתקיים על־כך דיון. בכך סיכל עופר את הסיכוי להעלות את הגרעינים המוכנים לעלייה עוד לפני שהוכשרו את מקומות ההתיישבות המיועדים להם כמקום־קבע. החלטה כזו היה בה משום קביעה מדינית שרמת הגולן תשאר בידינו, ולא יהיה לחץ מדיני לגבי הרמה. באותה ישיבה אמר שר הפנים ד"ר יוסף בורג כי יש להמשיך בערנות בתחזוקה בגבול הצפון לאור האפשרות שהסורים ירצו לפתוח במלחמת התשה. „משום כך" אמר, „יש לחזק את האחזותנו ברמת הגולן, ולא להחליש את נוכחותנו שם, או להחליש את רוח המתיישבים והמתנחלים".

שיחה עם פרופ' מ. צ. קדרי

יהודי בריה"מ מחפשים מאור היהדות שבמדינת ישראל

מאת נ. גולן

מאז ניתוק היחסים עם בריה"מ ועם רוב הארצות הקומוניסטיות עלתה מאוד חשיבותן של המשלחות הישראליות המוזמנות לאירועים בינלאומיים במוסקווה. מספרן של אלה אמנם מועט, אבל הן מביאות פרישות שלום חיות מיהדות רוסיה ורשמים טריים מאופי חייהם. לאחרונה נוסף גורם לחיוניותו של קשר כזה — זרם העליה הרוסית הופסק או צומצם לטיפין־טיפין ורבבות העולים בארץ נותרו מצפים לשוא לקרוביהם שנתקעו מעבר ל„מסך", על אף אווירת „הדטנט" שבין מזרח ומערב.

שובה של משלחות האוניברסיטאות הישראליות, בשבוע שעבר, מכנס בינלאומי בן שמונה ימים שהתקיים במוסקווה, מעורר מטבע הדברים סקרנות רבה. שוחחנו איפוא עם פרופ' מ. צ. קדרי, הרקטור היוצא של אוניברסיטת בר־אילן, יו"ר ועד ראשי האוניברסיטאות בישראל, לשעבר, וחבר המשלחת — על רשמי מוסקווה שלו.

„ההכנות לנסיעה נמשכו ששה חדשים, מאז התקבלה הזמנה „בר־אילן" לקונגרס הבינלאומי המתקיים אחת לחמש שנים, ושבאחרון שנערך במונטריאול ב־1970 היו גם נציגינו".

מספר פרופ' קדרי. „במסגרת תפקידי כיו"ר ועד האוניברסיטאות בארץ הגשתי בקשה רישמית לויזה סובייטית, והצעתי בחליפת מברקים עם מזכירות האירגון בפריז כי את הויזות של חברי המשלחת נקבל בשגרירות בריה"מ בפריז. הודיעו לי שהעניין סודר. כדי לנסות את הדבר, ניצלתי הזדמנות בה שהיתי בפריז ונכנסתי לשגרירות הרוסית. להפתעתי — קיבלתי את הויזה שלי מיד. דבר זה עודד אותי להציע כי יפקידו בידי את הטפסים הנחוצים לקבלת ויזה עבור יתר חברי המשלחת — וגם לכך נענו. בהגיע המועד — נפגשנו, כל הישראלים, בוינה, ועלינו על המטוס למוסקווה".

כמו ההליכים שקדמו לטיסה — כן גם קבלת הפנים בשדה התעופה המוסקואי וסידורי ההרשמה במלון „רוסיה" הענק, היו ללא תקלות מיוחדות. בכך אגב, נהנתה המשלחת האחרונה מיחס טוב בהרבה מזה, למשל, בו נתקלו חברי משלחת עיתונאים לבריה"מ בשנה שעברה.

הביורוקרטיה הסובייטית

„כשירדנו מן המטוס" נזכר פרופ' קדרי „היה שדה התעופה מלא בחברי המשלחות הרבות שהגיעו לקונגרס. הארצות הערביות שלחו עשרות נציגים, הם ומשפחותיהם ובמקום החלו להיווצר תורים ארוכים. מי שמתלונן על הביורוקרטיה הישראלית — צריך להתנסות בביורוקרטיה סובייטית כדי לראות שאצלנו לא נורא. כל רישום, כל חתימה, כל בדיקת דרכון היתה מלווה עמידה ממושכת בתור. חצי יום כמעט בילינו בשדה התעופה — אבל צרה זו היתה משותפת לכולם, לאו דווקא לתשעה הישראלים. היינו למעלה מאלף משתתפים שבאו לדון בנושא: האוניברסיטה לקראת המאה ה־21. כולנו שוכנו במלון „רוסיה". זהו מבנה בגודל — רובע מגורים שלם ויש אגפים ללא מעלית, או מעלית אחת לאגף. כל ירידה מן החדר שלנו או עליה אליו — פרושה היה הליכה של קילומטרים במסדרונות הארוכים... דבר נוסף שמשך את תשומת לבנו מיד בהתחלה: במרכז כל אגף יושבת שומרת חמורת פנים המולשת על כל הנעשה במסדרונות וצריך לגשת אליה עם המפתח בכל פעם שרוצים לצאת. כשעברנו את הבדיקה של השומרת והגענו לחדרים שלנו — חיכו לנו שלושה שומרים מיוחדים. אלה הופקדו על שלומנו בלבד. מפקדם הסביר שהשלטונות ראו חובה לעצמם להבטיח את שלום המשלחת הישראלית, כי יש סטודנטים ערביים רבים במוסקווה ושאל — האם אנחנו מתנגדים לשמירה. ענינו: לא בקשנו שמירה ולא נבקש את הסרתה... לא רצינו כמובן לפתוח פתח להתחמקות מאחריות השלטון — אם וחלילה יקרה משהו".

אלא שבניגוד לשמירה הקפדנית — לא חשו הישראלים בשום מעקב נסתר אחריהם. אם עקבו — הרי עשו זאת בצורה מתוחכמת וסמויה ביותר. „יכולנו לצאת ולבוא ולנסוע בעיר כרצוננו" אומר פרופ' קדרי „ואמנם נסענו ברכבת התחתית ובמוניות הלכנו לבד לביקור במוזיאון הרוסי לאמנות מודרנית ושום מדריך רישמי לא נצמד אלינו. רק בקבלות פנים ובפתיחות רשמיות היתה לנו מתורגמנית".

בניגוד ליחס הקורקטי, המשותף לכל — בו זכתה המשלחת הישראלית, בלטו כירכורי והחיזור סביב המשלחות הערביות. כאמור, נציגי ערב הביאו למוסקווה את הנשים ובני המשפחה, המארחים הכינו עבורם סיורים מיוחדים, אוטובוסים מיוחדים ומתורגמנים צמודים שהיו מלווים את הנשים הערביות לקניות ולבקורים בעיר, ונלקחו מבין הסטודנטים של המכון הרוסי ללימודי המזרח התיכון".

וכיצד מתקבל ישראלי בחוצות מוסקווה?

„הרוסים מכניסי אורחים ומוכנים לעזור כשפונים אליהם ברחוב, כמו למשל כדי לאתר כתובת" עונה פרופ' קדרי „ומי שהיה שומע שאנחנו מישראל היה מגלה יחס אוהד ממש".

ריבוי לובשי מדים

איזה תופעות משכו את עיני הישראלים בחוצות הרחוב?

„הפליא אותנו קודם כל ריבוי לובשי המדים. העיר ממש מלאה מדים, לא רק חיילים ושוטרים אלא כל פקיד בעל מישרה — לובש מדים ומייצג בכך את השלטון גם בהופעתו החיצונית — וזה ניכר מאוד. שמנו לב גם לריבוי השומרים בכל בית. לדוגמא — ניצב ברחוב בניין ענק מלא חלונות ופתחים ונאה למראה, ופתאום אתה רואה שכל הכניסות חסומות ורק דלת אחת צרה פתוחה לכל הבנין על עשרות או מאות דייריו — ובדלת יושב שומר. גם בקרמלין עצמו, בו התקבלו כל חברי המשלחות יש הרבה כניסות אבל כל הבאים נכנסים דרך פתח אחד ובו עינים בלשות, ויש, ראינו, פתח שני מיוחד לחברי הקרמלין".

על הביקור במוזיאוליאום של לנין, שהצריך עמידה של כמעט יום שלם בתור, וסביבו, מעיר, פרופ' קדרי, נעשית עבודת אלילים ממש — ויתרו הישראלים. במקום זאת העדיפו לחפש בתי כנסת ויהודים.

„בהזדמנות הראשונה" מספר פרופ' קדרי „שאלנו למיקומו של בית הכנסת הגדול והלכנו לרחוב ארכיפובה כדי להתפלל במניין. מצאנו בנין גדול ומרשים מוקף בפיגומים. סיפרו לנו שמתקנים ברוסיה מבצע לשיפוץ אתרים קדושים ובמסגרתו עורכים בדק בית לכנסיות נוצריות רבות וכן לבתי הכנסת המעטים שנותרו. יתכן שגם זה משמש „הדטנט". פנים בית הכנסת — מפואר ויפה מאוד. בקורנו היה ביום חול — ומצאנו כשניים שלושה „מנינים" של אנשים קשישים בני שבעים ומעלה. אחרי התפילה ישבו ללמוד גמרא — עד כמה שידם משגת. נדמה לי שקראו בכתוב יותר מאשר למדו אותו... בשבתות — הלכנו שבת אחת ל„מניין" ראשון ושבת אחת ל„מניין" השני. בראשון — לא רבו המתפללים, אבל בשני מצאנו כחמש מאות איש בביהכנ"ס, והיו גם כמה צעירים בקהל הקשישים.

פגישות בבית הכנסת

כאורחים, התכבדנו לעלות לתורה, ברכנו כמובן בעברית בהגיה ספרדית — אבל לא הקיפו אותנו בתשומת לב מיוחדת. האווירה היתה רישמית ודי קפואה כל התפילה. אפיזודה אחת זכורה לי במיוחד. נהוג לומר „מי שברך" לשלום השלטונות, טקסט הברכה מופיע מודפס על לוח בתוך ביהכנ"ס והגבאי אומר אותה בקול ובכוונה גדולה ומזכיר את שלטונות ב. ס. ר. בהבלטה. אחרי התפילה, כשהלכנו ברחוב קרה שאותו גבאי הלך קצת לפנינו. פתאום הסתובב, וכמו מאחורי הגב, הפטיר באידיש: נו, מה דעתך על ה„מי שבירך" שלי?..

שמתי לב שאיסור טילטול בשבת וערוב חצרות — נשכח כנראה מן היהודים הרוסיים. כולם הגיעו בשבת נושאים תיקים גדולים.

וכאשר, במקום לקפל את הטלית ולהניחה בתיק — לבשתי את מעילי עליה, ניגש אלי לפתע יהודי בביהכנ"ס וגער בי: מה אתה עושה? ככה מטפלים בטלית? אתה תקמט אותה, אין לך תיק?

בעניין הטלית היתה לי עוד איזו אפיזודה. כאשר הסמכתי אותה, טרם צאתי מן המלון, מתחת למעיל — ניגשו אלי השומרים בחשד גלוי כדי לברר מה אני מסתיר שם... הסברתי, כמיטב יכולתי, והניחו לי ללכת. כששבתי מן התפילה — חיכו לי לא רק השומרים אלא גם המפקד שהוזעק לכבוד העניין וכולם נשמו לרווחה כשראו שאכן חזרתי — וטליתי איתי"...

כאשר יצאו הישראלים מתפילת השבת אל הרחבה שלפני בית הכנסת הגדול מצאו בתוך המוני נוער; צעירים וצעירות, שעמדו ושוחחו באווירה של מפגש חברתי. אלה הם בני הדור השני והשלישי לקומוניזם, יהודים צעירים שכבר אינם יודעים להתפלל, אבל באים בשבתות להיות סמוך לבית הכנסת כדי להפגין את יהדותם ולדבר על עליה לישראל.

„שוחחתי עם הרבה צעירים, מאלה הרוצים לעלות" אומר פרופ' קדרי, „ונפשה ברור לי משיחה ל־

(סוף בעמוד 7)

יומן ניו־יורק

„הסדר הביניים" חיזק את ישראל

מאת ד"ר הלל זיידמן,
סופר „הצופה" בארה"ב

יהודי ארה"ב קיבלו את ההסכם בין ישראל למצרים כדבר שאין מנוס ממנו; כמאורע שאינו משולל צדדים חיוביים. כהתחלה למאבק מאומץ וממושך שהם, יהודי אמריקה, יכולים, ולכן מחוייבים, למלא בו תפקיד פעיל ויעיל. הדעה הכללית היא שארה"ב נעשתה צד פעיל בסכסוך, שקיבלה על עצמה התחייבות כלפי ישראל, העולה אף על אלה שקיימות ביחס לבעלי־בריתה שמקשרים אותה אתן חוזים ברורים, ולכן נעשתה לבעל־בריתה של ישראל בכח ובפועל.

בודאי שמבחינה אובייקטיבית יש מן ההפרזה ב„קביעתו" של הנשיא פורד בשיחותיו ביום 1 לספטמבר עם ראבין, סאדאת וקיסינג'ר, שהסכם זה הוא „מאורע הגדול ביותר במאה העשרים". הרי במאה זו היו שתי מלחמות עולמיות, שבמשך נחתמו הסכמים. בנוסף על מאורעות היסטוריים שבודאי עולים בחשיבותם על ה„הסכם הביניים". אבל נניח זאת להיסטוריונים וגם לפרשנים. לדידנו חשוב שנשיא ארה"ב מעניק לעובדה זו חשיבות ממדרגה ראשונה, וזה מחייב אותו לפעולות חיוביות מבחינה ישראלית.

שכן אם כזה משמעו המכריע של הסכם זה במדיניות חוץ של וואשינגטון, עליה לעשות הכל למען הגשמתו וקיומו. והרי משני הצדדים הצדדיים, ישראל ומצרים, הראשונה מעוניינת, כמובן, יותר בזה, נמצא שבנידון זה האינטרסים של אמריקה וישראל זהים. ואין לקיומה של „ידידות־פ ע י ל ה" כזהות אינטרסים. כידוע.

הכלל „חוקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה" כוחו יפה ב„סעודה" שארה"ב השקיעה מאמצים ועומדת להשקיע כספים בממדים עצומים.

האינטרס של הנשיא במעמד

ההסכם משמש לא בלבד את האינטרסים של ארה"ב כי אם גם את הנשיא פורד כמועמד לנשיאות בבחירות בשנה הבאה.

ולא בלבד מבחינתם של הבוחרים היהודיים, כי אם של הבוחרים בכללם. משום שההסכם הוא, לפחות לעת־עתה, ההישג היחיד של הנשיא.

כיוון שבמדיניות פנים, ביחוד בשטח הכלכלי הנשיא פורד מהווה מטרה לבקורת, לפעמים די חריפה, שבודאי תחריף עם הגברת הקשיים הכלכליים וגידול מספר המובטלים שהוא עצום גם עתה. וחזית שבמדיניות ה„דיטאנט", ועידת הלסינקי והשלכותיה, גם בנידון מכירת חיטה לבריה"מ, — הבקורת נגד פורד הולכת ומתרחבת, הולכת ומתגברת, — הוא זקוק באופן חיוני להשיג הישג אחד שכולם יחזו בו. הסכם הביניים על סיני ממלא תפקיד זה.

אמנם גם בנידון זה נשמעים קולות של מתנגדים, ביחוד נגד „מעורבות אמריקאית" כלשהי, אפילו בעניין הצבת משקיפים אזרחיים, אבל הממשלה תתגבר על התנגדות זו.

מאידך, העמדת משקיפים אמריקאים, הגרף והתגבורת של חברי קונגרס חשובים ורבי־השפעה תטיל בטיחות עוד יותר חוב על הממשלה לשמור על קיום ההסכם. והשמירה היעילה ביותר היא ע"י חיזוקה של ישראל לכח מרתיע בעוצמה כזו שלא יהיה „כדאי" לסאדאת לא לקיים את ההסכם...

המסקנה, שישראל חזקה חיונית למדיניותה של ארה"ב, ולהנשיא כמועמד יותר משהיתה אי פעם.

הצבור היהודי דרוך לקראת הבאות

אלה הם גורמים אובייקטיביים שיפעלו באופן כמעט אוטומטי אבל דורשים גם עירנות מצד יהדות אמריקה.

אפשר לקבוע שהצבור דרוך למשימה זו. בעת הצורים הדילוגים של ד"ר קיסינג'ר, יהודי אמריקה ברובם המכריע עקבו במתיחות אחרי מהלך המאורעות שקשה למצוא דוגמתה. הדעות היו, הכן, מחולקות. אבל גם למתנגדים המושבעים לא היתה הכרעה אלטרנטיבית. לכן השלימו עם מה שנעשה — באין ברירה.

מצב זה, של „אין ברירה", אפייני לכל מכלול המאורעות וההתפתחויות בעיתון. במרכזם עומד ד"ר קיסינג'ר. אישיותו, כוונותיו ופעולותיו מהווים נושא תמידי בזה חדשים, ואולי שנים, לוויכוחים, לפעמים חריפים וקוטביים. אולם אפילו אלה שרואים בהם אסון, כאשר עומדים לפני שאלה אם מי שיבוא במקומו יהיה עדיף מבחינה ישראלית, מהססים בתשובה חיובית, ברורה וחד־משמעית.

בפגישתו האחרונה של שר החוץ האמריקאי עם נציגי מועדון הנשיאים הכניס זה את אורחיו להדר בו היו תלויות תמונותיהם של קודמיו במשרה זו, ובהצביע על אלה של דאלס, ראסק, רוגרס, שאל: האם הייתם מעדיפים אותם עלי?..

אמנם אחד מנציגים היהודים העיז להשיב בחיוב על שאלה זו — שלגביו של השואל היתה „ריטורית" בלבד... אבל אחרים, הקהל היהודי בכללו, אינו בטוח בתשובה זו, אם כי רבים גם מהססים להגיד בפירוש ובפומבי ש„בכל זאת" קיסינג'ר עדיף.

פנינו מועדות לעתיד

גם כאן שוררת המבוכה שהשתלטה על הצבור במיכלול הבעיות. אולם פניה של יהדות אמריקה מועדות לעתיד, לעתיד הקרוב ביותר. השאלה העומדת על הפרק בשעה זו איננה אם ההסדר טוב או רע, או רע במיעוטו (שזוהי הדעה הכללית?) אלא: מה הלאה?

כי הדעה השולטת היא שההסדר הוא לא סיום, אלא התחלה — התחלה של תהליך ממושך ומסובך, שארה"ב תמלא בו תפקיד חיוני ומכריע יותר מאשר בעבר. וכיוון שכך, גם ליהודים אמריקאניים תפקיד יותר חשוב מאשר בעבר.

כרגע נקודת הכובד של ההסדר עברה לקונגרס. ואם בין מתנגדי ה„מעורבות" האמריקאנית נמצא לצדם של אישים בלתי־אוהדים לישראל, כמו הסינטור מייק מנספילד, מנהיג הרוב הדימוקרטי בסינט, — גם ידיד ישראל כסינטור הנרי מ. ג'קסון, — הרי היהודים בכללם, וגם גורמים ישראליים תומכים באישור הקונגרס של הסעיף על המשקיפים האמריקאניים בסיני.

בנידון זה קיימת, איפוא, תמימות דעים בין האוכלוסיה היהודית לבין הממשל, ובודאי שיהודים בעלי־השפעה ישתדלו אצל חברי הקונגרס שיסכימו להתחייבות אמריקנית זו, שממשלת ישראל רואה תנאי לבצוע ההסדר.

אחת היא מהי עמדתם של חוגים שונים כלפי ההסדר, הכול מודים שבעניין הצבת המשקיפים האמריקאניים קיימת זהות אינטרסים בין ארה"ב לבין ישראל.

באופן זה נקבעה הרמוניה בין הממשל לבין הצבור היהודי. לזו תהיה, כמובן, השפעה חיובית על עמדתם של הבוחרים היהודיים בבחירות לנשיאות. לכן מניחים שהנשיא פורד יעשה הכל לשמור על היחס החיובי שרכש אצל היהודים, ולא יחסוך מאמצים לעזור לישראל במישורים שונים. גם זה היבט חיובי בהסדר.

עצרת או"ם בצל ההסדר

בהשלכה שיש להסדר אפשר היה להבחין בעצרת או"ם, שהתכנסה ב־1 לספטמבר. ההסדר בסיני האפיל עליה ודחה את הדיונים המדיניים לעמודים הפנימיים של העתונים ולדרגה שניה בחשיבות בטלויזיה וברדיו.

היה בזה סימן לשתי עובדות. אחת, של ירידת השפעתו של או"ם ויוקרתו, שכן כוכב המאורעות היה והנו מחוץ ל„בנין הזכוכית" ע"י האיסט ריבר, הרחוק מבנו. עד כדי כך ששר החוץ האמריקאני, שנאומו בעצרת הווה המפתח העיקרי של הדיונים, הקדיש להיות נוכח בטכס חתימת ההסכם בראשי תבות, על השתתפות אישית בעצרת. נאומו הוקרא ע"י ראש המשלחת של ארה"ב השגריר דניאל פטריק מויניהן.

שנית, המדינות של העולם השלישי, של אפריקה הלטינית וגם הערביות נוכחו לדעת באופן מוחש ביותר את המשקל שארה"ב מעניקה למדינת ישראל, בהשוואה לכל המדינות המתפתחות ביחוד הזקוקות לעזרתה.

אחרי ההתפרעויות של הדיפלומטים הערביים להשמצות את ישראל מאו"ם, דרישה זו עב כוחה והעצה, אבל אנו יודעים שזה לא בא באופן אוטומאטי. יוקרתה של ישראל עלתה בזמן האחרון. ישראל מהווה גורם חזק, כי באו"ם כמו בזירה בינלאומית בכללה מופיעה ארה"ב כבעל־בריתה של ישראל, שהשקיע מאמצים עצומים למען בטחונה, ותשכור שלא יירדו לטמיון.

זוהי אחת התוצאות, אולי מן החשובות ביותר של ההסדר.

מהפכות ותמורות בעולם הערבי

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

פודרי היה סגן אלוף בצבא מצרים ולקח חלק פעיל במלחמת ששת הימים ומלחמת ההתשה. פגשתי בו בפילדלפיה שבארה"ב מקום שם הוא עמד לגמור את לימודיו ולשוב לארצו. הפגישה בין שני „האויבים" הישראלי והמצרי הפכה עד מהרה להויה אנושית מרגשת. היש מהר חדלה העויינות, הוסרו המחיצות ופסקה הרשמיות. פודרי נתגלה כאדם בעל לב רחב, חם ורגיש. ההזדמנות שניתנה לו, בפעם הראשונה, לשפוך את ליבו לפני ישראלי גרמה לו להתרגשות רבה. הוא היה מוכן להישבע שמעולם לא פסק לחלום שעוד יום יבוא והוא יראה את „האויב" הישראלי לא בשדה הקרב אלא סביב כוס קפה, והנה חלומו התגשם.

הוא בערבית מצרית טהורה מספיר בי שוב ושוב לספר לבני עמי בישראל, עם שובו ארצה, שהמצרים אינם חיות טרף הצמאים לדמם של ישראלים. המצרים השתנו וטוב שהישראלים יעמדו על השינויים שחלו במצרים כדי שידעו לנהוג בהתאם. פו"די נחוש בהחלטתו לעשות כל אשר ביכולתו לקרב את השלום ולהביא ליתר הבנה ואחוה בין שני העמים. הוא מוכן לצאת לשליחות דפלומטית למטרה זו. הוא מוכן להסתכן ולהמליץ עלי לפני השגריר המצרי בוואשינגטון אשרף גורבל, שאצא כעתונאי ישראלי למצרים כדי להווכח במו עיני מה גדולים השינויים בה. פו"די סיכם את ה„אני מאמין" שלו: „אתה תתרום תרומה גדולה לשלום אם תפרסם את דברי אלה בעתון ישראלי, בשם אללה עשה זאת".

פו"די יונק העולם הקיצוני וכמוהו אחמד, גמאל, שוקי ואחרים שפגשתי בארה"ב הם ניצנים ראשונים של מחשבה יותר ריאליסטית ואחראית בעולם הערבי. אלה צעירים שבילו שנים רבות באוניברסיטאות הערביות, עבדו על הלך הרוחות בקרב חבריהם ללימודים, שוחחו על בעיותיה של מצרים וסכסוכה עם ישראל פעמים אין ספור. זהו דור של צעירים ערבים שנלחם מלחמות אכזריות עקובות מדם, איבד חלק מיקיריו וידידיו, חש שגאותו הלאומית נרמסה עד אפר, ושכלכלת ארצו מתמוטטת. הוא שואל: למה ועל מה? צעירים אלה מלאים מרץ ותושיה להתגבר על הפיגור המכלה כל חלקה טובה בעולם הערבי ועל הביורוקרטיה המרגיזה והנוראה. הם רוצים „לשנות את העולם". לדעת יותר ויותר פרטים על מי ועל מה המלחמות. הם אינם מוכנים להסתפק בגרסה המגמתית של ממשלותיהם כתורה למשה מסיני. כאן בארה"ב הם חוקרים ודורשים להבין את „האמת" האמיתית. כאן הם איבדו בהדרגה את האמפולסיביות וההוקפנות שמאפינות את בני המזרח, והפכו בעל כורחם לג'נטלמנים הנוכחים לשמוע עד הסוף מבלי לשסע את דברי יריבם.

שינויים הדרגתיים

כל מי שעוקב בקפדנות אחר ההתרחשויות בעולם הערבי ובעיקר המצרי אינו יכול שלא להתרשם שאכן שינויים הדרגתיים, אך תמידיים מתחוללים בו. דומה שהיתרון הגדול של מלחמות 1967 ו־1973 שהן עוררו את העולם הערבי לחשוב על ישראל במושגים יותר רציונליים. מיד לאחר תבוסת 1967 נגררו עתונאים וסופרים ערביים לפרסם מאמרים רבים הדנים במפלה וסיבותיה והקוראים לערבים ללמוד את הלקח ממה שקרה. כותבים אלה קראו, ובאומץ לב, למנהיגים להפסיק לעסוק בדמגוגיה חסרת תכלית ולרדת לקרקע המוצקה של המציאות, הם החלו להקשות על הקביעה המסורתית כי הסכסוך עם ישראל הינו הבעיה הראשונה במעלה של הערבים, (קביעה זו הופצה בעיקר על ידי אש"ף). מוסדות לחקר ישראל והציונות הוקמו בארצות ערב. בלבנון הוקם המוסד ללימודים פלסטינאים. במוסד זה נמצאים גם חוקרים ערבים ארצישראליים שהכו את הגבול. הם תורמים מנסיונם לקבל הבנה ריאלית על ישראל ובעיותיה. החוקרים שפרסם המוסד הזה עמדו על רמה גבוהה והצטיינו בניתוח ובהסקת מסקנות.

במלחמת יום הכיפורים לא רק שהמנהיגים הערבים היו יותר ריאליסטים ובאים יותר מוכן, אלא גם הידיעות על ישראל היו מעשיות ועל פי רוב מדויקות. המעציב בכל הפרשה הוא שבתקופה שבין 1973—1976 הלי־ אצלנו תקופה של התהדרות מרובה והיינו במין „גן עדן של טפשים". כאילו אויבינו ידעו לנצל תקופה זו ונערכו היטב לקראת הבאות.

דיפלומטיה טובה חייבת לעמוד על השינויים שחלו אצל היריב כדי לנצלם לטובתה. ידיעת המתרחש בעולם הערבי, ובעיקר במצרים, תאפשר לנו לכלכל את מדיניותנו בתבונה וביעילות. אין להתעלם מהעובדה שנאצר וסאדאת שונים הבדלית שינוי האחד מרעהו. הסיסמה של נאצר „מה שנלקח בכח לא יוחזר אלא בכוח" שבקה חיים לכל חי יחד איתו. נאצר היה מנהיג קנאי ואמפולסיבי. המפלות בשדה הקרב הכשלו אותו ומלאוהו שנאה לישראל אותה לא יכל לכבוש. מלחמת ששת הימים עירערה את עצביו עוד יותר. מותו בספטמבר 1970 היה, ללא ספק, תרומה להגיון האלי לשלום במזה"ת.

סאדאת הוא יותר ריאליסט ופחות אמפולסיבי. סימנים ברורים מעידים שהוא עלה על דרך הדיפלומטיה במקום היכנים באופציה הצבאית. בימי קודמו נאצר, התרברב בכוח אישיותו השלטונו. והמהנים במצרים נפלו בשבי קסמו של נאצר אך השעו בנסיגו. את סאדאת הם אוהבים.

על ההבדלים בין שני אישים אלה אנו למדים ממחקר של אמריקאים אבו לגד שפורסם לאחרונה בירחון אש"ף „שואון פלסטיניה" (עניני פלסטין). אבו לגד קובע כי סאדאת, בניגוד לנאצר גרם שהמשקיפים בעולם הלוו לראות שינוי בעמדתם של הערבים כלפי הישות הישראלית. המטרה המצרית היא לא לערער יותר על זכותה של ישראל להתקיים, אלא לדאוג לכך שבצד הישות הישראלית תהיה גם הישות הפלסטינאית.

אבו לגד מוסיף כי מלחמת אוקטובר שכנעה את שני הצדדים, ישראל ומצרים, שהסכסוך לא יפתר על ידי מלחמה. וזאת, משום שמלחמה חדשה במזה"ת תהפוך למלחמה כוללת שפירושה יהיה חורבן מרכזי אוכלוסיה. השימוש בנשק הנפט על ידי הערבים יוביל, בסופו של דבר, לאסון לכלכלה העולמית כולה.

עמדתן של מצרים, ואפילו של ירדן, דביה, איננה נקבעת רק על פי צו המנהיג. מחשבותיהם של סופרים, עתונאים ואנשי רוח כפי שהן מתבטאות בכתב ובע"פ יש להן השפעה, ולו מוגבלת, על המנהיגים. לאחרונה התפרסם בעולם הערבי הספר „אחרי שיוהכו התותחים" מפרי עטו של מחמד סיד אחמד הפרשן המדיני של „אלהראם" המצרי. המחבר מנתח באופן קר והגיוני, תופעה נדירה בעולם הערבי, מדוע אין הערבים יכולים להשמיד את ישראל. מלחמת יום הכיפורים קבע אחמד היתה נקודת מפנה ביחסי ישראל ערב, שכן היא יצרה איזון בין האיכות הישראלית לכמות הערבית. המעצמות הערביות אינן מעוניינות שהאיזון העדין הזה יופר שכן אז תפרוץ מלחמה ויוטל אמברגו ערבי על נפט. שני אלה יפגעו באינטרסים שלהן. לאור זאת הן מציבות כמיטב יכולתן לשמור על מאזן הכוחות בין ישראל לשכנותיה. זאת ועוד, ישראל קרוב לודאי תזעזע אז העולם לפני שתרשה לערבים להכל אותה (פצצה אטומית?).

ספרו של אחמד הותר למכירה במצרים על פי הוראתו של הנשיא סאדאת. הספר עורר גל של תגובות בעד ונגד. פרקים ממנו והתגובות להן פורסמו בעתונים לבנוניים כולל העתון היומי „אלחואדס". ערבים ש־

(סוף בעמוד 6 טור 9)

هكذا من الاصل

עיטורי סופרים וספרים

„ותקין": חקר קורות היישוב הישן

מאת ש. קורא

המכון לחקר תולדות היישוב על-שם י. י. ריבלין באוניברסיטה בר-אילן הוציא הראשון-לקבציו, „ותקין" (ערוך בידי ח. ז. הירשברג בהשתתפות י. קניאל), שמחקריו עוסקים בשני נושאים מרכזיים: קשריה של הגולה, במיוחד הצפון-אפריקנית, עם ארץ-ישראל, ופרקים בקורותיו של היישוב הישן בירושלים ובחברון. החוקרים, רובם ככולם, כנראה, קנו את משנתם בבר-אילן. זו עבודת-חקר של צעירים המגלים חריצות באוסף החומר, בריכתו והסברו.

פרשיות בתולדות היישוב בעבר מבהירות בעיות בהווה ובעתיד. בחינת מעשי אבות, סימן לבנים. הרי המחקר „היחסים החברתיים בין האשכנזים והספרדים בירושלים במאה התשע-עשרה" ליהושע קניאל. כאן המגע הראשון בין בני שתי העדות בשטח מצומצם, היישוב הישן בעיר, המחיצה ביניהם בחיי יומיום. מצד אחד שיגרת הלשון הדו-צדדית „אחינו הספרדים" מזה ו„אחינו האשכנזים" מזה, ומצד שני ניגודים של שתי הסיבות על השוני שביניהם. רבני העיר, הראשון-לציון ר' יעקב אלישר הרב ר' מאיר אויערבאך, שניהם בעלי שיעור-קומה, בדרשותיהם היו מטיפים ל„אחינו הספרדים והאשכנזים להסיר מליבם כל קנאה ושנאה ותחרות האיש את רעהו יאמר חזק". ואילו המציאות משתקפת בכתבות שנתפרסמו בכתבי-העת של הימים הם, המספרות על חיכוכים, מריבות וקטטות. תייר-חוקר אחד רשם: „בין יהודי המזרח ליהודי המערב תכבד ההתאחדות. שפת פיהם, אורחות חייהם, יוצגם תמיד כבדל לשניים". בפולמוסים בין אנשי העדות היו האשכנזים מתייחסים אל הספרדים כאל „נבערים וחסרי-לב" והספרדים לאשכנזים כאל „עוסקים בתחבולות מריבה". בתי-דין נפרדים היו לעדות.

לעתים קרובות נאמרו דברים בשבח מיזוג עדות. אלא כל צד רצה שהשני ייבלע בו ללא היכר. חכם שלום-חי גאגין, בספרו „ישמח לבי", מביע את משאלתו, שהאשכנזים יצייתו לפסקי-הלכה של הרבנים הספרדים „והיינו לאחדים שבת אחים גם יחד". אלה שדנו בבעייה מתוך גישה עניינית היו מגיעים למסקנה, שאמנם המיזוג רצוי מאוד, אלא אי-אפשר לבצעו באמצעים מלאכותיים. יש לקוות, שיגיע אט-אט אל יעדו. ראייה לדבר, הקהילות הנפרדות של אשכנזים וספרדים בימים ההם באמסטרדאם ולונדון, פאריס והאמבורג. סופר עתון „הלבנון", שמסתייע בכך מוסיף לומר: „אף-על-פי שבקהילות אלה לשון אחת לספרדים ואשכנזים ואינם שונים בהליכותיהם בבית ובחוץ, ובכל זאת נפרדים הם. ואל נכביד על יושבי ירושלים שיעשו מה שלא עשו אחינו בתפוצות".

האם היו תחומים שבהם נוצרו מגעים משותפים בין אשכנזים לספרדים? החוקר מוכיח שהלשון העברית היתה מעין גשר בין האשכנזים דוברי-אידיש לבין הספרדים דוברי לאדינו. רב ספרדי אחד כתב, ש„בהיקבץ נדחי ישראל לגאולת-עולם תהיה לנו, יהיו כל עם ד' יודעים שפה אחת ומכירים איש שפת רעהו". חוגים מסויימים מבין האשכנזים החליפו לבושם האירופי בלבוש מזרחי, במיוחד אלה שבאו במגע עם השלטונות הטורקיים, אף נהגו כך אנשי כולל הו"ד, הולאנד-דייטשלאנד, יוצאי מערב-אירופה, שבלבושם המעשי וברצונם להתערות באורח המקומי, חבשו תרבושים והתקרבו לספרדים גם בענייני קופת-החלוקה ומגורים ב„בתי-מחסה".

נישואים בינעדתיים, שמיספרם היה מועט, החלו בין משפחות דלות, בעידודו של משה מונטיפיורי, שקבע פרס של מאה נאפוליון זהב לכל זוג מעורב משתי העדות. שכבת-הביניים אצל הספרדים בעלי מסחר זעיר ואומנים, ואצל האשכנזים, מלמדים ואנשי כוללים, היתה סגורה בפני מיזוג בנשואים. ואילו במשפחות אמידות ומיוחסות משני הצדדים היו מיקרים לא-מעטים יחסית של נשואים בינעדתיים. הסוחר יוסף נבון-ביי הספרדי נשא את אחותו של י. ד. פרומקין, בעל עתון „חבצלת". יהושע יילין נשא את בתו של המלומד הספרדי שלמה-יחזקאל יהודה. משפחת יעקב ספיר האשכנזי קישרה קשרי-נשואים עם משפחות ספרדיות. הוא הדין במשפחת ר' יחיאל-מיכל פינס, שבנותיה נשאו צעירים ספרדים. איטה פינס היתה רעייתו של המלומד החצי-ספרדי דוד יילין. אחד מראשוני העולים הפרושים, יוסף רוזנטאל, כותב: „יליד ציון אנוכי וכל ימי גדלתי בין הספרדים והנני ספרדי יותר מאשכנזי. בגורל נתתי לאנשים מבני מרום הספרדים". במשפחות ר' אליעזר ברגמאן ור' יצחק פראג, מראשי היישוב האשכנזי, היו מיספר נשואים בינעדתיים. בסיכום יש לומר, שתופעה זו לא היתה רווחת ביותר ביישוב הישן, כפי שאינה רווחת בו עד היום הזה.

כל עדה הקימה את שכונותיה, שבה התגוררו אנשיה, להוציא מיספר רחובות בעיר העתיקה שדייריהם היו ספרדים ואשכנזים. הנושא רחב, מסועף הוא אקטואלי ביותר בימינו, כשעדות המזרח הן רוב האוכלוסיה ומיעוט בתוך הדרגים התיכוני הגבוה ומיעוט בשכבה מוסדות השלטון.

מחקר על הקשרים בין יהודי אלג'יריה לבין ארץ-ישראל, משנת 1391 עד לשנת הכיבוש הצרפתי, 1830, מפרסם מנחם ונשטיין. בשנת קנ"א, היא 1391, הגיעו גולי ספרד ומאיורקה לאלג'יריה, ביניהם החכמים ר' יצחק בר-ששת ור' שמעון בר-צמח דוראן, שצאצאיהם עמדו בראש קהילות אלג'יריה. גולים אלה ורבותיהם טיפחו את הקשר עם ארץ-ישראל. ר' שמעון בר-צמח, רשב"ץ, באגרתו אל יהודי אלג'יריה כותב: מיום היותי על האדמה הזאת גרוני ניחר בקראי אל חכמי המחוז קומו ונעלה ציון ואין קול ואין קשב". אמנם לא היתה עלייה במיספר רב, אך מעטים-בודדים יצאו לדרכים משובשות סכנות כדי להגיע לארץ-ישראל. הללו בחרו בנתיב-היבשה דרך מדבר בארקה שבין לוב למצרים, הללו בחרו להפליג באנייה עד לאלכסנדריה של מצרים ומשם דרך מדבר סיני לארץ-ישראל. יהודים-אנוסים מספרד, שרבץ עליהם עוון קבלת הנצרות, יצאו לארץ-הקודש, שראו בה ארץ המכפרת עוונות, במיוחד באונס ובשגגה.

המחבר מתאר בהרחבה דמויות עולים ועלילות עלייתם. הם ראו בחידוש היישוב בארץ ניצני „הגאולה השלישית". כן דן בקשרי מכתבים, באיסוף תרומות ובביקורי שד"רים.

„הודעת ארץ-ישראל היתה עמוקה בקרב יהודי אלג'יריה", קובע המחבר, „ואלה שלא היו להם יורשים ישרים נהגו לצוות חלק מרכושם לזכות תלמידי-חכמים באלג'יר ולזכות בני ארץ-ישראל וירושלים עיר-הקודש".

החוקר אליעזר בשן דן בחובת העלייה לארץ-ישראל כפי שנראית בפסקיהם של חכמי יהדות מארוקו במאות השמונה-עשרה והתשע-עשרה.

„נקודת המוצא לעוסקים בדיניהם בנושא, כותב המחבר, היא המשנה בכתובות, קי', „הכול מעלין לארץ-ישראל", והברייתא שם: „הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות, כופין אותה לעלות ואם לאו, תצא בלי כתובה"... התוספות שם, לפי דברי ר' חיים הכהן, כופין לעלות, מנא אמון ולמעלה כופין ביבשת וגם דרך ים בימות קובעים, שאין ההלכה במשנה ובברייתא נוהגת בזמן הזה, כי יש סכנת דרכים... ההנחה שסכנת דרכים מבטלת חובת העלייה לארץ-ישראל, מקובלת על רוב הפוסקים. הרשב"ש קבע קריטריון גיאוגרפי, המרחק מארץ-ישראל, כל שהוא מסוף המערב עד נא-אמון אין החמה אם אין לסטים בים. בדרך כלל סבור, שכל שיש בדבר סכנה נסתלק דין הכפייה. דעה זו נתקבלה על-ידי מרן בעל השולחן ערוך".

המחבר מביא תשובות של החכמים ר' יעקב אבי-צור ממקנאס, ר' משה טולידאנו מפאס, ר' ישועה אבוטבול מצפרו, ר' פתחיה בירדוגו ממקנאס ואחרים, שדנים בעניין כפיית העלייה לארץ-ישראל בימים מתוקנים ובימי סכנה. דעותיהם, מבדגמות בפסקים הלכה למעשה, הן עדויות חיות לתחושת העלייה לארץ שהייתה רווחת כבר בימים ההם בקהילות מארוקו. אשר לסכנת דרכים כותב אחד החכמים: „שומר מצווה לא ידע דבר רע... ומצווה רבה יכולה להגן אלף המגן". ר' רפאל בירדוגו ממקנאס מתיר למכור ספר-תורה למימון הוצאת הדרך לארץ-ישראל, כדבריו, „העולם נהגו היתר למוכרו כדי לילך לארץ-ישראל ונראה כללמוד תורה".

אחד מחכמי ליוורנו, איטליה, במכתב-המלצה שנתפרסם כנספח לחיבור מליץ לסייע בידי יהודי מטיטואן שבשנת תקי"ף התכוון לעלות לארץ: „מגמת פניו לקבוע דירתו בירושלים ובא למהגנו להכין סרף ההוצאה, שהיא מרובה בדרכים, מזונות ופרנסה, צרכי עצמו וצרכי ביתו, ובפרט שצריך ליתן למלך צרור הכסף בעד כל נפש אדם לתת לו רשות לעקור דירתו משם. מצווה רבה היא ובשכר זה יעורר רחמיו על בני-ידידיו ותראה מלכותו בביאת משיחנו בימינו וישראל ישכון לבטח".

מאה שנה ומעלה עדת חסידי חב"ד בחברון, שנות תקי"פ—תרפ"ט, הן מחקרו המקיף של מ. ספירא. האדמו"ר האמצעי, ר' דובער, באגרותו כותב בין השאר, שלעיר חברון ייעוד של חיבור. כשמה, התחברות תפילותינו להתפילות אבותינו דרך חברון בה תקנות. „על כן צריך כל אחד מישראל, שהם זרע אברהם, יצחק ויעקב, קודם כל תפילה לקשור את עצמו באבותיו. ועולה תפילתנו מעלה דרך מערת המכפלה".

לאחר שמונים שנה בא נינו, הרבי ר' שלום-בער, וקבע את חברון מקום-מושב לחסידי לובאוויץ'. באיגרותיו מסביר העדפת חברון על ירושלים, שבמצב הקיים יש „תערובת של זרות" בחיי היישוב בירושלים ולכן מוטב להתנגל בחברון. לפי מקור אחד, התנגדה עדת הפרושים בירושלים לחיזוק כוחם של הלובאוויצ'ים בעיר. מכל מקום, חברון נבחרה למרכז חב"ד בארץ.

האישים המרכזיים בעדה היו ר' שמעון-מנשה חייקין, ר' דובער אפרתי, ר' שלמה-לייב אליעזרוב, ור' יעקב-יוסף סלונים, שבפרעות תרפ"ט, בנו, אליעזר-דן ובני ביתו נרצחו, והוא ניצל בדרך נס ועסק שארית ימיו במאבקים לשקם את עדת חב"ד בחברון. כל אחד מראשי העדה רשם פרק בתולדותיה. זו היתה עדה קטנה במיספרה, תוססת בענייניה הפנימיים, לרבות ניגודים, שיקפת במידה רבה מה שהתרחש בתנועת חב"ד על פלגיה בימים ההם.

בקובץ פרקים על תולדות הקהילה האשכנזית בירושלים במאה הי"ט מאת א. דוד; שכונות משכנות בירושלים מאת י. טובין ועד הועד הכללי ליהודי יפו בשנות תרע"ג—תרע"ה מאת א. יודפת, מאגרותיו של הקונסול הבריטי בירושלים בשנות 1839—1841, מאת ב. קצבורג, ועוד. הדברים כתובים בלשון ברורה ומדוייקת, ללא עומס מופרז של מובאות ותעודות, ויש בהם עניין לכל המבקש להכיר ראשיתו של היישוב העברי.

מונולוג על בעל תשובה

מאת אבי-קלמן בלאט

מתח עולמו הסיפורי של יצחק באשביס נע בין הקצוות, ולמן „השטן בגוריי" ועד לאחרון הסיפורים „בעל התשובה" *) הוא מגלם את המעבר החד בין הרצויות. עולמו הריאלי אינו מאוזן וכל אדם נושא על פניו מסכה המסוות את פרצופו, כי המאבק הוא תמיד בין היסוד השטני והיסוד האלוקי. דרך ביניים אין.

התשוקות של אדם, כמיהותיו וגהיותיו, פרצות מבעד מסגרתו האנושית והוא נאבק עם היצרים אשר מציגים לו את הדילמות הבובעות מתוך היבטן. סיפורו של יצחק באשביס מבוסס על דיאלקטיקה תהומית של חשיפה ומיסתור, בירידה אל מ"ט שערי טומאה ובהתעלות אל האידיאה המשיחית או הגאולה האישית. צורות סיפוריות אלה חוזרות על עצמן, והן מדגימות עלילות אבטיביות של חיים רצופי חטא ותשובה, מ„דור שכלו חייב" ל„דור שכולו זכאי".

המעבר למן „מעשה שהיה" עד לריאליזם הפנקסטי, למן גזירות ת"ח ות"ט ועד לשבתאי צבי, משקפות את הקונצפציה הדיאלקטית של חיי האדם היהודי. העולם היהודי הטהור הוא כבר מזמן בחלת ההיסטוריה. העולם החדש הביא בעטיו מרשנים חדשים אשר היהודי ניסה לחקותם ולהעבירם אל פסי החיים היהודיים. „השטן בגוריי" איננו דמוי של תקופת הידלון אחת. שטן זה היכה שורשיו בכל התמורות החברתיות והאסטטיות של העת החדשה.

תורת היצר הפרוידיאנית ותורת העיכור הסארטרית עשו שמות בבשמות היהודי המודרני אשר רצה לקשור גורלו ולהשתלב בתרבות ההומניסטית, ובמקום צפייה לבשורה הוא שקע. במקום ניצוצות של קדשה הוא נאחז בקליפות חיצוניות, ונשאר תוהה ובוהה על עולם ומלואו בחפשו את הקצה הרחוק המיוחל לאשר שנטש את הקצה המקביל של השיגרה. ישנם פרשנים הרואים ביצחק באשביס את הסופר הנושא באופן מתמיד על גבו את קומפלכס הגלות ללא כחל ושרק, על כל הפחדים והשפל המוסרי, כאשר התימטיקה שלו סובבת על הגילוי העצמי של עולמו הנפול.

מאחורי יצחק באשביס מתגלה עולם עתיר נכסים של קניני רוח ועמדה רבנית בצד חיים תוססים ושרשי שמי. הסופר פורש למודשת של אוצר רוחני אשר נשארה טמונה בתודעת גיבוריו המנסים להינתק ממקורם ומשורשם. וארשה המטרופולין וארחת החיים החסידי, המשפחה בעלת המסורת המונוסקין מבוססת על יסוד הדת, ומסמלת את היציבות המסכת ההיסטורית.

לעומת רוח המוסר היהודי הע[illegible]טיה הילת אור משתרעים החיים ברוח פסימית ובהרגשת אשמה. של גבוריו המגיעים לידי שנאה. גיבורי באשביס כורעים תחת נטל הירושה ונכנעים לזרם השוטף של חיי העולם הזה. ה„בעל תשובה" כמו „בני מושקט" שקועים בהבלי עולם העשייה ונלכדים ברשת הארוס אשר מביא אותם לבסוף למפולת נפשית. האסקט הרומנטי מתגדף ורצון החיים כובה. ואז מתחיל מבוך התהייה של רצון לגאולה אישית.

הפעם כר נרחב בסיפור „בעל תשובה". סיפור זה אינו כי אם שיחת יחיד, מונולוג החושף את הוויודיו של יוסף שפירא, נכד אדמו"רים, שלשלת ייחוסו מצד אביו נמשכת אל „היהודי הקדוש" ומצד אמו אל השי"ך והרמ"א.

האיש מניצולי וארשה המלחמתית שנדד על פני רוסיה ולאחריה הגיע לארצות הברית יחד עם בת גילו אשתו, אשר האידיאה הקומוניסטית פירנסה אותה בשחר ימיה, והיא נשארה דבוקה לרעיון הסוציאליסטי, בעוד שהוא איבד את אמונתו ברעיונות ובאידיאות, והופך לבעל נכסי דלא ניידי ולבעל דירה בווסט אבנו.

המונולוג אשר תפס מקום רב בדרמות הקלאסיות ותיפקד במקהלה בטרגדיה היוונית — הנא אחת הטכניקות המבטאות את התהליכים הפסיכיים של גבור הספר, ואת הדין ודברים בין הגבור לבין עצמו.

מונולוג זה של יצחק באשביס הוא צורה סיפורית טריוויאלית המגלמת את הרהוריו של אדם אשר עולמו חרב עליו ביום אחד, כאשר מצא את עצמו עקור מכל חברתו ומשפחתו עת בגד ונבגד.

השקיעה בעולם דקנטי מופקר מתוארת בטון רציני והלשון מאוד עממית חסרת קורט של להלוהית. יצחק באשביס הוא רחוק מסגנונו של בוקאצ'יו אשר שמר על שיווי משקל בין הסיפור הבודלסקי הגס למדי ובין רוח הפיוט בסיפוריו, אך הוא לעומתו בנה לו מגנון ספרותי המאזן את האקלימים מתוך סכימה נוסח מסויימים. בין התהום ורום מפרידה רק פסיעה אחת. בפיסגת ההידלון גובר ביוסף שפירא יצר ההימלטות המגביר בו לפתע את הרצון לחזור אל אמונה שלימה — אמונת אבות. „דין ודברים לו עם היבסקיה שהעלתה את דמותו של הגבור המיליצקי לגיבור משתרר של המינים, הוא זורק גם בריתות לכל אותה חברה בה היה קשור בסבורו עד רבע מסרים של התעודרות עצמית.

*

לפתע בקע ועלה בפנימיותו איזה קול אשר ציוהו עליו לסור אל בית המדרש, אל „המתמיד" הישן, ואז הובילו אותו רגליו מבלי משים אל סימטאות ה„דאון טאון" עיר ההודתית של ניו יורק. לפתע מצא את עצמו מבוקש להצטרף כשעירי ל„מגיד" לעצת יהודים דהויה ובלויה, אך עשירה זכה במהותה הנפשית. בתודרן אפלולי מתכנסים עשרה יהודים לעבוד את הבורא ורב ישיש שעבר את תלאות מאידאנק מכה על הטא שהתאגו בעוד הרחוב החיצון שוקק פושעים. בצאתו מבית הרב בדרך אל ה„ישיבה" החדשה הוא עובר על פני חנויות ספרים וקונה לו את „מסילת ישרים" לרמח"ל ואת פירושו של הגאון על „משלי", שם הוא מוצא אוצרות של חכמה על איכות החיים בניגוד לכל סברות הפסיכואנליטיקונים למיניהם. יצריו מטיחים אותו לבל ינתק לגמרי את הקשר עם העולם הסבשורי ומחשבות פיגול מתרצצים בו, אך קולם של דורות יהודים יראים ושלמים זועקים בדמו להתרחק מהכיעור החילוני. גיבורי באשביס מרדעים למורשת אשר התחידו אבותיהם אלא שהעולם הדיוניסי מקלקל את השורה ורק מטמורפוזה נפשית מביאה את המהפך, את ה„שיבה" המאוחרת אל הקצה הרחוק. הינתקותו של יוסף שפירא מעולם התעתועים של ניו יורק רבתי, מביאה אותו בסופו של דבר אל העיר העתיקה שבירושלים. הבודד היהודי המודרני אינו לרוחו והוא מבקש נתיב רחוק. דמויות של ה„חוזה" וה„מגיד" השרו בו את רוח האמונה. יוסף שפירא איננו מתכוון להעתיק את הנוסח האורבניסטי של העיר הגועשת הורה בבואו לארץ ישראל והוא שם את פעמיו לעבר ה„שטיבל" של צאנו. הוא הולך אל יהודי הגמרא של „ראשית חכמה" והשל"ה. בסטיבל של צאנו הוא מוצא את תמורת חייו. כאשר פריסיליה ההיידית תוהה על קנקנו ושואלת אותו אם התרחש משהו אצלו הוא משיב: „אצלי לא התרחש שום דבר, אבל לעמי קרתה הגדולה שבטרגדיות. אלוקים בחר בנו מכל העמים כדי שנמנע מלעשות כל התועבות שבעולם, אבל אנו חיקינו את העולם הגדול והחרינו החזקנו מעשיו". נסיבות חייו אשר הביאו את יוסף שפירא לידי תמורה, הביאו אתם משמעות חדשה של עולם ערכים נעלה. אנו שומעים כאן הדי משנת ליבוביץ' של נפש בהמית ונפש מסרית, וקריאה ריתורית של „השיבנו" אל הקדום אשר איננה שזורה אורגנית בפרקים הספורי. ההפלגה אל הסימסא הזדהיה מכסה של התהום ועל תחושת ההתאספות.

כל כמה שסיפור ה„בעל תשובה" משתלב בתימטיקה הכאגית של באשביס, הרי הוא איננו יכול להיחשב לעדית החלקה הרומנטסית של המספר. האדם המודרני הוא כותב עובד לאלילי הזמן הלאומיים והסוציאליים, עבר לסכניקה ולהמצאות. האדם נתמכר לאלכוהוליזם ולסמים כדי לזכות באשליה. האשה מקטות חייה בהפלות, וכולם מקריבים קרבנות למולך של ההומניזם המדומה. האנושות הקריבה חייה למען ויקטוריאניזם, נאפוליאון, סטאלין והיטלר אבל יהודי התלמוד לא עבדו למלכים או לנסיכים. הם צרפו מחשבה למעשה לישות אלוקית שאין לה גוף.

חייב יהודי ללבוש כיהודי ולחיות כיהודי ולסור מהבלי העולם הזה: וכוח האמונה יובילהו לחיים שיש בהם „נותן טעם". זהו המונולוג של יצחק באשביס ה„בעל תשובה" שיש בו נימה רגשית כאשר הגרוטסקה והפילוסופיה משמשות בה בערבוביה.

*

בודש האירועים הפוקדים את חיי האדם מגלים את השלנות הנערבים בדרכים והתעתעי הגורל. יצחק באשביס כבש לו מקום בולט בספרות הפסיכולרית של פולקלור ודמיון התואמת כל כך את אומנות הפוס, וכשם שכל הספרות המודרנית הגולשת למדרון בלתי רציונלי קרנה עלה באווירה זו של דימורמים, כן גם סיפורי באשביס המשמשים נקודת מאחז לאווירת הלילית והשדין של עולם פרוץ ומפורר. האכסוטיקה של סממנים אירוטיים והזיקה לתיקון הנפש, מצאה לה גם

*) „בעל התשובה" מאת יצחק באשביס. הוצאת ל. פרץ תשל"ה

החסידות והגות בת זמננו (ב')

לך לך - לך לעצמך

מאת מאיר אורין

אכן, קיימת קירבה רעיונית בין כמה מהנחות היסוד שבמשנה הקיומית לבין כמה וכמה מהשבות המצויה בתורת החסידות. בשתיהן מובלטת המקוריות של היחיד וקיומיותו האינדיבידואלית: בשתיהן מודגש שהאדם איננו יצור שכלי בלבד וכי המותר שבאדם הוא הרוח שבו; ובשתיהן הושם הדגש על ה„היות" ולא על ה„דעת". כלומר, כשם שמורי הקיומיות מתנגדים למופשטיות של הפילוסופיה שאין לה השלכה על החיים עצמם, כך לא הסתפקו אבות החסידות הראשונים בלמדנות בלבד, שאינה באה לידי ביטוי בהתנהגות של יום יום.

אך במקום שאתה מוצא קווי הקבלה, אתה גם מוצא קווי ניגוד. הניגוד היסודי ביותר שבין המשנה האכסיסטנציאלית לבין התורה החסידית — הוא: בעוד שתפיסת העולם הקיומית בנויה כל כולה על אנטרופוצנטריות כלומר, האדם הוא העומד במרכז, הרי החסידות — היא כל כולה תיאוצנטרית.

הנכון הוא, כי במרכזו של החסידות עומד האדם, אך האדם איננו „האמת העליונה" (כניסתו של קירקגור), משום שבמרכז האדם עומד ה„למעלה" מהאדם. המרכיב האנושי שבחסידות אינו אלא שלב לעל-אנושי. האדם העומד בה במרכז לא משום שרואים בו תכלית סופית של הבריאה; מרכזיותו אינה אלא לצורך המפגש בינו ובין הבורא. לכן בעוד שבמשנה הקיומית הליכת האדם אל עצמו היא סוף פסוק, הרי בחסידות מוטל על האדם להכיר את ה„אני" הקיומי כדי להגיע אל היקום של למעלה מה„אני".

הבעש"ט כששמע בת קול, כי בגלל מעשה שעשה, הפסיד חלקו בעולם הבא — שמח: „עתה אוכל לעבוד את הבורא מתוך אהבה אליו בלבד ולא מתוך ציפיה להנאה אישית". החסידות מעמידה את האדם במרכז, אך ה„אני" שלו איננו אלא נקודת זינוק להפניית ההסתכלות כלפי מעלה. מכאן דוקא. מהעמדת ה„למעלה" במרכז האדם, נובעת החשיבות של רעיון היחידיות בחסידות, הבא לידי ביטוי הן ביחס אל האדם כפרט, הן ביחס אל מהות הצדיק, והן ביחס לתורות שהצדיק היה משמיע.

עיסוק באנשים

המפנה שהביאה עמה החסידות היה בכך, שמוריה ראו את עיקר עיסוקם באנשים ולא בספרים. הם העבירו את נקודת הכובד מן הספר אל תוך ה„אני" הפנימי של האדם. גדולי הדור עד בוא הבעש"ט, ייחדו דבריהם של המצוות לפרטיהן ולתגיהן — בא הבעש"ט וייחד את דבריו על האדם המקיים את המצוות. המצוות עשויות במתכונת אחת, ואילו האדם המקיים אותן — כל אדם הוא יצור בפני עצמו, כל אחד עם תכונותיו ונטיותיו.

רבי מנדל מקוצק אמר: מורנו הבעש"ט בא לתקן מה שכתוב בספר ישעיהו ו„תהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה". באמירה קצרה זו השכיל הקוצקאי לבטא את מהות החסידות הבעש"טית. עשייה מסמלת כלליות ואחידות. היא מחייבת את כלל הציבור באורח אחד, בעוד שהרגישות אשר האדם מכניס אל תוך העשייה מבטאת יחידיות, שכן לכל אחד רגישות משלו לפי הנרי"ן (נפש, רוח, נשמה) שלו. אדם, החוזר על העשייה מתוך הרגל אין העשייה הזו נחשבת כעשייה „שלו". עשייה של שגרה היא לעתים עשייה של חייקנות, של אחרים או של עצמו. עשייה מלומדת היא עשייה חיצונית, שאינה מוקרנת מתוך המעמקים של האני הפנימי. צירוף הפנימיות הרגשית אל העשייה יוצר יחס נפשי בין האדם למעשיו ומעניק לעשייה משמעות חיה, שכן אז מקיים האדם את המצווה לא רק משום שכך כתוב בספר, אלא הוא חי אותה מתוך תחושת קירבה אל המצווה (צדיי פתוחה). עשייה כגון זו נובעת מתוך התעוררות עצמית, מתוך „הנני מוכן ומזומן", שחסיד מקדים לעשייה של מצווה. בביטוי הרצוני — הנני — מתבלטת היחידיות של האני האישי של כל יחיד, שכן לכל יחיד „הנני" משלו.

רעיון זה מנוסח בספרים חסידיים בכמה וכמה נוסחאות. נראה לי, שהנוסח המגובש ביותר הוא זה שיצא מעטו של הרבי המהגר, הי"ד, מפיאסצנה. בספרו „הכשרת האברכים": „כי שעבוד השם בלי לב, רק מצוות אנשים מלומדה, היינו לעשות ולהיפטר ממנה ותו לא, או עבודתו מאובנת כאבן, זתמיד היא באופן אחד וגוון אחד ובניגון אחד. לא כן מי שעבודתו בלב — לו, העבודה היא בגוונים, אף במצבים שונים, עליות ונפילות, פחד ואהבה, התרוממות ועלייה".

אחת מאמירות היסוד בחסידות המופנית לכל אחד ואחד בנפרד היא זו שיצאה מפי רבי אברהם מסוכסשוב, חתנו של רבי מנדל מקוצק, שאמר: לך לך — לך לעצמך! היה כפי שתנך. היה אתה עצמך. היה מקורי ואל תהיה הקיין לא של אחרים וגם לא של עצמך.

התלמיד בא לפשיסחה, לבית מדרשו של רבי בונים. שאלהו הרבי:
— לשם מה באת אלינו? מה אתה מחפש כאן?
— את השם יתברך.
—כדי לחפש את השם לא היתה צריך לטרוח. את עצמך לבוא לפשיסחה. שכן אותו, כביכול, יכול אדם למצוא בכל מקום, כאמור „מלוא כל הארץ כבודו", לבית מדרשנו בא אדם הרוצה לחפש את עצמו.

בכך הטיל רבי בונים על תלמידו את הכבדה שבחובות המוטלות על האדם, את החובה להיות הוא עצמו, לדעת את עצמו ללא אחאה עצמית.

הלבדידו של רבי יעקב מראדזין ראו, שבכמה דברים נוהג רבם שלא כאביו, רבי מרדכי יוסף. הם אחד מהם ושאלו על כך, מדוע הוא משנה מדרכו של אביו הצדיק. השיב רבי יעקב: אני נוהג בדיוק כאבא ז"ל, כשם שהוא לא חיקה קודמיו הולך בדרך משלו, אף אני איני מחקה קודמי...

ייחודו של היחיד

החסידות הדגישה את ריבוי הפנים שבאדם. אין לו, לאדם, תכונה עדרית של בעלי חיים; הוא איננו יצור נגרר ולא תוצר שבלנס. כל אחד ואחד טבוע בסימני ייחוד משלו.

את עצמיותו של האדם ואת ייחודו האינדיבידואלי ביטאו חז"ל בלשון ציורית, לאמור: „אדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים, הקב"ה, טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהם דומה לחבירו. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם" (סנהדרין, לז). ברם, בחסידות מקבלת היחידיות של האדם ביטוי עמוק יותר. לא רק שאין דיוקן התחותמת של זה דומה לדיוקן התחותמת של חברו — הדיוקן של אותו האדם אינו דומה לעצמו. האדם הוא יצור הלובש צורה ופושט צורה, והחוזר הלילה. זאב הוא תמיד זאב והכבשה היא תמיד כבשה, אך הלכי-הנפש של האדם משתנים ללא הפסק. הוא עלול להיות ברגע זה זאב וברגע הבא כבשה. „אדם יחידי נברא". קובעים חכמי התלמוד (סנהדרין, לח). מוסיף על כך החכם רבי בונים מפשיסחה: לא רק שהוא נברא יחיד, הוא גם עומד תמיד ביחידותו.

ייחודו של הצדיק

כמעט כל מה שבחסידות נושא עמו אופי של יחידיות. המושג צדיק, שהוא הציר המרכזי בחסידות, אף הוא מעניק, בעצם מהותו, את הרעיון של אינדיבידואליות. שכן אחד ההבדלים בין רב למדני לבין רבי חסידי (הצדיק) הוא, בעוד שהרב בוחרים פרנסי הקהילה ובחירתם מחייבת את כל בני הקהילה, הרי ברבי-אדמו"ר, הבחירה היא אישית-רצונית. כל אחד בוחר בו בנפרד מתוך רצונו החופשי, והוא בוחר בצדיק זה דוקא ולא באחר, לא משום שהלת עולה בידיעות בתורה על פני האחר, אלא בגלל השייכות הפנימית שבינו לבין הצדיק, שאת נרוחו הרוחנית הוא רוצה לקבל. חסיד הבוחר בצדיק כמנהיגו הרוחני, מוצא בו דוקא את שורש נשמתו שלו. והמושג „שורש הנשמה" השגור בחסידות, מבטא את האינדיבידואליות בשיאה. על כל אחד לדעת את „שורש נשמתו" משמע, להכיר את פנימיותו, לבחון את ה„אני" שלו. ועל ידי ההכרה הפנימית העצמית נוצרת זיקה נפשית בין החסיד לבין רבו. בלשון החסידים: התקשרות נפש בנפש ורוח ברוח. רק אם התודהות הגיעה למדרגת כזאת, רק אז מבטל התלמיד את רצונו בפני רצון רבו. הרב מלמד את בני קהילתו תורה ומטיל עליהם צווים של עשייה, ואילו הרבי מטיל על חסידיו-תלמידיו צווים של רגשות. עשייה, כאמור, אחידה היא וכוחה יפה לכל באורח שווה, אך רגשות נושאים אופי יהודי — לא כל לב נדלק מאותו הניצוץ הרגשי. יש הניצוץ המבעיר לבו של האחד אינו מדליק כלל את ליבו של האחר. כדי שהצו הרגשי יפעיל את פעולתו, דרושה התקשרות נפש החסיד בנפש הצדיק, היינו קיום זיקה אישית בין המורה לתלמידו.

בימי שחריתה של החסידות היתה תורתה תורה שבעל פה, משום שעיקר כוחה של התורה החסידית היה במגע האישי בין המורה והתלמיד. כדי לא לאבד את הזיקה האישית היו ראשוני הצדיקים נמנעים מלחבר ספרים. מהבעש"ט עצמו לא נשארה אפילו שורה אחת של דברי-תורה, חלק מדברי התורה שלו נרשמו בחלקם על ידי תלמידו המובהק רבי יעקב יוסף כץ מפולנאה, והספר הראשון המוסר תורת הבעש"ט — „תולדות יעקב יוסף" — ראה אור עשרים שנה אחרי הסתלקות המורה (תקמ"ס).

האגדה החסידית מספרת, כי הבעש"ט ראה בחלום שד מהלך ובידו ספר. ניגש אליו ושאלו: — ספר זה מי כתבו? והזיר השד: — שלך הוא. כשהתעורר הבעש"ט משנתו, זימן אליו את החבורה הקדושה ושאל אותם: — האם מי מכם רושם את דברי? קם אחד התלמידים ואמר: אני הוא. ביקש ממנו הבעש"ט שיראה לו את הקונטרס. אחרי שעיין בכתוב אמר: אין כאן אף לא דיבור אחד משלי!

תלמיד זה של הבעש"ט ודאי הקפיד מאוד לרשום בדיוק כל מלה וכל הברה כפי שיצאו מפי רבו, בכל זאת לא מצא הבעש"ט בכתוב „אף...

(סוף בעמוד 6)

לפרשת השבוע

האזינו

האזינו השמים ואדברה (לב—א)

חז"ל אומרים שבשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, אמר קב"ה: מי גילה לבני רז שהמלאכים משתמשים בו, שנאמר: ברכו ה' מלאכיו... עושי דברו, לשמוע בקול דברו (תהלים קג). העניין הוא, כי [illegible] תשוקה והשגות [illegible], מוסיפים בזו למעלה [illegible], ככתוב (תהלים [illegible]) „תנו עוז לאלקים"... וכן [illegible] חז"ל, [illegible] וכן אמרו: „ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת" (שמות לא—טז)... המשמר שבת כהלכתו כאילו עשה השבת (מכילתא תשא), היינו שעל-ידי [illegible] נעשו שותפים להקב"ה במעשה בראשית. וזהו: „עושי דברו לשמוע בקול דברו", [illegible] וכן הוא „נעשה ונשמע" — [illegible] וזהו: „האזינו השמים" — [illegible] ועל-ידי זה — „ואדברה". [illegible] „ותשמע הארץ אמרי פי" (שם)

האזינו השמים ואדברה

התורה לבושה בלבושים גשמיים, [illegible] אבל [illegible] סיפורים ומעשיות, וכן [illegible] כי כולם לא יכלו הלבוש את הדברים [illegible] הלבוש את הסודות [illegible] פשוטים ומובנים לכל, [illegible] והנה העליונים [illegible] את התורה על-פי רוחניותה בעולם השפל [illegible] אמרה רכה הנופלת כגשם. (מלא הטוהר)

כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו (לב—ג)

תגלות הבריאה [illegible] עולם בדרך הטבע [illegible] פרסים; שהאנשים [illegible] [illegible] ואמר: „כי שם ה' אקרא", [illegible] עד ה' אלוקיך. [illegible]

שובה ישראל עד ה' אלוקיך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' (הפטרת השבת)

[illegible] „קחו עמכם דברים" [illegible] עשו תשובה [illegible] [illegible]

שובה ישראל עד ה' אלוקיך קחו עמכם דברים ושובו אל ה'

בכל לשון יש בא[illegible] ישראל... ושובו אל ה', [illegible] [illegible] עד ה' אלוקיך. [illegible] עד הסוף, לא להתעכב באמצע הדרך... (שיר ידיד)

לקט שלמה יהלומי

מפיוטי תחינה ותשובה

לאיש כמוני רשעי וצדקתי לבן-אדם —
ואם אצדק לפניך, יוצר יצורים ורודם?
מה מידי תקה? ואני בשר ודם!
חטאתי, מה אפעל לך, נוצר האדם?

בשרי כחש וברכי כשלו וכח אין בי,
בהגיגי תבער אש ולבי יחיל בקרבי
בזכרי את עוונותי אשר טמנתי בחבי
ואם אכסם מיצורים — הלא נגלה לך פודם!
כי אתה ידעת את לב בני האדם.

רצון נפשי עשיתי ובשרירותי דבקתי
והיצר הרע על היצר הטוב המלכתי
ומבין שעפי לבבי אחרי נוי השלכתי.
אהה לי על יום מפקד כל היצור ומעבדם,
יום מהומה ומבוכה, יום ענות אדם.

יום עוני קם בפני — כלמתי כסתני,
ובאתי להתודות חטא אשר בו אם יחמתני.
פצני א־ל ממצולה ושבלת שטפתני
והלבן כשלג עוני אשר כתולע מאדם
ואל תמד כמפעלי — כי מה יתהן לאדם?

(מתוך שירי לוי אבן אלתבאן ז"ל בידי דן פגיס, הוצאת האקדמיה הלאומית למדעים)

נרות שבת

סיפר לי מורי ורבי הגרי"מ חרל"פ זצ"ל: במסע ההתעוררות של הרבנים לגליל בחורף תרע"ד, כשהגענו בראש-חודש כסלו לפתח-תקוה, דיבר הרב בהרחבה על ענין המאכלות האסורות, ודבריו עשו רושם חזק ביותר. בו-בערב הצהירו הפועלים הצעירים שיכשירו את המטבח, ומכאן ואילך יאכלו רק בשר כשר.

[ואמנם ביומן-המסע שנתפרסם אחר-כך, כתוב לאמור: „הצעירים מבטיחים שהלילה הזה עורר אצלם רגשות נעלים, וישתדלו למלאות דרישת הרב בנוגע למטבח" — „אלה מסעי" — פרנקפורט תרע"ד — עמ' 37].

אולם צעירה אחת, שליבה לא היה שלם עם ההבטחה, הרשתה לעצמה להעיר: „עוד מעט ידרוש הרב מאתנו גם להדליק נרות של שבת!"

לשמע הערה זו ביקש הרב עוד הפעם רשות הדיבור. הפליג בערך קדושת השבת, ואור שבת-קודש הזוהר ומאיר כל בתי הנפש של אנשים מישראל. ובסיום דבריו הרים את קולו ואמר, שכל זמן שאוכלים מאכלות אסורות, נפגם חוש הראיה הטהורה של העין היהודית, ואינה מסוגלת לראות את הנהרה השופעת מנרות שבת. בטוחני — גמר הרב את דבריו — כי מעתה, משהחלטתם לשמור על כשרות המאכלים, על קדושת השלחן היהודי, תתחיל להאיר לכם הנשמה היהודית של השבת, וגם עיניכם תחזינה, גם עיניכם תוכלנה לראות, את האור הגנוז בנרות-שבת.

והנה קמה אותה צעירה ואמרה בהתרגשות: „רבי, רבי, אני מבטיחה שמהיום והלאה נתחיל גם להדליק נרות-של-שבת!"

*

ואלה דברי הרב במאמרו „מתנת השבת" („התור", תרצ"ב, גליון ס"ו):

„אין לך שום מצוה בתורה, שהיא צריכה כל כך לימוד, כל כך הקשבה, וכל כך שמירה, כמו קדושת השבת.

כל החרד לדבר-ד' יודע, שבלא שימת-לב יתרה, בלא לימוד ושינון של הלכות שבת, ובלא העסקה עליונה ברוח קדושת השבת — אין אנו יוצאים ידי חובותינו — — — מצד התוכן הגבוה של מתנת-השבת.

— — אולם גם אלה שרוצים של ילדות שוויות בלבבם לעומת הערכתה של מתנת השבת, כל זמן שלא ניתוק מחיי האומה, גם הם עלולים ומוכרחים להכיר כבודה והדרה, אורה וזיוה של מתנת השבת לישראל".

ועוד כתב הרב לאמור:

„אות השבת חתום בהווי העצמי שלנו. לא יחשבו מחלליו אשר ממנו יצאו, שיוכלו לכחד את האות הזה מהם, חתום הוא במעמקי נשמתם, וכל הוייתם הפנימית דורשת מהם את התגלות של האות. כל זמן שאינם שבים אל המקור, נגד עצמם הם לוחמים, את עצמם הם מכים ובוזים. הנשמה המתעלפת בתוכיותה היא סובלת את מכאוביה, וסוף כל סוף היא תבצת. אחרי סבל מרובה הכל מוכרח לשוב אל מקורו — „ושמרו בני ישראל את השבת" (אגרת הפורים „היסוד", תרצ"ה).

שיחות הראי"ה, פרק ו'
לוקטו וסודרו
על ידי הרב משה צבי נריה

ואפשר כי תחת רושם העובדא שסופרה לעיל, כתב עד-הראיה-והשמיעה — הגרי"ם חרל"פ זצ"ל — את הדברים הבאים, המאירים והמזהירים בזוהר-שבת:

„ואמורה ללוים אשר יהיו מטהרים ובאים, שומרים השערים לקדש את יום השבת" (נחמיה י"ג, כב) — מהו מטהרים ובאים? ומדוע דוקא ללוים? ומה זה שאמר לקדש את יום השבת, יותר היה לו לומר שומרים השערים לבל יוסיפו לחלל את השבת, כמו שאמר שם (פסוק י"ח)? — הקדושה הסגולית שממנה ובה באים לכל הקדושות הגלויות, נובעת מתוך הקדושה הקדוצא וקיימאי' היא קדושת השבת, שעליה נאמר ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו. שמתוך שהיא „קביעא וקיימאי' בזמן (פסחים קיז, ב), הרי היא גם קביעא וקיימא בתוך התוכן של נשמת בית-ישראל, ולפיכך זוכה קדושה לשמור על יום השבת, היינו להיות יושב ומשמר פתחי התגלה הקדושה הפנימית הלזו, מתי תצא ממחבואה ותפרוש כנפיה על כל האומה, על כל איבריה ועל כל גידיה.

ואמנם אין לבוא להזהיר על השבת מתוך יאוש, אפילו ביחס לחלק מישראל, כאילו לא אפשר לפעול עליהם, אלא דוקא בלב בטוח שע"י השמירה והאזהרה יעשו את השבת ברית-עולם, מפני ש„ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם", אות שלא יכהה לעולם. הא למה הדבר דומה לנכנס לבית אפל, היודע שיש בביתו זה חשמל, ורק צריכים למצוא את הכפתור וללחוץ בו, אלא שהכפתור מכבר לא נפתח והעלה חלודה רבה, ועי"ב נדרשת לחיצה בכח, אבל אם רק ילחצו בכח יפתח אור גדול של חשמל. כן הבא להוכיח את ישראל ביחוד על שמירת השבת קודש, אמנם הרבה תוכחה אנו צריכים להוכיח, אבל עלינו להרגיש כי תוכחתנו איננה אלא הלחיצה בכפתור, ונזיכך כשנלחץ בו עמוק עמוק, עד שניגע בפנימיות הלב הטהור, ונעבור דרך כל החלודה השומן שעל הלב, או אז תיכף יפתח ויאיר האור הגאולי — „קומי אורי כי בא אורך וכבוד ד' עליך זרח".

הוא מה שאומר הכתוב: „ואמרה ללוים אשר יהיו מטהרים ובאים" — כי בכחי לדחות את הטומאה בדרשת טהרה סגולית, טהרה הנובעת מן הקודש הסגולי של ישראל, ושעל כן המטהרים על השבת צריכים להיות, באים בטהרה, באמונה בבירה כי נצח ישראל לא ישקר, אמונה שלמה בבהזיות ד' וקודש תורתו, וקודש ישראל ראשית תבואתו. ומתוך אמונת קודש זו גם לאהוב אותם אהבה-רבה ואהבת-עולם, מפני שבתוכם סרויה הקדושה האלהית, גם בתוך העדה שהתורה קראתה העדה הרעה, ומפני שסוף סוף לא ידח ממנו נדח, והיה ישראל קודש לד' וצדק קודש. ודוקא מתוך אהבה זו אנו צריכים לעוררם וללחוץ על כפתורם, לחפש בהם את האור הגדול הגנוז בקרבם, ובזה אין ספק כי חפץ-ה' בידם יצליח, ויצא כנוגה צדקם של ישראל, הולך ונוגה עד אור היום." (בית זבול, ח"ב — ירושלים תש"ו — מהה-הבית, פרק ה').

נשמה של שבת

יש תלמיד חכם שהוא בבחינת יום-טוב, ויש תלמיד-חכם שהוא בבחינת שבת, מה בין יו"ט לשבת? אותו יום שחל בו יום-טוב אין בו קדושה עצמית, אלא שישראל ממשיכים לו קדושה — „ישראל דקדשינהו לזמנים". לא כן שבת — קדושתה עצמית היא, „שבת מקדשא וקיימא" (ביצה י"ז, א).

יש תלמיד חכם שהוא בבחינת יו"ט, שרובי עיסוקו בתורה המשיך לו קדושה. אכן למעלה הימנו ת"ח שהוא בבחינת שבת, שנשמתו גבוהה ואצולה, וקדושתו קדושה עצמית (ועי' זוהר ח"ב פ' צו דף כ"ט, א: „ונפש דהיית אתקריאת שבת מלכתא").

[ועל פי האמור נראה להוסיף: כשם שאמר רבי שמעון בר יוחאי, ששבת ניתנה לישראל בצינעא (ביצה ט"ז, א), הוא הדין כל אותם תלמידי-חכמים שנשמתם היא בבחינת יומא-דשבת, אף הם ניתנו בצינעא, התמוכים הם בחותם תורה והנסתר. ומשום כך, רשב"י עצמו, אשר „רבי יהודה קארי ליה שבתאי" (זוהר, בשא דף קמ"ד, ועיין שם קמ"ה, א), הוא שזכה לגלות רזי-תורה לצנועין].

עונג שבת ושמחת יום-טוב

בשבת כתיב (ישעי' נ"ח, יג) „וקראת לשבת עונג", ואילו ביום-טוב מצווים אנו על השמחה — „ושמחת בחגך" (דברים ט"ז, יד).

בשבת — מתוך העונג מגיעים לידי שמחה, „ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג". ואילו ביום-טוב — מתוך שמחה מגיעים לענג. מתוך השמחה-של-מצוה בעצרת-לב מגיעים לענג בחציו לכם.

נשמה יתירה — סגולת האומה

בכל שבת מתעטר כל יחיד מחיי-החול — „באה שבת באה מנוחה". הנפש משתחררת מכביליה הקשים — „ביום הניח ד' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה אשר עובד בך" (ישעיה י"ד, ג) — והיא מבקשת לה אז נתיבות עליונות, חפצים רוחניים, כפי טבע מקורה.

„ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם — היום הקדוש אשר בו מתגלה נטיית האומה, הנטייה של החיים האלקיים כמו שהם, בכל יחיד ויחיד מבני האומה, אות היא לאומה כולה, שיש בסגולת נשמתה צורך ויכולת להתענג על ד'. הנועם האלקי, המתכנס לנקודה רוחנית של נשמה יתירה, שורה בשבת בלבו של כל יחיד מבני האומה (הקדמה ל„שבת הארץ").

מעמדה של הדת היהודית בבריה"מ

מאת ד"ר אריה יודפת

באוקטובר 1917, בזמן המהפכה הבולשביסטית ברוסיה, היו כמעט כל יהודי רוסיה, מחוץ ליוצאים מהכלל לא רבים, אנשים דתיים. גם אלו שכינו את עצמם „בלתי אדוקים" נהגו לשמור על המסורת, נשואין דתיים, ברית-מילה, קבורה דתית וכיו"ב. מספרם של הכופרים בדת ממש היה מועט ביותר וביניהם נמנו גם כמה מראשי הבולשביקים ממוצא יהודי.

המפלגה הקומוניסטית והשלטון הסובייטי הכריזו מראשית קיומם על מלחמה בדת ועל מטרתם „לשחרר את ההמונים מדעות קדומות דתיות". המלחמה בדת היהודית היתה מאז ומתמיד חלק נכבד ממלחמה זו. עם זאת היו במשך שנות קיום השלטון הסובייטי עליות וירידות במלחמה, הגברתה או החלשתה וכן שינויים בדרכי המלחמה בדת שבדרך כלל תאמו את המדיניות הסובייטית הכללית ושירתו אותה.

תקופה תקופה ונסיבותיה

ביחס השלטון הסובייטי לדת ולדת היהודית במיוחד אפשר לציין תקופות עיקריות אלו:

(א) תקופת „הקומוניזם הצבאי" (נובמבר 1917 — מרץ 1921). היתה תקופה של מלחמת אזרחים שבה לא ניכר ממנה נמצאו הריכוזים הגדולים של האוכלוסיה היהודית תחת שלטונם של כוחות אשר התנגדו למשטר הסובייטי. לשלטונות היו אז דאגות חשובות יותר מלהלחם בדת אשר לא היתה סכנה בשבילם, על אחת כמה וכמה בדת היהודית. במידה שבכל זאת היו אז התחלות של מלחמה בדת היהודית הרי היו אלו יותר פרי יוזמה מקומית, של מגמה להשתלט על הרחוב היהודי ע"י הקומוניסטים היהודים והמתעסקים עם הגלויים אליהם (כגון ה„בונד" השמאלי) או מעשים של עסקנים קומוניסטים יהודים אשר רצו להפגין בכך שהם פעילים הרבה יותר כלפי השלטונות. הופיע הדבר כ„ענין יהודי פנימי", כעין „מלחמת מעמדות ברחוב היהודי", שהם התרבו בה מעט מאד.

(ב') ראשית המלחמה בדת (1921—1923). בשנים אלו היתה כללית ליברליזציה בכלכלה ובמדיניות הסובייטית, בהשוואה לשנים שקדמו להן. אך לא כן בנוגע לדת היהודית. לכך שני גורמים עיקריים: (א) התנגדותה של הכנסיה הפרבוסלבית הקתולית במשטר שהביאה לתגובות חריפות נגדה מאת השלטונות. בכדי ליצור קיום של „יחס שווה לכל הדתות" נלחמו השלטונות גם בדת היהודית, למרות שלא היה להם כל צד לבטא נגדה. (ב') גידול כוחה של הסקציה היהודית של המפלגה הקומוניסטית („יבסקציה") ברחוב היהודי, יחד עם התחלת מעמדה כלפי השלטונות. היבסקציה רצתה להוכיח שהיא פעילה, נלחמת ב„צרוף" ב„כיתה" ובזה להצדיק את קיומה כלפי אותם החוגים בשלטונות ובמפלגה שלא ראו כל צורך בה. היא על כן התמידה אף באותם המקרים שבהם נהגו השלטונות להקל ודחפה את השלטונות להלחם ביהדות גם כשאלו לא התכוונו לעשות זאת.

(ג') תקופת המדיניות הכלכלית החדשה (נא"פ, 1924—1928). זאת היתה תקופה של ליברליזציה כללית בבריה"מ, של מסחר חופשי ובעלות פרטית מסויימת, אשר השפיעה גם על יחס ליברלי יחסי לדת ולפעולות המוסדות הדתיים. המלחמה בדת התבטאה בעיקר בתעמולה שלא היתה לה השפעה רבה על יהודים דתיים. השפעה רבה יותר היתה לחינוך האנטי-דתי שניתן בבתי-הספר ולאפשרות המצומצמת ביותר למתן חינוך דתי לילדים. לנוער יהודים דתיים ניתן לקיים חיי ציבור דתיים ולשמור על מצוות, להיות עוד יכלו לעשות זאת בגלוי, אם כי הדבר לא קל החדש ויהודים רבים מצאו ...צה העמדה ההעסקה.

(ד') תקופת ה„קולקטיביזציה" (ינואר 1929 — אפריל 1930). סיום התקופה הליברלית, שימת קץ לתקופה הפרטית ולמסחר החפשי בקולקטיביזציה כפויה מזורזת. הדבר היה מלווה בסגירת בתי כנסת ומוסדות ציבור דתיים בהמוניהם, כלפי כל מה שדתי וקשור בדת. היתה גם ההתחלה של העדפת הכנסיה הפרבוסלבית על פני דתות אחרות, כולל היהדות. במשך תקופה זו נפגעה הדת היהודית יותר מאשר במשך כל שנות השלטון הסובייטי הקודמות ובמידה ולפניה היו קיימים מוסדות דתיים יהודיים רבים הרי לאחריה נשארו מעט בלבד. הדת הפכה מאז להיות ענין הנוגע לפרט בלבד.

(ה') התקופה ממאי 1930 ועד סוף 1936. צמצום המלחמה בדת בדרך של רדיפות וכפיה ומעבר למלחמה בה בדרך הצעק ע"י איסור כמעט כל פעילות דתית מחוץ לפעילות בבתי הכנסת, הגברת התעמולה והחינוך האנטי-דתי. יחד עם זאת ניתן חופש יחסי לקיומם של מספר בתי כנסת שעוד שרדו בפליטה בערים הגדולות.

„הטיהורים הגדולים"

(ו') תקופת „הטיהורים הגדולים" (סוף 1936 ועד ל-1939). חיסול כל מוסדות הדת, סגירת בתי כנסת, מאסרים בעד כל פעילות שיכלה להתפרש כתעמולה לדת. רבנים ואנשי דת ומתום יהודים שומרי מצוות נאסרו והוצאו להורג. בתקופה זו כמעט ולא נשארו בתי כנסת פתוחים (מחוץ לבודדים) ובמידה ונשארו חיי דת מאורגנים הם ירדו למחתרת.

(ז') ראשית מלחמת העולם השניה (מספטמבר 1939 ועד ליוני 1941). התאוששות „שארית הפליטה" של חיי הדת לאחר תקופת „הטיהורים". בואם של פליטים יהודים רבים ממדינות המדינות הבלטיות אל בריה"מ, ביניהם גם שומרי מצוות. מגע זה הביא להקמת בתי כנסת ולחידוש חיים של חיי הדת בתנאים המצומצמים והאפשריים של ימים אלו.

(ח') תקופת המלחמה (22 ביוני 1941 — 8 במאי 1945). חלק מבריה"מ בא תחת שלטון הנאצים והיהודים שנשארו שם הושמדו ברובם. רבים מיהודי אזורים אלו עברו אל פנים בריה"מ. בזמן המלחמה פסקו רדיפות נגד הדת וניתן חופש יחסי (לפי קנה מידה סובייטי).

(ט') התקופה מיד לאחר מלחמת העולם השניה, בה ניתנה הרשות לחדש את המוסדות הדתיים היהודיים שהיו תוצאת הכיבוש הנאצי. מצב זה לא נמשך הרבה זמן והוחלו שוב רדיפות, מאסרים של יהודים אשר באו לשיאם בעלילת „הרופאים" בראשית 1953 בה רופאים יהודים האשמו בנסיון למותם של מנהיגים סובייטים. מותו של סטאלין במרץ 1953 שם קץ למצב זה.

(י') בשנות ה-50 ... ניתן חופש יחסי להקים בתי כנסת וחיי דת מצומצמים במסגרת המותר בבריה"מ. בסוף שנות ה-50 הפלו שוב להחמיר בנידון זה לסגור בתי כנסת ולאסור פעילות דתית. באמצע שנות ה-60 החלה שוב הרפיה מסויימת וליברליזציה יחסית בתחום הדת.

„תנועת המטוטלת" שהוזכרה כאן, עם תנודות להחמרה ולהקפש יחסי לא הביאה בסיומן של התקופות „הקשות" להחזרת המצב כפי שהיה לפניהן, אלא איפשרה בתקופות הליברליות יחסית את המשך קיומו, או הרחבה כה מעטת, של הנשאר לאחר הרדיפות שקדמו להן. אך גם בתקופות „נוחות" יחסית לא באה הפסקה לתעמולה האנטי-דתית ולחינוך האנטי-דתי, ללחץ הבלתי פוסק נגד שומרי מצוות הדת ולהגבלות השונות שנעשו בהתאם לחוקים הסובייטיים.

המעמד החוקי

מראשית קיומו הכריז השלטון הסובייטי על הפרדת הדת מהמדינה ועל היותה של הדת עניינם הפרטי של האזרחים אשר אינו נוגע כלל למדינה ולמוסדותיה.

ב-2 בפברואר (20 בינואר לפי הלוח הישן) 1918 הוכרז החוק „על הפרדת הכנסיה מהמדינה ובית הספר מהכנסיה" אשר הווה יסוד לכל החוקים והפקודות הנוגעים לדת שפורסמו בבריה"מ בשנים שלאחר מכן. לכאורה היה זה חוק ליברלי יחסית, שהזכיר בחלק מסעיפיו, חוקים דומים במדינות מערביות שבהן הופרדה הדת מהמדינה, כמו בארה"ב או בצרפת. אך זה היה כך למראית עין בלבד. החוק הכיר בשוויון כל האמונות הדתיות (בניגוד לרוסיה הצארית שבה הועדפה הדת הפרבוסלבית), התיר את קיומם של כל הטקסים והפולחנות הדתיים כל זמן שהם לא הפריעו לסדר הציבורי ולא פגעו בזכויותיהם של אזרחים אחרים, הוציא כל פולחן ומנהג דתי מאירועים ממלכתיים ואת לימודי הדת מבתי הספר. למעשה היה חוק זה קיצוני יותר מבמדינות אחרות — לפיו הולאם רכוש המוסדות הדתיים, הוחרמו מוסדות החינוך הבריאות והסעד שע"י הקהילות הדתיות נאסרה הוראת הדת בבתי ספר ציבוריים, דבר שאסר למעשה את הקמתם של בתי ספר דתיים כלשהם. מגמת החוק היתה להרחיק את הדת מרשות הציבור ולצמצמה לתחומי הבית והמשפחה, במגמה ברורה לעקרה בעתיד גם משם.

לחוק זה ניתנו פירושים, תוספות, החלטות בתי משפט וכיו"ב אשר סוכמו יחד בחוק מה-8 באפריל 1929 של הריפובליקה הסובייטית הרוסית (רספס"ר), אשר נתקבל גם על ידי רפובליקות סובייטיות אחרות ונשאר בתקפו עד ימינו. לפיו אפשר היה להקים „חברה דתית" באם 20 או יותר אזרחים מעל לגיל 18 הגישו בקשה על כך לקומיסריון העממי לענייני פנים. חודש לאחר מכן היתה המחלקה המתאימה בקומיסריון הפנים מודיעה על הסכמתה לרישום החברה או על סירוב לכך. רק לא צוין מה עלולות להיות הסיבות לסירוב כזה. לאחר שהרשיון ניתן יכלו מגישי הבקשה לערוך הסכם מתאים עם השלטונות המקומיים לשם קבלת בנין למטרות הפולחן הדתי. הם התחייבו על ההסכם על אחריותם האישית והם לא היו גוף משפטי. כלומר, שגם ההסכמים עם מוסדות השלטון, בנוגע לשכירת שמשים, הספקת מים ומאור, תיקונים בבנין וכד' נערכו, מבחינת החוק, על ידי אנשים פרטיים על אחריותם האישית. סעיפים כרובים בחוק הגבילו בדרכים שונות את פעולות הארגונים הדתיים וצמצמו אותן לתפילה ולפולחן בלבד. סעיף 17 אסר עיסוק בכל מה שהוא מחוץ לקיום הפולחן עצמו, ואפילו פעולות שלא פורשו בסעיף זה עלולות היו להחשב כאסורות לפי ה„כיתה בא-אלהי" שהופיע ב„רשימת האיסורים". סעיף 29 אסר כל שימוש בכנסיה או בבית כנסת מחוץ לתפילות ואפשר היה לסגרם אם השתמשו בהם, למשל, להוראת הדת.

הפרדת הכנסיה מהמדינה

בחוקת בריה"מ מה-5 בדצמבר 1936 („הקונסטיטוציה של סטלין") נאמר בסעיף 12 הנוגע לדת: „מתוך רצון להבטיח לאזרחים את חופש המצפון מופרדת בבריה"מ הכנסיה מהמדינה ובית הספר מהכנסיה. לכל האזרחים ניתן החופש לקיים את הפולחן הדתי ואת חופש התעמולה האנטי-דתית". לפי סעיף זה הותר לקיים אך ורק את הפולחן הדתי ולא לנהל תעמולה למען הדת. הכל נאסר פרט לפולחן עצמו.

רשמית, מופרדת הדת מהמדינה, למעשה קיימים מוסדות ממלכתיים המפקחים על הדתות שהיו קיימים גם בימי המשטר הישן. קיימת מועצה ממלכתית לענייני הדתות, שלה משרד מרכזי במוסקבה וסניפים בישובים השונים. היהדות אינה מיוצגת במועצה זו משום שאין לה, בניגוד לכנסיות הנוצריות, גוף מרכזי אלא שכל בית כנסת (או קהלה) הוא גוף עצמאי מפני עצמו.

החוקים הסובייטיים הנוגעים לדת הם גמישים למדי, ניתנים לפירושים שונים. לפיהם ניתן היה גם להחמיר וגם להקל. בשנים האחרונות קיימת בבריה"מ הנטיה שלא להחמיר עם הדת הפרבוסלבית לעומת זאת, לגבי היהדות, במיוחד בערי השדה, ממשיכים פקידים סובייטיים רבים להשתמש בפירושים חמורים ביותר ובעונשים מקסימליים שהחוק מתיר אותם, וזאת למרות הנטיה הכללית לליברליזציה יחסית בנוגע לדת. בנידון זה, כבעניינים אחרים, הקובע הוא לא החוק אלא ה„קו" והמדיניות הנקבעים ע"י המוסדות המרכזיים של המפלגה הקומוניסטית. המפלגה, בניגוד למדינה שהכריזה על ניטרליות ביחוס לדת, הכריזה מימיה הראשונים על מלחמה בדת, כנאמר בפרוגרמה שלה שנתקבלה במרץ 1919: „המפלגה שואפת להרוס בשלמותה את הקשרים בין המעמדות המנצלים לבין ארגון התעמולה הדתית, לסייע לשחרור למעשה של המוני העובדים מהדעות הקדומות הדתיות ולארגן תעמולה מדעית-השכלתית ואנטי-דתית רחבה". לדברי לנין עוד לפני שהבולשביקים הגיעו לשלטון: „אנו דורשים שהדת תהיה ענין פרטי ביחס למדינה. אך אין אנו בשום אופן יכולים לראות את הדת כענין פרטי ביחס למפלגה שלנו". ועל המפלגה, לפיו, להלחם בדת. בקו מפלגתי זה היו עליות וירידות, התמורות הקלות, אך אלו היו יותר בדרכי המלחמה בדת ובעוצמתה, אך לא בעצם המלחמה שנמשכה כל הזמן עד לימינו.

ארגון חיי הדת

החיים הדתיים היהודיים בבריה"מ מתרכזים בעיקר סביב בתי הכנסת שמספרם הוא מעט ביותר ביחס למספרם של המעוניינים לבקר בהם. המרחק הרב ביניהם לבין מקומות המגורים של יהודים רבים הביא להקמתם של מנייני תפילה בבניינים פרטיים, בדרך כלל ברשיון השלטונות. המונחים „קהלה דתית יהודית" ובית כנסת הם כלליות הדים, וכל קהילה מתרכזת סביב בית הכנסת שלה, ואין כל קשר, לפחות לא רשמית, בינה לבין בתי כנסת — קהלות אחרים, אם כי במקרים מסויימים קיימים שירותים דתיים משותפים ליותר מבית כנסת אחד.

ניתן להבחין בבריה"מ בשלושה סוגים של בתי תפילה:

א) בתי כנסת בבניינים המיועדים במיוחד למטרה זו. נפתחים לפי בקשה לכך של 20 אזרחים.

(ב) בתי תפילה קטנים יותר הנמצאים בדרך כלל בדירות פרטיות. גם הם נפתחים לפי בקשתם של 20 אזרחים.

(ג) מניינים זמניים בדירות פרטיות, בחלקם ברשיון הרשויות, אחרים במחתרת, אם כי חלק מהם קיים בידיעתם של השלטונות המקומיים.

לכל בית כנסת — קהלה, הזכות לבחור בראש קהלה, הרב ובבעלי תפקידים אחרים. בחירות ומינויים אלו טעונים אישור השלטונות. בתי הכנסת והמעסקים על ידם מתקיימים מתרומות מרצון של חבריהם. הטלת מסים או כל חובת תשלומים למטרה זו אסורים לפי החוק והעוברים על כך נענשים.

כל קהלה היא, כאמור, יחידה בפני עצמה ואין שום גוף מרכזי שישרת את כל הקהלות היהודיות. אין גם גוף מרכזי לישובים גדולים, כמו העיר מוסקבה, שיש בהם יותר מבית תפילה אחד. נהוג לפעמים לציין (בארצות אחרות אך לא בבריה"מ) את הרב של בית הכנסת הגדול במוסקבה כרבה הראשי של עיר זו

(סוף בעמוד 6)

מסע בארץ-ישראל

מאת י. עמרם

הנרי בייקר טריסטראם, מסע בארץ ישראל לחקר חיי הארץ וטבעה, יומן 1864—1863, תרגם מאנגלית והוסיף מבוא והערות, חיים בן-עמרם, מוסד ביאליק, ירושלים, תשל"ה.

הנרי בייקר טריסטראם (1822—1906) היה חוקר אנגלי שנהג לנדוד בארצות רבות, למן הקוטב הצפוני ועד ליפאן ולסין, למדבר סהרה ואמריקה הצפונית. הוא היה חולה ריאות, ובאחת ממסעותיו לארצות הדרום „גילה" את ארץ ישראל בשנים 1858—1859.

הוא ביקר בארץ הקודש פעמים אחדות, ונמשך אליה מכוח זיקתו הדתית-תנ"כית ומכוח מקצועו כחוקר טבע. טריסטראם נמנה על אבות המחקר המדעי של הטבע בארצנו והיה מחפש עדויות והוכחות לאמור בכתבי הקודש. בקיאותו במקרא היתה גדולה ביותר. בכל מקום שדרכו רגליו היה מבקש לזהות את המקום לפי שמו המקראי, ובכל עבר דהו היה דוחה כל נסיון של מתן הסברים מדעיים למעשי הנסים המתוארים בספר הספרים.

טריסטראם היה מחסידי אומות העולם. היה מסביר, כי בימי שבת העם היהודי בארצו היה עם אכרים ורועים. לאחר שגלה מארצו התפתחו בו כשרונות עבודה והגנה על קיומו, בגלל הרדיפות והיסורים שבאו עליו מצד העמים הנוצרים. ומאחר שלא ניתן ליהודים לעסוק בחקלאות ובמקצועות אחרים הוכרחו לצבור „עושר מוסמך" כדי להתגבר על התלאות ועל הנדודים. בארץ התנ"ך גילה החוקר עניין מיוחד וגדול יותר מאשר בארצות סיורו האחרות, הרבות והגדולות. „מעוף השמים שלה — כתב — אנו למדים לקח של אמונה ובטחון, ומפרחי השדה שלה — לקח של ענווה". בנופי הארץ מצא רבגוניות מדהימה של אקלים, נוף, חי וצומח, למן המדברות בארץ יהודה ועד ליערות הגלעד, ולמן עמק הירדן הלוהט, הנמצא מתחת לפני הים ועד למרומי החרמון והלבנון. הוא ראה לכך עדות בדברי שלמה אשר הקיפו את הארץ בלבנון ועד האזוב היוצא בקיר.

כתבי מסעו בארץ ישראל בשנים 1863—1864 הם עיבודם של מכתבים יומנים ורשימות. מחקרו מקיף את הארץ מתוך שבע תפיסות של: חוקר עתיקות, גיאוגראף, היסטוריון, גיאולוג, חוקר הטבע, תיאולוג ופולקלוריסט. בעיקר התמחה טריסטראם בחקר החי, ופרופ' ש. בודנהיימר כינהו „אבי הזואולוגיה של ארץ ישראל". תיאוריו ערוכים בכשרון ספרותי, בראייה חודרת, בחן של הבעה ובלבביות מוסרית של הומאניסט מאמין.

*

המסע החל בביירות, שנתנה למחבר את ההרגשה של צידה על אדמת הקודש. אמנם רק בימי דוד ושלמה נכללה ביירות בתחום מלכות ישראל. אך גם הנביא יחזקאל ניבא „והיה גבול מן הים חצר עינן גבול דמשק וצפון צפונה וגבול חמת ואת פאת צפון". טריסטראם מפרש נבואה זו כמפליגה צפונית לביירות ומגיעה אולי לשפך הנהר אל-כלב. כראה הארץ כראש הנקרה — עמק עכו, הר הכרמל ועמק יזרעאל — מחייה את דמויותיהם של אליהו הנביא, המלך אחאב, בן גמשי וגבורים מקראיים אחרים. „יתכן — הוא כותב — שזוכרי הסיפורים מהווים קסם לנוף, אך אין בכח מלים לתארו. הרי זה מראה מסעיר את הנפש שלא בבהרה יש-כח..."

המסע היה מפרך ושובר את הגוף והנפש, מלא תלאות והרפתקאות ולפעמים היתה בו גם סכנת נפשות ממש. היו גם פורענויות בידי שמים, אך טריסטראם ומרעיו עמדו בכל אלה. היתה לו אמונה עמוקה בצדקת שליחותו וביעודה, אשר ידעה להתגבר על כל הצרות והמכשולים בארץ התגור. השלטון התורכי היה מושחת עד היסוד ומטיל אימה על כל זר הקרב לארץ הקודש. יסוד השלטון היה הבקשיש, ורק בכוחו ניתן היה לעבור ממקום למקום ולחלץ מתוך עבידה מתמדת על המקח עם התורכים ועם הערבים הבדווים. כל הצרות לא הרפו את רוחו של טריסטראם. הוא בטח בהבטחות שנסכו בקרבו עוז ואומץ לב. וכך היה נודד ומסייר ברחבי הארץ, בעבר הירדן וברמת הגולן, חוקר ואוסף ממצאים ובודק דברי החוקרים המעטים אשר קדמו לו.

על חיפה מעיד טריסטראם שהיתה עיירה מלוכלכת ומוזנחת, אשר הזוהמה והרפש ברחובותיה עלו על כל הערים האחרות, פרט לצור. השכנה אשר פקד את העיר סיכן את חיי תושביה המעטים וטריסטראם וחבורתו ניצלו על ידי מנזר הכרמליתים. הר הכרמל קרוי בפיו „כרם א-ל", אבל לא היה זכר לכרמים. כל ההר היה מורכב מעצי זית וקנים. אך יופיו הפראי קסם ללבו של החוקר. בעיקר התרשם מפסגת אל-מחרקה, שבה מצוי מנזר הבנוי קרוב למקום המזבח של הנביא אליהו. ממרומי המנזר השקיף טריסטראם על עמק יזרעאל, תענך ומגידו וקרא דורות לאחור וציפה באספקלריא של ההיסטוריה התנ"כית.

התנ"ך מלווה את טריסטראם בכל אשר יהלך. זהוי המקומות התנ"כיים הוא נר לרגליו, האישים והעלילות ניצבים לפניו מעבר למרחקי הדורות. בעמק שכם הוא רואה את לבה של ארץ ישראל, הנתון בנופים העשירים והפוריים. הוא מגלה עניין בשומרונים ובמגלות העתיקות שלהם. חוש הבקורת שלו אינו נותן לכהנים להוליך אותו שולל. בדומה לכך הוא לומד היטב את דרכי המשא ומתן המיקוח והמכר של השייכים ושל הבדווים. בתוך כדי השקלא וטריא על הבקשיש בכל צורותיו הוא מתפנה לקריאת פרק בתנ"ך, העוסק באותו מקום שהוא מצוי בו.

*

לירושלים הוא נכנס בדרך של הר הצופים, ואם שאין זה הביקור הראשון שלו בעיר הקודש הוא מלא רגש ויראת הכבוד. הוא רושם, כי המבט על העיר הוא אחת החוויות הגדולות בחיים, והוא מיצר ודואג, שלא כל האנשים חשים בכך. הוא טועה. שבעמקי רגשותיו של כל אדם נוצרי קיים הקשר עם ירושלים, והוא קורא על כך את הפסוק „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

חוויות עמוקות מתעוררות במדבר יהודה. מקומות המחבוא של דוד בנוסו מפני שאול מזכירים לטריסטראם את מזמורי התהלים. במערות שבנחל דוד רואה טריסטראם את המקור למזמור מ"ב בספר תהלים. דוד מתגעגע לטקסי החג במשכן, ממש „כאיל תערוג על אפיקי מים", מקום שהוא מכיר את הצבאים היורדים המסתכנים כדי להגיע לפלגי המים במדבר. מן המים הנופלים בקול רעש מן הצוקים אשר בנקיקי הסלעים הוא לומד את הפסוק „תהום אל תהום קורא לקול צנוריך". ומשהייתו המפשטת של דוד בין הסלעים הוא קורא „אמרה לאל סלעי למה שכחתני". וכך מפרש טריסטראם גם את מזמור נ"ז שבתהלים.

העליה למצדה נראית בעיניו קלה ביותר. גברת אנגליה היתה עולה כאן בנקל. הוא מביא את פרטי העקדה של מגיני המקום ומסביר את כושר עמידתם נגד הרומאים. את התהוות של ים המלח הוא מסביר בהתייבשותו של האוקינוס, אשר כיסה את סהרה, ועם ההתאיידות שבאה לאחר תקופת הקרח. הוא רואה בים המלח בקה-מליחה אחרון בשרשרת המקווים של צפון אפריקה. ואשר למהפכת סדום ועמורה — אינו מקבל את הגירסה המקובלת שבאה כאילו מהתפרצות הרי געש. לדעתו ירד במקום גשם גפרית חמה ומעליה שקע פרץ חימר, שסתם לתוכו את העשן והגאזים.

בעיניו החודרות הבחין טריסטראם, כי באר שבע מהווה את הגבול שבין המדבר לבין ארץ הגבעות. לאחר יריחו מהווה סביבת באר שבע את המקום הראשון של אדמה מעובדת. בנגב יהודה סייר במערות ובכוכים וליקט חומר רב מעולם החי והצומח.

בארץ הגלעד והבשן הופתע מן הירק השופע, הצמחייה הרבה ומקורות המים. הוא מתאר עצי אלונים ומספר כי ברכבו מתחת לעץ זקן איבד את כובעו ואת מטפחתו, דבר המזכיר לו את מרד אבשלום ואת הפסוק „וירב היער לאכול בעם מאשר אכלה החרב ביום ההוא". בסיור זה מתפעל טריסטראם ממעשי ההשגחה אשר העבירה את בני ישראל מפאריקים וכרים רחבי-ידים אל מדרוני הטרשים של יהודה ובנימין. והוא מציין, כי בשינוי מקום זה היה תלוי עתידו של ישראל: אם יהיו לכסים בדווים, או שישמשו ככלי בידי אלוהים להעברת בשורת ההתחדשות האנושית...

טריסטראם מגלה חידושים רבים מעולם החי. ארבע פעמים נתקל בזאבים. הוא ראה גם עקבות נמר ומפרט בספרו עולם עשיר של בעלי חיים, שכרם אבד מזמן.

ספרו של טריסטראם על מסעו לארץ ישראל משחזר את הארץ ואת סביבתה הצפונית והמזרחית מלפני מאה שנים, והרבה ניתן ללמוד ממנו על ההיסטוריה ועל הגיאוגרפיה של הארץ.

דברים על היש והחסר (ב')

גולה מאונס או גולה מרצון

מאת ש.ז. שרגאי

זו בעייה שעם ישראל בכללו מחוייב לענות עליה וביחוד על היהדות המאמינה, למצות את הבעיה עד תום.

במשך כאלפיים שנה נמצאנו בגולה והחזלנו להיות עם עצמאי, ריבונות ממלכתית בארצנו, ארץ-ישראל נגד רצוננו. סימן לדבר ציפיותינו לביאת המשיח, תפילותינו לגאולה ואף נסיונותינו לחידוש ממלכתיותנו בארץ-ישראל שלא עלו יפה בעוונותינו הרבים; אף המאמצים של יחידים מגולה וקבוצות שונות לעלות לארץ מתוך מסירות-נפש ממש — משמשים הוכחה שישיבתנו בנכר — היתה נגד מהותנו העילאית והעצמית, היונקת ממקור האלקי שהגלות אינה נצח אלא עונש על חטאותינו ומפני חטאנו גלינו מארצנו, ושיקומנו הטבעי כעם ישראל והגשמת יעודנו כעם הבחירה, כעם הסגולה, קשורים לא זו כל שהוא, עם ארץ ישראל וחידוש ממלכתיותנו בה, שהוא סימן של אתחלתא דגאולה.

מכאן שהגלות היתה גלות מאונס, נגד רצוננו, נגד מהות קיומנו, נגד יעודנו ונגד הזונגו, ביחוד כשהעמים והארצות בהם ישבנו מנעו מאתנו לשוב לארצנו.

כל זה נאמר כל זמן שאומות העולם לא נתנו לנו האפשרות לשוב לארצנו בהמונים; כל זמן שאומות העולם מנעו את החזרה של ארץ-ישראל לעם ישראל, במשפט גלוי. עד אותה שעה היתה הגולה-גולת מאונס. ואונס רחמנא פטריה. ואי-אפשר היה לבוא בטענות לא ליחידים ולא לאומה על אשר היא יושבת בגולה.

אולם מאז הצהרת בלפור וכל ההשתלשלות אחריה עד תקומתה מחדש של מדינת ישראל ברשות אומות העולם — ישיבתנו בגולה, של המוני בית-ישראל היא כיום ישיבה מרצון. היינו, נפשם חשקה בגולה, נפשם חשקה לשבת בגולה ואינם רוצים להיות בני-חורין ולצאת ממנה.

מובן שישנם גם כאלה בין היושבים בגולה שהם אנוסים לשבת בגולה מסיבות שונות ואינם יכולים להשתחרר ממנה נגד רצונם. כאלה נמצאים גם בארצות החפשיות וביחוד יושבי-גלות מאונס בברית המועצות שהיהודים נאבקים שם במסירות-נפש יוצאת מן הכלל, למען יציאתם לחירות ישיבתם לציון.

המדובר על גולה מרצון באלה יושבי-גולה שבידם לעלות, והמה רובא דרובא, ואינם עולים בגלל נוה-היפה שלהם, מפני הנוחיות ר' מפני שאינם מוכנים לקבל על עצמם את חבלי-משיח, חבלי גאולה, דבר שאי אפשר למנוע, כי כך אמרו לנו חז"ל שהגאולה וביאת המשיח קשורות עם חבלים שעלינו לקבלם ולשאת בהם מתוך אהבת הגאולה, חרדת היחיד והעם גם יחד.

יושבי הגולה מרצון שיכולים להיות בני-חורין ולשוב לציון, ועל ידי כך להקל על חבלי הגאולה (כל מה שיעלו יותר יהודים יוקטנו חבלי-הגאולה) ולקרב את ביאת המשיח, ואינם עושים זאת — מעכבים הם את הגאולה, את ביאת המשיח.

עם ישראל אינו עם גולה

הבא והטוען שעם ישראל הוא במהותו, בנפשו, עם-גולה, עם שרוצה ואוהב לשבת בנכר — אינו אלא טועה.

הטוענים כך מסתמכים על שהיהודים לא רצו לצאת ממצרים; על ששניים וחצי שבטים בחרו מתוך גרות-חירות לשבת בעבר-הירדן ולא להכנס לארץ; על שרוב יהודי בבל לא עלו בשיבת ציון של זרובבל, עזרא ונחמיה; על שגם בתקופת שיבת ציון של ימינו — אין היהודים ממהרים לעלות. מכאן, הם מוציאים מסקנה שעם ישראל במהותו הוא עם גולה, עם יושב בנכר.

עוד ראיה להם במסקנתם זו היא: אנו מוצאים בספרים הקדושים שגם בגולה אפשר להגיע ולהרגיש את מדרגת ארץ-ישראל אם בלימוד התורה וקיומה, אם בהתקשרות לצדיק הדור שהוא בבחינת ארץ-ישראל: ר' אם בהקפדה בשמירת השבת לכל דקדוקיה מכיון ששבת היא בבחינת ארץ-ישראל.

ולא היא: כל הסמוכין שלהם אין להם על מה לסמוך: מהותו הרוחני, הנצחי, של עם ישראל אינו נקבע ואי אפשר למוד אותו לפי רצונו והתנהגותו אלא לפי רצונו של הקב"ה שהוא בחר לו את עם ישראל שמקומו בארץ-ישראל, ובה לגלות לסגולתו, כממלכת כהנים וגוי קדוש לכל העולם את כבוד ד' וכל הנובע מכך.

אם לדון לפי רצונו ומעשהו — אפשר להגיע למסקנות מסולפות ומסלפות. הנה בבית ראשון היו רבים עובדי-עבודה זרה — היש ללמוד מכאן שעם ישראל במהותו להוט אחרי עבודה זרה?! והרי אף במדבר עם כל ההתגלות של ה' בהר-סיני, היו מתלוננים ומדברים סרה ואף נתפסו לכל מיני חטאים, אף עבודות זרות, — היש להסיק מכאן מסקנה חלילה שעם אלקי אברהם, הוא במהותו עם אוהב עבודה-זרה?!

לא כי, אלא היו סטיות מגבולותו ומהותו האלקית של עם ישראל ועל-כך הוא נענש, כדי שישנה דרכו ומעשיו וישוב לשרשו האלקי, סגולתו ויתנהג כעם אלקי אברהם.

אף בענין ארץ-ישראל כך. כל התופעות של סירוב להיות בני-חורין, להיגאל מן הנכר ולהשתחרר מן הנכריות — הנן סטיות משרשנו המהותי, הרחקה וניתוק קשר כל יתוק עם ארץ-הבחירה והסגולה. ואם חטאנו ועדיין חוטאים בחטא מאיסת-הארץ — נענשנו בכל פעם אם בשלשת ימי-אפילה, אם בארבעים שנה במדבר, אם בהגלינו מארצנו, אם בבית שני שהגאולה לא היתה שלימה גם לא מבחינה רוחנית והבית השני נחרב. אילו מהותנו היתה גלות, נכר, עם נודד — לא היינו נענשים על חטא מאיסת-הארץ.

אף בימינו, אי-עלייה כחומה דוחה את הגאולה ומונעת מן השכינה שתשוב לציון בשלימותה, ומתעים את ההתגלות של כל היעודים שהובטחו לנו מאת ד' בפי נביאיו. הבא, ביחוד מתוך היהדות המאמינה, וטוען שבמהותנו אנו עם גולה, עם נודד — טועה ומטעה.

אף הראיה ממה שנמצא בספרים הקדושים שגם בשעה שאנו יושבים בגולה, ישנן בחינות שונות של ארץ-ישראל אינן ראיה.

כי זאת עלינו לדעת: כל זמן שאנו יושבים בגולה מאונס — עלינו לעשות את כל הטוב והישר, לעלות במעלות עליונות הן על ידי קיום המצוות לדקדוקיהן ופרטיהם, והן הכרת התשובה לארץ-ישראל וקדושתה, עד שבשעת עשייתן של המצוות יהיו בעינינו כחדשים, להרגיש כאילו מקבלן בסיני באותה שעה; אף בתשוקה לגאולה וללא היסח-הדעת אף לרגע מארץ-ישראל וקדושתה, יכולים להגיע למדרגה שבכל פינה שאדם מישראל פונה ובכל מקום שנמצא מרגיש הוא את ארץ-ישראל ונושם את אוירה.

אולם כל זה חל בשעה שהאדם נמצא בגולה מאונס. לא כן בשעה שהוא בעת בחסד ד' שנתגלה בימינו בתקומתה מחדש של מדינת ישראל, והחזרת ארץ-ישראל לעם ישראל.

בימינו אנו מצווים: הכל מעלין לארץ ישראל ואפילו מנוה-יפה, כדי לקיים את הצוואה של חז"ל: מלאו את הארץ תורה ועל-ידי העלייה וארחות חיים לפי התורה לקרב את הגאולה.

(בעקבות הכנס לבירור הציונות הדתית באלון שבות, כ"א-כ"ד מנ"א תשל"ה)

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיע

הכרך הראשון של התנ"ך
עם תרגום רוסי חדש

חמשה חומשי תורה

מוגהים על פי הנוסח המסורה של כתר ארם צובה
וכתבי יד הקרובים לו

בידי
הרב מרדכי ברויאר

תורגם בידי
דוד יוסיפון
רצות מתרגמים

משרד ההפצה: תל-אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

*** יצא לאור ***

אגרת-שבת ואגרת-אליהו, שיטה לשמירת שבת הע הלכותיה, מאת אליהו אזולאי. קי"א עמ'.

* נאמות ומתנות ריכה, מסדרות מסד עם ישראל ומורשתו, ליקטה שרה גולנדסקי. הוצאת מסדה, 108 עמ'.

* הר הבית, מקומו וגבולותיו, הרצאות שהושמעו בימי-עיון בירושלים, הוצאת עיירת ירושלים המכון ללימודי היהדות שע"י המדרשה הגבוהה לתורה, 90 עמ'.

יד הרב הרצוג

מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי-היד של המשנה והבאות המשנה בספרות הראשונים, ועם מסורת המשנה, ציונים מקיפים לראשונים, הערות ומבואות עם פקסימיליות של כתבי-יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון

בעריכת: הרב ניסן זקש

מכיל 560 עמ' כולל 48 פקסימיליות
בכריכה הדורה

מסדרת המשנה והתלמוד עם שינויי נוסחאות הופיעו קודם לכן:

משנה זרעים ח"א — 484 עמ'

תלמוד כתובות ח"א — 344 עמ'

מחיר כל כרך — 64.— ל"י

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית-וגן, ירושלים

מכירה ראשית:
ספרים חיים גיטלר, בילו 4, תל-אביב

אש על גבי אש

מאת אברהם ביק

להופעת כת"י „זהרי יעבץ", הגהות וביאורים על הזוהר, מאת הגאון ר' יעקב עמדין זצ"ל, מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ה.

צהרי יום שבת תרפ"ז

ביתנו עמד בחצר בית המדרש הישן. בפנקס היה כתוב, כי הגאון ר' מאיר „גדול הדור" בוזאלין, בביקורו בבית בתו הרבניה רחל, התפלל „מנחה". עקבות עשר אצבעותיו נראו עדיין בדופני ארון הקודש". כשעמד בתפילה לפת את ארון-הקודש", שעוד לא נתייבש הצבע עליו. מאותו היום שמרו בני הבית על עקבות-האצבעות כעל אבן טובה ולא העבירו עליהם צבע. כשהיה אחד מבני הבית חולה היתה אמנו מעמידה אותו לפני ארון-הקודש, מניחה את ידיו על עקבות-אצבעותיו של רבי מאיר, בוכה בבכיה מזכירה לו את היחוס, את הסבא ר' מאיר שהתפלל בבית הזה — ורפואה קרובה לבוא.

בחצר עמדו אילנות וביניהם — סוכה שעדיין לא נפרקה וירקים מבשלשות כבר חלו בסכך עליה. תחילת חשוון היתה, שעה שעלי השלכת, מכורכמים, אדמדמים — נתגובבו כרי-כריים בין האילנות. באויר הצונן מנסר היה גיעגועם של אוזי-הבר שהפליגו פיעות-פיעות לארצות החמות.

לאחר קריאת „ברכי נפשי" בסידור „עמודי שמים", השיבני אבא על פירוש המשניות „לחם שמים" של היעב"ץ. בן ארבעה-עשרה כבר קראתי את ספריו. כבר שמעתי על הריב הגדול בינו לבין בעל „אורים ותומים". פרשת המחלוקת לא נראתה לי. איך זה, הלא בעל ה„אורים ותומים" מקובל גדול היה, אולי יותר מהיעב"ץ? אבא, שסמך על יעב"ץ כנגריגר אבק, סתר דברי. אני לא שתקתי והזרתי ותמרתי. וכך כל שעות הצהרים. וכשתשובותיו של אבא לא הניחו דעתי שלה, טרף בפני:

— תגדל ותודה לי, שהדין עמי.

אבא פתח את הסידור, דפדף ודפדף בו. אחר כך התחיל לקרוא את ההקדמה „סולם בית אל", את המובאות מספר הזוהר הירבב לאדירים כדי לשבר אזני. אני ישבתי על יד החלון ושמעתי. נתפסתי לעצמי, שאבא טוב אינו מעיין בספר. הוא קורא בעל פה. בבת-ראש הסים את הסידור. היין מאחריו את המדרשה ועבד על רגליו.

אבא — גבה-קומה. הרגליים ארוכות, נוודות, המוספות בשעת תלמוד תורה, שבכוחן לפסוע מילים בין שדות וחורשות ל„בית השחיטה", בכפר עומדה נחות, איגן זצות, כל שעת התפילה. עיניו הכחולות-בהירות, חולמות, הבריקו. כיפת הקטיפה שמוטה לכפרקת.

אבא התחיל פוסע אילך ואילך בחדר הספרים. האבנט העבה, הרפוף, חישב להתיר עצמו והקפוטה של שיראים דהים רישרשה.

אבא פתח ואמר: הוא סיפר על אבי-אבי-אבי סבתא רחל, על אביה, רבי מאיר ועל אביו בית רבי יעקב מאלטונא. בבית התחילו מדמדמים דימדומים, האילנות בחצר הזהיבו בשקיעת חמה-סתווית ועופיהם התגעגעו לעבר בית המדרש הישן. בשעה זו עברו ערים — המבורג, אמסטרדאם, לבוב, פוזנא, קונסטאנטין-יסן. זמן ומקום נתעלמו. זוגות דורות: צבי ונחמה, יעקב ורחל, מאיר ושרה — מהמאה הי"ח עברו להמאה הי"ט. אפילו שמותיהן לא שינו.

הבית נתמלא צללים. הדים רחוקים של „קלויזים", של בתי-מדרש, בכל עיר ועיר — חידושי לומדים ותריסות ותלי-תלים פירושים על הזוהר. אבא פסע ודיבר בהתלהבות:

— מקובל גדול היה ר' יעקב! חוקר ומקובל! ואפילו הראה להם, לכת הרשעים מאמיני ואדוקי שבתי צבי ימח שמו, שאינם ראויים להביט באור-השמש של הזוהר, סינור עיניהם, ואפילו הראה באותות ומופתים כי יש מקומות בזוהר שהם תוספות-זרין, מה בכך? מי ידמה לו ומי ישווה לו בתורת הנסתר.

— האומנם כך?

— הנה עדיין נמצא ביאורו והגהותיו על הזוהר הקדוש בגנזי ספריית אוקספורד. הגליונות נשרפו במקצת בשוליהם, ואותיות הסתיזה. מה שייך לומר, זרויות הן אבק זהב טעין.

ולאחר תפילת מעריב והבדלה על הכוס ושירת „אל תירא עבדי יעקב", „זכור זאת ליעקב", הניח אבא ידו על שכם הבחורון בן ארבע-עשרה, וסיפר לי על כת"י החרוך במקצה. עצמתי עיני וסמכתי לתוכי את סיפורו. אותה שעה כתגדיר הייתי באבא. סיואתי בו על בקיאותו בכל הענפים והסעיפים של אילן המשפחה. בקיאותו בשלשלת-היוחסין הגיעה עד כדי כך, שמצא שיבושים אפילו ב„שם הגדולים".

הסיפור חיכמה הווייתו, ארגה חוט לחוט, והיחוסים טילטלוהו לעיבורה של אלטונא, עיבור המבורג במאה הי"ח. — — —

*

היה זה בשנת תקכ"ח. מפודוליה הגיעו לאשכנז ידיעות על הוויכוח בין הנבל הבליעל יאקוב פראנק, שמו ירקב, ובין הגאונים ר' חיים כהן רפפורט מלבוב ועוד. ואחרי שהנבל הטמא כאילו הביא „ראיות" מהזוהר נגד התלמוד, העלילו על התלמוד הקדוש והכמרים גזרו שריפה על הש"ס ר"ל, וכת-הרשעה, המכנים עצמם „אנשי קבלה" ומהפכים דברי אלקים חיים, העלילו על התלמוד יחד עם מעשה הנבלה המתועב ביותר בתולדות היהודים — עלילת דם.

לאלטונה הגיע מכתב אודות השריפה בקאמניץ פודולסק. צרורות-צרורות של ספרים זרקו הגויים לתוך המדורה. הלהבות פשטו בחלל. הרוח לפתה אותן, טרפה אותן. פיח שחור וקרעי-נייר חרוכים נישאו בחלל האפור — ואותיות פורחות. המומים בלי נע עמדו היהודים דחוקים איש לרעהו, בכו לנוכח האש המשתוללת. בכיים נישא ברוח הסתו ושוועתם לא נשמעה, שוועת התורה הקדושה, „שאלי שרופה באש". „זו תורה וזו שכרה", „היש לך תורה חדשה, בכן נקרעו גליליך" — —

באותם הימים והלילות התייחד ר' יעקב אשכנזי בעלייתו וכתב את הגהותיו וביאוריו לזוהר. ודמכת לילה של סתו בג'-הביה הצפתיה. ערפל ליסה את השמים. פרפרי-לילה עפו ליד פנס אדום הקוע נפץ-דם בעלטת הליל. מן העבר המזרחי של הנהר אלבא, שאליו נשקפו חלונות בית הרב, עלו הדים עמומים.

על השולחן היו מונחים כתבי-יד, ספרי הזוהר דפוס ווינציאה ומנטובה. הרב סבל קלמוס בידו שחורה והרב תלכים-תלכים על גבי הנייר הלבן. תוך כדי כתיבתו נעתקו פסוקים ומאמרים, קבעו עצמם במוחו, בעיניו החומות הבהורורות. התיבות לא שהו במקום אחד, היו מפרפרים כציפורים, נתלשו מעל שפתיו — „ועל התעודה זה תלמוד ירושלמי דנהיר נהורא, ובמחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל שקשיאל בברך נעשם" עליו כאודי. „אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא", דברי הזוהר מתאימים לדברי חז"ל בסוכה. לענין חיוב לויה של ספר תורה „אחרי ה' תלכו", „וירא את המקום", „כקום גיבכריא יעקב". „ישראל אתגזרו בבוצינא דדליק. כ"תנא בו כותב הכוזרי: למה מתנועעים היהודים בשעת קריאתם בספרים עברים". „ר' זבדון שכיב דאבור אבבא אבבא קדישא ובכה לעהדין בני עמבין לבאב אהדא קדישא, היא אבן השתיה שהקימו עליה בכוחותם". — —

ר' יעקב ורע איהיות" הב שהורות על דמות הלובן. פני שאבי אור מההדרי מתבר שהיה התהב במנורת עץ. ברוב ציפנות צנח ראשו ונח על עהר ספר בראשית. לא יצאה שעה קלה והרדמה ירדה עליו. שלא בדעת הפליג בכתי ידיו והפיל את הנר הדלוק. עתה כובהה המנורה וניצוץ פחם נקבו כמה דפים מתחלה עד סוף פרשת בראשית. הוא ניעור מבהלתו. ביכבם עיניו, קימט מצחו שאלי ועה והחריש עליו כאל, התבונן ונבץ ענין באפלה. פתאום — כאילו נכבא בסכנה — התחיל לקרוא את שבשר:

— דוד, כד מים, כד מים!

מחדר הסמוך בא בבריצה מבהבהה, פניו קלוי-שמש, וקנקנו — זצה. הוא הוריק מהכד בידו על הגליונות, על השולחן, הבלבלא שהאש לא השאירה אפר.

*

אבא גמר את סיפורו וישב בנחת-דעת. לאחר פנה אלי ואמר:

— הרי זה גם בכך נב. שער לך, תנומה נפלה על עפעפי הגאון והפיל שלהבת הנר הדלוק על ספר הזוהר ופירושיו, והיה הכת"י לאוד מוצל מאש. ואם תשאלני: בזכות מה ניצלו הכתבים ולא היו למאכלת אש? ראשית אומר לך, כתבי הקודש נשארו שכן קיוון לאביהה של תורת הזוהר והקבלה, דברי אמת קיימים לעולם. כמו שאמר דוד המלך: „כסא אמת תיכון לעד". ואם תרצה אספר לובר גם, לפנימת האש לא אכלה אלא את שולי הדיב אבל באותיות עצמן לא נגעו, שהרי הירותו של רבנו כשולה לאש כמו שאמר הנביא „ובער ביעקב כאש להבה אכלה סביב". ולא עוד אלא שהזוהר כולו — אש שחורה על גבי אש לבנה. אין אש אוכלת באש!

صكذا من الاحل

هكذا من الاصل

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

הרופאים מוקיעים אמנם כי אדם המתכוון לצום באקלים חם אל יכביד על עצמו מראש בסעודה דשנה אבל חכמינו הדגישו כידוע את המצווה והחובה של „הסעודה המפסקת" ובעדות ישראל פארו אותה כסעודה של חג ממש. גם את נוהגת ודאי להאכיל את בני ביתך בתפריט המסורתי המקובל עליך, החל מקציצות הדג (גפילטע פיש) של יוצאי אירופה או הדג האפוי המקובל על יוצאי ספרד, דרך המרק עם הכיסנים (קרעפלאך), העוף הממולא או הצלוי ועד לקינוח — לפתן מפירות מיובשים או חיים. אם ברצונך לשלב השנה בתפריט הסעודה המפסקת מנהגי בישול של עדות שונות — הנה ההצעה שלנו:

הסעודה המפסקת במטבח העדות

התחילי במנת דגים על פי מנהג יוצאי טורקיה, המשיכי במרק צח עם שקדיות או כיסנים ממולאים בשר על פי מנהג יוצאי פולין. הוסיפי עוף ממולא ולידו תפוחים אפויים על פי מנהג יוצאי הארצות האנגלו־סכסיות. סיימי בלפתן פירות, ואם מסוגלים עדיין בני הבית לתוספת — קנחי בכוס קפה מר עם עוגיות סולת כמנהג יוצאי לוב. ובכן, למלאכה:

דג באגוזים

חתכי חצי קילו דגים לפרוסות וטבלי כל פרוסה בביצה מתובלת במלח ופלפל. בשלי 120 גר' אגוזים טחונים במעט מים. טגני את הדג. אחרי הטיגון שימי פרוסות הדג בתבנית בשכבות, כשבין כל שכבה את מורחת באגוזים המבושלים והמוחנים. אפי באש בינונית.

כיסנים ממולאים למרק צח

הכיני בצק מקמח, מים, מלח, מרגרינה וביצה ולושי ממנו עלה דק. למלית קצצי כבדי עוף, בצל ואם יש לך — גם שומן עוף טבעי, ותבלי לפי טעמך בפלפל ומלח. בעזרת כוס צרי מהבצק עיגולים עיגולים. במרכז כל עיגול שימי מעט מן המלית וסגרי לצורת כיס כשאת מהדקת היטב בקצוות. הכניסי למים רותחים ששמת בהם מעט מלח ובשלי זמן קצר. (כחמש עשרה דקות).

עוף ממולא תפוחים

1 עוף צעיר. למלית: 2 פרוסות לחם, שרויות וסחוטות, 1 בצל, 2 כפות שמן, כבד עוף מטוגן, מלח, פלפל, פטרוסיליה גן קצוץ 2 שיני שום מעוך, 2 ביצים.

אופן ההכנה: 1. קוצצים את הבצל ומשחימים אותו בשמן. 2. מערבבים את כל החומרים למלית ומתבלים לפי הטעם. 3. ממלאים את העוף בחלל הפנימי ומתחת לעור. 4. תופרים את הפתחים בבטן ובצוואר. 5. מורחים את העוף בשמן מתובל, מניחים בתבנית, ואופים בתנור חם כ־שלושה רבעי שעה. אפשר לעטוף את העוף בנייר אלומיניום או אף בשקית נייר — ואז העוף עסיסי יותר. 6. באותה תבנית שימי תפוחי עץ שלמים מחוררים במרכזם (ללא גרעיניהם), או אם את מעדיפה, תפוחי אדמה שלמים. להגשה עם העוף.

עוגת ספירה

ערבבי 600 גר' סולת עם חבילת אבקת אפיה ו־150 גר' צימוקים. הכיני תערובת של 1 כוס שמן, 250 גר' סוכר לסולת וערבבי. הוסיפי 4 ביצים קליפה מגורדת של לימון ולבסוף את הסולת עם אבקת האפיה. אפי בתבנית משומנת בחום בינוני. אחרי האפיה, בעוד העוגה חמה, צקי עליה רבע כוס דבש. הגישי עם קפה שחור בלתי ממותק.

שנתיים למלחמת יום כיפור

„על המוות ועל המיתה" — נעמי זורע

„מרעיה לאלמנה לאשה" — ד"ר נעמי גולן

„מלחמת יום הכיפורים" קבעה חותם חדש ובל ימחה באותו יום, יום התענית. ליום איזכור החטאות ובקשת המחילה נוסף טעמו הכואב והקשה של יום זכרון לחללים. נעמי זורע, אשתו של אלוף (במיל.) מאיר זורע, ואיבדה בן, סייס, במלחמת ששת הימים ובן שני שרותאי, במלחמת יוהכ"פ התפרסמה במכתבה הגלוי לבנות ישראל בו ביקשה מן האמהות חברותיה לגורל, לשאת מכאבן, הכוח להעניק חיים „כמו האדמה" — ביניהן, פרסמה זה עתה, שנתיים לאחר המלחמה ספר בשם: „על המוות ועל המיתה".

נעמי זורע היא עובדת סוציאלית, מטפלת וכתבנית, וספרה עוסק בעיקר בבחינה פילוסופית, חברתית ופסיכולוגית של המוות והמיתה הטבעיים. בולט העדרה של גישת המסורת והאמונה היהודית אל תפיסת המוות, מנהגי האבלות, חשיבותו של „קדיש" וכדי, אבל ראוי אולי לצטט כמה משפטים שהם, ללא ספק, פרי של נסיון אישי כואב:

„הריקנות האיומה מורגשת בעיקר אחרי הלוויה ופרישתם של הקרובים. בני המשפחה יהיו אז אסירי תודה למי שישהה אתם על הנפטר... נביא להם תרגעת בכך שנבין צורך זה ונעזור להם להנתק מהמת בכך שנעיצנם לאט לאט מתוך הבידוד".

אבל רובו של הספר המיוחד הזה מתייחס אל התקופה הקודמת למוות — אל מצבו של הגוסס לנוכח היחס הנבוך כלפיו מצד הסובבים אותו. מסקנותיה של נעמי זורע מתוך קריאה, לימוד והתבוננות, הן, שהבדידות גורמת לסבל הנורא ביותר של החולה המצפה למות, אף יותר מאשר סבלו ממכאוביו או מפחד המוות!

„על המוות ועל המיתה" הוא איפוא מעין קריאה אל כלל האנשים, הנרתעים בדרך כלל, ממגע עם המיתה ועם הנותרים באבל, לגלות שהפגישה עם החולים והאבלים אינה כה מפחידה.

*

ד"ר נעמי גולן, מרצה בכירה בבי"ס לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה, הגישה בינואר 75, עבודת מחקר לועידה הבינלאומית הראשונה של מצבי לחץ נפשי וחרדה בתקופת מלחמה ובתקופת שלום — שנערכה בארץ. נושא עבודתה אף הוא נובע ישירות מן השכול והאלמנות שהותירה מלחמת יום הכיפורים: „מרעיה לאלמנה, לאשה, תהליך של שינוי תפקידים".

כותבת ד"ר גולן:

במשך למעלה מ־26 השנים שחלפו, הפכה תופעת האלמנות המוקדמת והבלתי צפויה אחד מהמוצרי הלוואי של מאבקה של ישראל על קיומה. מאז מלחמת העצמאות, שכלו כ־2,130 נשים את בעליהן החיילים, האולם נראה כי עד לשנים האחרונות נעשה אך נסיון מועט להקל על מצבה של אלמנת המלחמה, להוציא אישור וביצוע תגמולים חומריים, כבוד שחולקים מעת לעת למשפחות השכולות בטקסי זכרון רשמיים, והתגברות המעורבות של שאר האוכלוסיה.

לאחר מלחמת ששת הימים, ובמיוחד לאחר מלחמת יום הכיפורים, הושקע מגוון רחב של מאמצים בנסיון לעזור לאותן נשים, ובמהלך העשיה, למדו רבות על תהליך האלמנות, דברים שניתן ליישמן למצבים אחרים, וכן לארצות אחרות.

בתגובה לזעקת האלמנה שניתן לה פרסום: „אל תעשו ממני מקרה!" תבעו רבים שימוש נרחב באנשי מקצוע ואלמנות אחרות שעברו בהצלחה את תהליך ההתאבלות.

תהליך השכול

מאמר זה דן בהשפעת המוות על רעיית החייל. לא זו בלבד שעליה להתמודד עם אובדנו הרגשי והפיזי המוחץ של שותפה לנישואין; עליה לעבור אף תהליך שינוי דו־שלבי. שלב זה עלול להמשך חדשים ואפילו שנים: עליה לעבור ממצב של רעייה למצב של אלמנה וממצב של אלמנה למצב של אשה הנכונה להכנס למעורבות אישית בעתיד עם אחרים, ובכללם גבר אחר.

ניתן להגדיר משבר של מעבר כתקופה של מעבר ממצב אחד של ראות יחסית למשנהו, כאשר התוצאה היא הפרת שווי המשקל הנורמלי של הפרט ושינוי בתפקידיו החיוניים.

תהליך השכול מורכב משלושה שלבים: מחאה והכחשה, ייאוש ומבוכה, התארגנות מחדש. בשלב הראשון ישנו מאמץ נואש להשיב בדמיון את האובייקט שאבד, כשתבטא בהכחשה או מודעת של המוות. בסופו של דבר, מתמזגים רגשות אלה עם השלב השני בצורת אפתיה, דכאון ופרישה: לבסוף מארגן הפרט את עצמו וסביבתו מחדש ומעתיק את אהבתו והתעניינותו מן המנוח לאובייקט או אובייקטים חדשים.

השלב הראשוני עלול להמשך מיום אחד עד שעה חודשים או יותר:

„השכולים מדווחים על התנסותם בתחושת אובדן ואי־ידיעה מה לעשות, תחושתם בדבר נתוקם מן החיים, אי יכולתם להתרכז, אי־אשות לצרכים המיידיים, אי־אמונה כי הנפטר אמנם עבר מן העולם, ותחושה כי לעולם לא יהיה ראוי להיות חיים אלה שוב, שוללות מהם את היכולת לערוך את סידורי הלוויה, ולהבין תכניות לגבי צרכי חיים אחרים".

בשלב השני, עלול להמשך מחודש אחד לאחר המוות עד שנה או יותר. במשך שלב זה:

„האלמנות מדווחות על התנסות באבדה בצורה החריפה ביותר... משום שהקיהיון עובר ושבה היכולת לחוש. אחדות מדווחות כי עברו תקופה בה ניסו לבצע דברים בדיוק בדרך בה חפץ היה הנפטר, כאילו ניסו להחזירו בעיני רוחן אם לא בפועל. הצורך לשוחח על המנוח ולסקור את נסיבות מותו עלול להפוך לאובססיה, דבר שיש בו כדי לצער ידידים וקרובים. לפעמים, רגשות אי־רציונליים להתריד בדבר רמיזות החיים מבצבצים בעצמה רבה...

זהו הזמן בו מתנסה האלמנה בתקופות חריפות של בדידות... הן אף מדווחות כי הן מתחילות להתרחק מידידותיהן הנשואות; הן מתעבות את אהדתן ומתחילות לחוש כ„גלגל חמישי", הן רואות עצמן כבודדות מאחר ואין הן מהוות עוד חלק מזוג".

שלב ההתאוששות הסופית עשוי להתרחש תוך שלושה חדשים עד שנתיים לאחר המוות והוא מהווה תקופה של הצפיה לעתיד. הוא כרוך בלמידה לחיות לבד, למצוא חיי חברה ר' נפש בעלי משמעות בנוסף להיותן ראש המשפחה, המפרנס ו' אב ואם במשולב. בתקופה זו כבר נעשו אלמנות מסויימות מודעות להתגברותן שלהן ומתחילות להגיע אל הקהילה: לנשים אחרות במצב דומה, גוברת אי־תלותן במשפחתן ונטייתן למצוא דרכי הסתגלות משלהן. אצל אותן נשים ללא משפחה מורחבת, שאינן לגילות להגיע לזולת, נגעת ההתאוששות ע"י בידוד ובדידות.

האלמנות, לא „מתרחשת" כאשר מת בן הזוג. אפשר ומבחינה משפטית הופכת אשה לאלמנה בשלב זה, ברם מעמדה הפורמלי לא תמיד חופף את קבלתו של התפקיד מבחינה חברתית ונפשית. למעט אותן תרבויות בהן מוגדר בבירור תפקיד האלמנה, התקופה הראשונה לאחר מות בן הזוג הינה מצב „אנומי": אין האלמנה יודעת מה לעשות, מה משמעות הדבר, מה לצפות מעצמה ולעצמה.

בהדרגה ניצבת היא בפני סופית אבדתה ובפני האמת הנוראה כי בעלה הלך לעד. רק אז יכולה להתחיל תקופת ההתאוששות.

התמודדות עם המעבר

אם מקבלים אנו את מושג השכול כמצב מעבר נורמלי אצל הרעיה־האלמנה, עולה השאלה המעשית: כיצד יכולים אנו לסייע בידה לעבור ביתר הצלחה תקופה זו של הפרת שווי משקל?

בדר"כ, בשלב הראשוני של תהליך השכול יש לקבל מספר החלטות מיידיות ומעשיות בדבר ההלוויה, הקבורה, הסידורים הכספיים וכיו"ב. האלמנה עשויה לבכר השארת נושאים מורכבים אלה בידי קרובים, ידידים, רופא, אנשי דת, או מנהל הלוויות המסוגלים לפעול. ברם, בדר"כ מודעת היא לתמרוש. במקרים אחרים כופה היא על עצמה „להחזיק מעמד": להמשיך בתפקידי משק ביתה, להאכיל את הילדים, להכין את הארוחות, לחתום על המחאות וכדי — כל ההיבטים השגרתיים של תפקידיה האחרים כאם, בעלת־בית ומנהלת משפחה שיש בהם כדי לשוות חזות־מה של נורמליות לעולמה המעורער, לקרב אותה למציאות העכשווית, ולפעול כגשר לדחיפת המעבר קדימה ע"י תרגום אבל סביל להתמודדות פעילה.

התנאים המיוחדים בישראל, במלחמת יום הכיפורים ולאחריה, איפשרו הזדמנות מועטה בלבד להתמודדות מיידית במציאות הנוקשה של מות. בשל הקשיים שכרוכים היו בחילוץ ובזיהוי הגופות, נודע לרעיות על מות בעליהן שבועות אחדים לאחר נפול החייל, קבורת הגופה, והצלת פרטים בפי הנותרים בחיים. פעמים וקפו שבועות וחודשים לפני שחבילה מלוכלכת של בגדים מוכתמים בדם, נרתיק שעון שבור, צרור מכתבים שהחזרו והמסומנים במלה „מת", הביאו הביתה את המפגש עם העובדה המחרידה. משפחות אמרו פה אחד כי חוסר הוודאות זה, חוסר ידיעה התנגות במה שארע, היה הסבל הקשה ביותר של המצב שהיה על המשפחות לשאתו. המצב המרגיז בו היו „נעדרים", עיכב אצל רעיות רבות אף את התחלת תהליך האבל. אצל כמה מהן ארך הדבר חודשים רבים, עד שהגופות נקברו מחדש בקברים קבועים, אזרחיים או צבאיים, באוגוסט ובספטמבר 1974, דבר שעשה את המוות למציאות מוחשית.

ניתן לראות מקרה טיפוסי של אי היכולת לעבור שלב ראשון זה במצבה של עדה, בחורה בת 21, שהתאלמנה לאחר שני חדשי נישואיה:

„עדה אמרה כי תחילה רשמו את בעלה כנעדר, ולאחר מכן עת נמסר לה סופית דבר מותו, הגיעו ידיעות סותרות על אשר ארע. היא הוסיפה כי מעולם לא האמינה שאמנם נהרג ונקבר שם, בסיני. רוב פעולותיה משך חמשת החדשים שחלפו מאז, התרכזו בנסיון לאמת את העובדות סביב מותו. אפילו לאחר החזרת שבויי המלחמה ממצרים, היא דבקה באמונה כי יתכן ובעלה חי אי־שם במצרים. היא סגרה את דירתה ושבה לבית הוריה, שם מוגנת היא מפני לחצים חמריים. היא מבלה ה־

(סוף בעמוד 7)

אפנה צנועה וחסודה

אחת התופעות המעניינות של אופנת הסתיו והחורף הקרב היא מערכת הביגוד החדשות התואמות את תפיסות הצניעות של לבוש האשה שהיו מקובלות בישראל מדור דור. בצד מטפחת הראש הנלבשת ממש עד הגבות ומכסה את כל השיער ורוב המצח — שהיא עתה להיט אופנתי, דוגלת אופנת 75' בחצאיות ארוכות המכסות את הרגל עד מתחת לברך ובחולצות ארוכות שרוול ובחליפות נשיות תמימות. אם תתבונני בתצלום המצורף, למשל, המדגים סרפנים מתצוגת אופנה חדישה ביותר שנערכה לפני ימים ספורים, של האופנאית רחל ברזין — אין ספק שתזכרי בבנות ירושלים ובני־ברק ובתלמידות „בית־יעקב" החסודות, כפי שנהגו להתלבש תמיד — וכפי שהן עדיין מתלבשות...

מסתבר שבחיפושיה אחרי סגנונות חדשים פונה אופנת הלבוש הבינלאומית לכל מקור השראה אפשרי — וכאן היותר גם אל המלתחה הנשית הצנועה. לעצמך או לבנותיך. ללבוש המתאים לתפילה של חג או סתם ליום חול — תוכלי איפוא להיעזר בסרפנים המחודשים להיות אופנתית מאוד — בלי לוותר על צניעותך. שתי הדוגמאות הצעירות שבתצלום מדגימות סרפנים כחולים באורך מידי. הימני — עם כפתורים מלפנים והשמאלי — עם רוכסן. מתחת לסרפנים — חולצות צחורות, ארוכות שרוול. החולצה מימין עם כתפיים תפוחות וצווארון גבוה ושמאל — עם צווארון ספורטיבי ופתחים בשרוול.

שח־מט

בעריכת שלמה קנדלשיין

דוד ברנשטיין מקום תשיעי באליפות העולם לנוער — צ'כוב אלוף העולם

דוד ברנשטיין נציג ישראל לאליפות העולם לנוער, שהסתיימה השבוע בעיר היוגוסלבית סיאנטיסט, זכה להשיג נכבד — מקום תשיעי בעולם כבין 48 שחמטאים צעירים נציגי מדינות מכל רחבי תבל.

אם נזכור כי השתתפותו הקודמת של דוד ברנשטיין באליפות העולם לנוער בבגילה הסתיימה בכשלון הרי מקומו הנוכחי הנכבד מהווה קידום אישי נאה. חלק נכבד בהצלחתו של דוד ברנשטיין יש לזקוף בזכות העובדה כי הפעם נלווה אליו מאמן מתאים האמן לאון לדרמן שסייע לו רבות בנתוח משחקים תלויים.

בבכורה זכה הרוסי ואלרי צ'כוב שהקדים במחצית הנקודה את האמריקאי לארי כריסטיאנסן.

אלוף העולם לנוער היוצא — האנגלי יונתן מסטל — חלק את המקומות שלישי־רביעי עם הבולגרי אינקיוב.

דרוג הצמרת:

1. צ'כוב (ברה"מ) — 10 נק' 2. כריסטיאנסן (ארה"ב) — 9½ נק' 3—4. מסטל (אנגליה) ואינקיוב (בולגריה) — 9 נק' כל אחד 5—6. קוליגובסקי (פולין) ושוסלר (שבדיה) — 8½ נק' כל אחד 7—8. בו־אגו (קובה) ולים (סינגפור) — 8 נק' כל אחד 9. ברנשטיין (ישראל) — 7½ נק' וכו'.

התחרות נערכה בשיטה „השוויצרית" — 13 סבובים.

*

אליפות הארץ בשחמט לשנים 1975/76 תתקיים בחיפה (חודשים פברואר—מרס 1976) התחרות תהווה הכנה חוזרת לקראת הארוע העולמי הגדול שתארח חיפה בשנת 1976 — האולימפיאדה.

הליגה הלאומית 1975 — סקירת סיכום

הטבלה הסופית:

1. אס"א טכניון א' חיפה — 46 נק' 2. „הפועל" „פלדקליין" ראשון לציון — 40 נק' 3. „מרכז הנוער" א' תל אביב — 39½ נק' 4. „הפועל" בת ים — 39 נק' 5. „לסקר" תל אביב — 37 נק' 6. אס"א אוניברסיטה א' תל אביב — 32 נק' 7. „רובינשטיין" א' ירושלים — 30½ נק' 8. „הפועל" רמת גן א' — 29 נק' 9—10. „הפועל" א' ירושלים ו„הפועל" עמק חפר / נתניה — 27½ נק' כל אחד 11. קבוצה עירונית חיפה — 22 נק' 12. „אליצור — רשבסקי" א' תל אביב — 20 נק'.

נצחון מרשים של אס"א טכניון א' חיפה שהכתירה כאלופת הארץ לקבוצות זו הפעם השניה ברציפות. האלופה הקדימה בשש נקודות את סגניתה וצברה 46 נק' מתוך 66 נק' אפשריות (כ־70 אחוז). הישגה כלל 10 נצחונות (משחק אחד שהסתיים בתיקו!) זהו ההישג הטוב ביותר שהשיגה אי פעם קבוצה במשחקי הליגה מאז הנהלתה. יתר על כן, הרכבה של הקבוצה כלל אמן בינלאומי אחד בעוד שבשאר הקבוצות הופיעו רבי אמנים.

שחקני הטכניון הצטיינו בגיבוש הקבוצות והיו בעלי התוצאות האישיות הטובות בין שחקני הליגה. ביותר אמורים הדברים לגבי 4 שחקנים שתרומתם לזכיית הטכניון באליפות היה רבה ביותר. הם שחקנים: מלכיאל פרץ (לוח שני) — 7 נק' מ־9 משחקים, אברהם קוסקי (לוח שלישי) — 8 נק' מ־11 משחקים, דוד ברנשטיין (לוח רביעי) — 8 נק' מ־10 משחקים. ראובן סיגר (לוח חמישי) — 9 נק' מ־10 משחקים.

הטכניון תייצג את ישראל בגביע אירופה לקבוצות אליפות (מפגש ראשון נגד אלופת בלגיה) הננו מאחלים לה הצלחה מלאה. בתואר סגנית האלופה זכתה קבוצת „הפועל" „פלדקליין" ראשון לציון שזכתה בסיבוב האחרון בנצחון טכני 0:6 (+) על קבוצה עירונית חיפה שלא הופיעה למפגש והתפרקה.

נראה לנו כי קבוצת מרכז הנוער א' תל אביב שדלקה בעקבות הטכניון לאורך כל הדרך היתה ראויה גם בסיום להואר הסגנות. התואר נשמט ממנה, כתוצאה מחוסר אחריות של קבוצה בליגה הלאומית — קבוצה עירונית חיפה ששבשה פעמיים את כל סדרי הליגה ע"י אי הופעה וספק אם מקומה בכלל במסגרת ארצית תקינה. קבוצת מרכז הנוער תל אביב ירדה למקום השלישי. מבין השחקנים המצטיינים הנוספים בליגה נזכיר את ולדימיר ליברזון מ„הפועל" בת ים (לוח ראשון) — 7 נק' מ־8 משחקים ונתן בירנבוים „מרכז הנוער" א' תל אביב (לוח שלישי) — 8 נק' מ־9 משחקים.

מבין הקבוצות הנוספים שהצטיינו נזכיר את „הפועל" בת ים ו„לסקר" תל אביב.

מנגד הנחילה קבוצת אס"א אוניברסיטה א' תל אביב, שכללה בהרכבה שני אמנים בינלאומיים, אכזבה רבה (מקום שישי) בנגוד להישגיה בעבר בו נמנתה תמיד על קבוצות הצמרת. לליגת המשנה יורדות „אליצור—רשבסקי" א' תל אביב וקבוצה עירונית חיפה. הפועל עמק חפר / נתניה תתמודד במשחקי המבחן על השארותה בליגה הלאומית.

הסתיימה ליגת 1975 — ליגה לאומית שלא להיבה במיוחד והצטיינה במספר תופעות חריגות ושליליות שמקומן אינו סביב „הלוח המשובץ". לסכום נודה לרכז הליגה הוותיק יואל אלוני ולחברי הועדה העושים מלאכתם נאמנה שנים רבות חרף הקשיים המרובים הנערמים בדרכם.

בירמינגהם 1975 — מטולוביץ' (יוגוסלביה) — צ'לסטורה (ארה"ב)

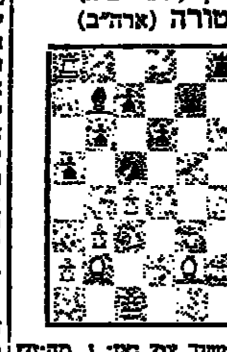

השחור המשיך כאן: 1. מה:ז2 צ:ז1 2. פד5 השחור נכנע.

*

בודפסט 1975 — פינטר בילק

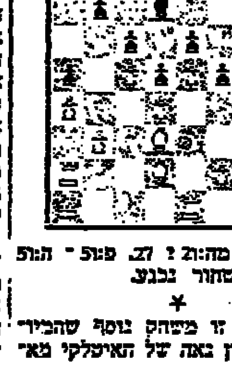

26. מח2 מה:ח2 ! 27. פ:ו5 + ה:ו5 28. רז5 השחור נכנע.

*

ומתחרות זו משחק נוסף שהכריע בו נצחון נאה של האיטלקי מאריוטי המשחק בלבן פתיחה לא שגרתית „גמביט — סיציליאני".

מאריוטי הולם

1.ה4 ג5 2. ג4 ג:ב4 3. ד4 ד5 4. ה:ד5 הו6 5. א3 מהג7 6. רד3 פג6 7. פה2 ו6 8. ו4 מהב6 (עדיף ו5 או פח6 — ת' או רה 7) 9. א:ב4 פ:ב4 10. 0—0 ו5 11. פא3 פ:ד3 12. מה:ד3 פה7 13. ג4 מהד8 14. פבב5 פג6 15. ג:ד5 ה:ד5 16. רא3 (הלבן מקבל ערובה השובה ד6) רה6 17. רד6 מח7 18. ו4 ז6 19. פז3 מהד7 20. צוב1 בג6 21. צג1 צח8 22. צגג3 צח8 23. צ:ג6! מה:ג6 24. צ:א7+ רד7 (— מה8 25. פג7+) 25. ז:ו5 מהג1 + 26. מח2 מהב2 + (— מהג2 + 27. מה:ג2 צ:ג2 + 28. מוז3 מח8 29. הו6 רג8 30. ר:ח8 (זוכה) 27. מח3 מח8 28. צ:ד7! מ:ד7 29. ק6+ מד8 30. ו6 ר:ד6 31. פ:ד6 צג2 32. הז7+ מג7 33. מה:ג2 מה:ג2 34. ז7 מ:ד6 35. ז:ח8=מה מ:ה7 36. מה:ד5 השחור נכנע.

עוזי עין־דור אלוף ירושלים 1975

עוזי עין־דור זכה באליפות ירושלים לשנה זו בסיומה של התחרות החזקה שנערכה „בבית העם" בירושלים.

המנצח צבר — 8½ נק' מ־11 משחקים והקדים את יוסף ריכטר — 8 נק' אלכסנדר גינזבורג וויקטור מנייבין — 7½ נק' כל אחד, וכו'.

השתתפו 20 שחמטאים שהתחרו ב־11 סבובים „שוויצרים" בניהולו של אברהם דיסקין.

✡

86 שחמטאים נרשמו עד עתה לתחרויות חצי גמר אליפות הארץ שיפתחו החודש ב־11 בתים ברחבי הארץ.

לך לך — לך לעצמך

(סוף מעמוד 4)

לא דיבור אחד משלו. כל כך למהו משום שתלמיד זה לא השכיל לצקת לתוך הכתב את ההשראה הספונטנית שהיתה לרבו בעת אמירת הדברים. הוא השכיל למסור בדייקנות את המשמע שמפי רבו, אך לא את הנשמה. לכן חסרה בכתובים הזיקה האישית שנוצרה בין המורה לתלמידיו בשעה ששמעו את הדברים.

החותם האישי של התורות החסידיות

האינדיוידואליות מודגשת בחסידות לא רק בתכונה אנושית. היא מתבלטת גם בתורה שיוצאת מפי הצדיקים. המשנה ההגותית בחסידות אינה עשויה מערכת רעיונית אחת. כל תורה חסידית נושאת אופי ייחודי והיא טבועה בחותמו האישי של אומרה.

תורתו של הצדיק אינה פרי למדנותו, כי אם ביטוי לחוויותיו האישיות. רבי צדוק הכהן מלובלין היה אומר: דברי תורה אינם נכנסים אל תוך האדם דרך המוח אלא דרך הלב. לצדיק האיש ולתורות היוצאות מפיו יש השתייכות אחדותית. כשם שהתורות הן הקניין של הצדיק, כך הצדיק הוא הקניין של תורותיו. „כל מחשבה טעונה עיבור תשעה חדשים — אמר המגיד הגדול ממזריטש, ואם היא מבוטאת לפני כן הריהי בחינת נפל".

לשם מה יש צורך למחשבה בתשעה ירחי עיבורה? משום שלא כל רעיון הבא אל האדם נעשה לקניינו האישי. מורי החסידות הראשונים היו נזהרים מלהוציא דיבורים שלא עברו את כור היתוך האישי הפנימי. בחסידות פירשו את הנאמר „זאת תורת האדם" — האדם חייב להיבלע בתוך התורה שהוא מוציא מפיו, בחינת האדם והדיבור — חד הם.

למעיין בספר חסידי (המדובר בספריהם של ראשוני הצדיקים) נראה כבראייה ראשונה כאילו כוונת הצדיק היתה לפרש פסוק בתורה או מאמר של חז"ל. אך היורד אל מעמקי השיטין של תורת החסידות נוכח לדעת, כי לא לזאת היתה הכוונה. מאחורי התורות שהצדיק משמיע, מסתתר לא הפסוק או המאמר, אלא אישיותו של הצדיק. הפסוק או המאמר אינם אלא כלי אחיזה לרעיונותיו.

כדי להמחיש את הרעיון נסתייע באימרה אחת של הבעש"ט. את הפסוק בפרשת נח „צהר תעשה לתיבה", פירש הבעש"ט: צהר — לשון אורה; תיבה — לשון דיבור. כשאדם מדבר, צריכה פנימיותו להאיר את הדיבור. כלום את הפסוק פירש הבעש"ט? את עצמו הוא פירש. הפסוק אינו אלא נסמך לרעיונו, הוא משמש מסגרת שבתוכה שיבץ הצדיק תורת החיים שלו עצמו.

על הזיקה ההדדית בין תורת הצדיק לבין החסיד המעיין בתורה זו אומר רבי נחמן מבראסלב: עיקר הספר אינו אלא התקשרות הנשמות... ואם יש בו מעט מיסוד ההתקשרות — אין בו כדי ספר.

מה למעלה — ממך!

האישיות והאינדיוידואליות כגורם מרכזי באה לידי ביטוי גם בבחירת הדרך לעבודת הבורא.

אחרי הסתלקותו של רבי אלימלך מליזנסק היו תלמידיו מחפשים לעצמם צדיק במקומו. הם באו ללובלין, אל רבי יעקב יצחק, „החוזה". משראו שאין דרכו של „החוזה" בעבודת השם כדרך שהיו רגילים בה אצל רבם בליזנסק — עמדו לעקור את רגלם מלובלין ולתור אחר צדיק אחר. אך בעמדם בחדר הייחוד של „החוזה" כדי לקבל ממנו ברכת פרידה, אמר להם: ע' פנים לתורה, אך לעבודת השם יש ארבע מאות דרכים. שכן איזה ערך יש לאלקים, כביכול, שאין אלא דרך אחת בלבד לעבודו? מורנו הבעש"ט היה אומר, אלקים רוצה שיעבדוהו בכל הדרכים, אך את הדרך עצמה חייב כל אדם לבחור בכל כחותיו.

„החוזה" לא הצביע בפני תלמידיו על הדרך שעליהם לבחור מתוך ד' מאות הדרכים. את העדפתה של דרך זו על פני דרך אחרת השאיר בידיהם הם. כל אחד בנפרד חייב „לבחור בכל כוחותיו" את הדרך התואמת את תכונותיו הנפשיות, את נטיותיו הרגשיות ורמתו השכלית. אחרי שהאדם בא בסודה של נפשו הוא, קל לו יותר לבוא בסוד נפש היקום — בסוד האלקות.

„במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור, במה שהורשית — התבונן" (חגיגה, יא). זוהי פנייה לאדם הנושאת אופי אינדיוידואלי מובהק, והיא מכילה עצירה והמרצה כאחת. מצד אחד: במופלא ממך אל תדרוש — ביכולת המוגבלת של כוחותיו אין האדם רשאי להתמודד עם ענינים שאינם מוגבלים. אך מצד השני: במה שהורשית — התבונן! גם זהו צו. אדם חייב להתבונן בסוד היקום לפי מידת החכמה, הבינה והדעת שחונן בהן מלידה — לפי מה שהורשה. זוהי התמודדות אישית שאין לקבוע בה כללים ונורמות מוסכמות השוות לכל. לא כל אדם שווה ולא כל הזמנים שווים. על האדם החובה לבחון היטב את עצמו ואת תכונותיו הרוחניות כדי לדעת את הגבול בין הגודש, שבו הוא מצווה להתבונן, ובין המכוסה שבמחשבותיו אסור לו להציץ.

אמירה נפלאה יצאה מפי הבעש"ט: דע מה למעלה — ממך — מה שאתה רואה למעלה הוא ממך: דיוקנו של הבורא כביכול מצטייר אצל כל אחד לפי דיוקנו הנפשי שלו עצמו. ובלשון רבי שניאור זלמן מליאדי: „— — פשיטא כי לגבי האלקות — השגות אנוש הן אפס ואין. הן מתבטלות במציאות ואין לדבר כלל שהאדם מסוגל להשיג את האלקות או את מהות המאציל שבורא. כל מה שאנו משיגים וכל מה שאנו מגדירים, אינם אלא פרי ציורותו של האדם, פרי תחושתו. אך אין ליה ולא כלום עם המהות עצמה..." (ב)

מעמדה של הדת

(סוף מעמוד 5)

אי אף של בריה"מ כולה. למעשה אין דבר כזה והנסיונות שנעשו בעבר לקרוא לכנס של רבנים מכל בריה"מ למטרה זו לא הצליחו.

אין נתונים רשמיים על מספר הקהלות הדתיות ובתי הכנסת. בחוברת עברית שפורסמה ע"י סוכנות הידיעות הסובייטית „נובוסטי" ב־1965 נאמר כי ישנם בבריה"מ 95 בתי כנסת. במכתב למערכת של דיפלומט סובייטי ל„טיימס" הלונדוני (7 בינואר 1971) דובר על 100 בתי כנסת ו־300 מיניינים. קשה לציין מספרים מדוייקים. בתי כנסת בביניינים מיוחדים המיועדים לכך יש כנראה כמחצית המאה. מניינים פרטיים יש בודאי הרבה, אך קבועים בודאי רק עשרות בלבד.

בתי הכנסת בדרך כלל מתמלאים בחגים יהודיים, בעיקר בימים הנוראים ובשמחת תורה שבהם מלאים גם הרחובות הסמוכים במתפללים רבים. אך בימי חול רגילים באים מועטים בלבד. לטענת השלטונות אין צורך ביותר בתי כנסת, וגם אלו הקיימים הם בחלקם מיותרים, וכי רוב היהודים אינו מאמין בדת, מחוץ לקומץ של אנשים זקנים הרגילים לכך עוד מלפני התקופה הסובייטית.

כמה שומרי־מצוות ברוסיה?

בבריה"מ נמצאים כ־2.5 מליון יהודים. כמה מהם הם שומרי מצוות, שומרי שבת, אוכלים אוכל כשר. מספרם יהיה בודאי מועט ממספר המבקרים בבתי הכנסת בחגים. קשה מאד בתנאים הקיימים בבריה"מ שלא לעבוד בשבתות או להשיג אוכל כשר. יש המציינים את מספרם של אלו שיש להם קשר כלשהו, ולו גם מועט, לדת היהודית, עד לחצי מיליון. ז.א. בערך 20 אחוז מכלל יהודי בריה"מ. נראה כי אלו שקבלו חינוך דתי לפני המהפכה או עד לסוף שנות ה־20 (שבהן עוד היה קיים חינוך דתי מסויים), שהם יודעים משהו על היהדות ושומרים על לפחות משהו ממנה. אך כל אלו הם כיום למעלה מבני 50, באם לא 60, ומספרם הולך ומתמעט. המצב הוא שונה באיזורים שהפכו להיות סובייטיים לאחר מלחמת העולם השניה: באוקראינה המערבית, בילורוסיה המערבית, המדינות הבלטיות, בסרביה, בוקובינה, רוסיה הקרפטית, אף אצל אלו שעברו משם לתוך פנים בריה"מ. רובם קיבל לפני מלחמת העולם השניה חינוך דתי וחלק רב מהם מסור לו משום מזה לבניהם. חלק ניכר יהודי המזרח: גרוזיה, בוכרה, הרים והרריים של דגיסטאן, הנאמן עד היום הזה.

אך רוב יהודי בריה"מ קיבל חינוך חילוני אנטי־דתי, אינו יודע מאומה על הדת היהודית. חלק גדול מהתעמולה נגד דת, רובם אינו מבקר בבית כנסת וחלק גדול מהם לא היה שם אף פעם. עם זאת שומרים רבים על קשר עם היהדות, יהי אף מ ביותר. ויש לזכור — בתנאים המיוחדים בבריה"מ לפעמים גם זה קל. קשה מאד לשמור בתנאים את כל התרי"ג מצוות ואת כל המנהגים, שהתמוטטו במשך דורות יהודי רוסיה. קיימים שלבים בין אדיקות דתית גמורה, שרק מעטים בבריה"מ מסוגלים לקיימה, בין כפירה גמורה. רבים שומרים מה שנראה להם כניתן לשמור ויכולים לקיים.

הנטיה הכללית, שהשלטונות דדים אותה, היא לבטל את הדת בסביבתם. הדת היהודית היא המוסד היחידי מ„ההתבדלות" היהודית, בתי הכנסת הם המקום שיהודים יכולים לבוא אליהם מידים. ביום הכיפורים או בשמחת תורה באים על כן לשם כאלו שאינם דוקא דתיים, והם באים בעיקר להפגין בדרך זו את השתייכותם היהודית ולפגוש דומים להם. עם יש לזכור, והשלטונות גם כן לוקחים זאת בחשבון, שאנשים מסוג זה אם אמנם לבתי כנסת קיימים, אך יעזרו למען קיומם, לא יהיו בין 20 אזרחים הדרושים לפי החוק יחתמו על בקשות לפתיחת בתי כנסת או ידאגו לקיומו ולצרכיו. רוב עושים זאת הם אנשים זקנים. השאלה היא האם הנוער של היום מוכן בעתיד לדאוג להמשך קיום של בתי הכנסת, באם לא יהיו אלו שיעשו זאת, ויסכנו ע"י כך את מעמדם בחברה ובמקומות עבודתם העתידים. לכך יש צורך במסירות נפש בנושא זה, באורח חיים דתי, כדי להקריב למטרה זו הכרה, ובדרך אלו שקיבלו חינוך דתי מסויים מוכנים לכך. השאלה היא האם הנוער כאלו בבריה"מ.

(פרק שני)

מהפכות

(סוף מעמוד 3)

באו לישראל מארצות ערב ספרון הספר עורר ויכוח ער, והאשמות נגד בחוגים ערבים שונים.

רבים מהמבקרים הזרים שמאמינים למצרים מתרשמים ששינוי פסיכולוגי מרחיק לכת מתחולל בה. מספרים כי יש עתה רצון כן להגיע לשלום, אם כי מתנגד, לקבל את ישראל כעובדה. בכתבה שהתפרסמה ב„טיימס" במאי השנה נאמר כי מצרים רבים יהיו מוכנים להכיר בישראל אם היא תסכים לסגת לגבולות 1967 ותרשה הקמת מדינה פלסטינאית נפרדת. פרופסור מצרי סיפר: „על ישראל הנשענת על אוצר שלה היה בגבולות קבועים ושמירה על ידי הקהיליה הבינלאומית אין להרהיבם כמו בעבר, אינה חידה אחרי".

בדמשק מצא כתב ה„טיימס" אינטלקטואלים שהיו מוכנים להשוב שינוי בגישה לישראל אם היא תשא שהיא צועדת לקראת השלום. שמע שם את הטיעון כי ערבים יכולים לקבל את השלום, ישראל תדחה אותו, אלא אם כן הישראלים להשלים עם העובדה מדינה קטנה כמו כל המדינות.

לאחרונה מסר השבועון „ביחון" פרטים חשובים על פגישה של שלושה אישים מצריים מרכזיים. הכתב נפגש עם סגן יו"ר הועדה גמאל אל אוטייפי, העורך הראשי של כתב העת „אלסיאסה אלדולי" בוטרוס גאלי ומיודענו מחמד אחמד הפרשן המדיני של אלאהרם. שלושת האישים האלה היו מוכנים להכיר בישראל אם תמלא אחר תנאים מסויימים. דעותיהם של אישים אינן רק דעה פרטית ותו לא. בתפקידיהם דעותיהם מושפעות ומשקפות ברות לגורמים וגופים אחרים ובהם שיש להן השפעה על גיבוש הקהל.

בהופעה של המלך חוסיין בטלוויזיה האמריקנית במאי השנה אמר כי ארצות ערב תהיינה מוכנות לחתום על חוזה שלום עם ישראל אם זו תסוג מהשטחים. אם גם הצהרה פומבית אמיצה זו עם רשת הלאווים של חרטום מאוגוסט 1967: לא הכרה בישראל, לא משא ומתן עם ישראל ולא שלום עם ישראל נבין את השינוי המתרחש בעולם הערבי.

מצטטים עתונים ישראליים ל„לא גינוי"...

בעתונים מצרים לבנונים ואחרים מוצאים פרטים על הנעשה בישראל המסתמכים על העתונות שלנו. בעתונים אלה מחזיקים ביהדות ע... ריות, לעשות את המלאכה. בעבר אין מופיעים הכינויים ומלות הגנאי הידועות כמו ממשלת תל אביב, הכנופיות הציוניות וכו'. מעורכי השבועון השמאלי רוז אל יוסף אחמד חמרוש כתב לאחרונה בעתונו שעל הערבים „לנסות את הכוונות אי ההדברות ולנצח את ... אישראיל אל־מזעומה, (הקרויה ישראל). אחרי מלחמת ששת הימים ויותר מכך אחרי מלחמת אוקטובר שבגללה גבר בטחוננו — אמנם השתנתה הגישה..."

האגנה להתנצות הדרוש הערבית למדת שישנה נטיה להימנע מגזמות וסיפורים דמיוניים שהיו מקובלים בעבר. תאור אובייקטיבי של ישראל על הישגיה וכשלונותיה יעזור לעולם הערבי להיות ריאליסטי יותר בגישתו כלפי ישראל.

גישתו הריאלית המפורסמת של סאדאת עלולה להיות מסוכנת לנו מאד. דרך גם עשויה לתרום לקידום השלום. הכל תלוי במידת ההבנה שאנו נותן לה לשינויים שחלים באיזור. אנו חייבים לעזור לסאדאת להתגבר על החוגים הקיצוניים בעולם הערבי. אין צורך להאמין לכל מילה שלו ובמיוחד לשהיא נאמרת לצרכים פנימיים. אבל גם אין טעם לפסול כל דיבור שלו בקביעה: „אין להאמין לערבים". צריך לבחון כל מעשה לגופו כאשר הסיכה היא כבד, הן וחשדנו בעת ובעונה אחת.

קשה לדעת מה מהוחש בליבו של סאדאת ומה הן כוונותיו האמיתיות. אבל, אין ספק שהתבטאויותיו במצרים ומחוצה לה על השלום והנתינות הרשות לאנשי רוח לדבר בפומבי להכרה בישראל, היתה להם ותהיה להם השפעה חיובית מרחיקת לכת במצרים והעולם הערבי. צעדים אלה במצרים, ובמדינות מחוצה לה, עשויים להיות הצעד הראשון והחכרחי בדרך הארוכה להבנה ואימון לאחר תקופה ארוכה של שנאה וחשדות. מבחינה זו מצבה של ישראל מעולם לא היה טוב יותר.

הסיפור המזועזע של רחל וייצמן

קוראים לי ר.ו. אני בת 17 ואני מאושרת אני פשוט לא יודעת איך להודות למימי אני חושבת שהתודה הרבה יותר יהיה לספר מה קרה לי.

הסיפור שלי מאוד מעניין, היום אני לא מתביישת בגלל שזה הכל עבר ואני מספרת את זה בשמחה רבה, אף אחד לא יוכל לתאר (כמה) איך אני סבלתי. אך אני אסביר את הכאב הזה. אני חושבת שאף מחלה לא גורמת סבל כמו פנים מכוסות פרונקלים (פצעים בדרך לים) שבקושי רואים את העיניים ובגב בקושי היה אפשר להתכופף. (אני כותבת את השורות האלה שכל אחד שסובל מפצעים כדי לעזור לכם). עכשיו שמימי ריפאה אותי, אחת מהפציינטיות כשהייתי שם כשבאתי בפעם הראשונה סיפרה לי איך נראתי כמו מפלצת בשני הצדדים של הגוף היו 2 פרונקלים ארוכים כמו פסים וגבוהים כמו אבן בצבע כחול, מתחת האוזנים 2 פרונקלים כמו ביצים בצבע אדום, על המצח בצד ימין פרונקל אחד גדול ובסנטר שמאלה עוד אחד, הפנים נראו עקומים בגלל זה וביותר השטח של הפנים היו פיצעונים קטנים כמו קישוט נוסף, פצעים עם מים מוגלה ופצעונים שאף לא יתבשלו.

מפלצת אמיתית, ככה נידמה לי שראו אותי כולם אבל הסיפור הוא יותר מעניין, כי מימי לא היה לי מושג עקימה אחת כזאת. אין לה פירסומות בעיתונים עד שהגעתי אליה סבלתי 4 שנים. שנתיים בבית חולים מפורסם בירושלים שנה וחצי בבית חולים בתל־אביב גם מפורסם וחצי שנה אצל רופא פרטי שנתן לי זריקות מאד יקרות. בכל מקום גם הרעילו אותי באנטיביוטיקה שלא יכולתי כבר לעמוד על הרגלים אבל הפצעים לא עברו בשום אופן, איכשהו עברו קצת אבל הפצעים חזרו שוב. עיני אכיתי זה לא כדאי לספר דרך הארוכה של עינויים שעברתי. הכל היה בגלל פיצעון אחד קטן שחשבתי שזה יעבור בעצמו. זה הגיל הכבתי יקר התחילו הפצעים הדרך הארוכה של העינויים שעברתי. כשהגעתי לגיל 15 הייתי מיואשת לגמרי. תפסתי פחד מבעד לחשוב ללכת עד לאיזה מקום שהוא לריפוי, לא לא בא בחשבון, לקוסמטיקאיות בכלל לא חשבתי לפנות כי איזה קשר יש למחלה עם קוסמטיקה ליופי?

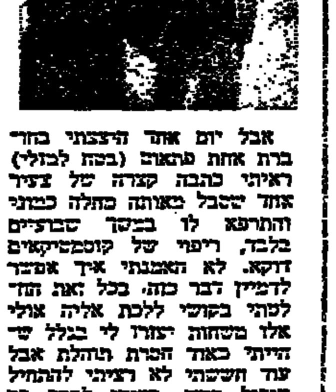

אבל יום אחד הצבעתי בחדר בת אחות פתאום (בבת לבולי) ראיתי כתבה קצרה של צעיר אחד שסבל כאותה מחלה כמוני והתרפא לו בבסקן שבועיים בלבד, ריפוי של קוסמטיקאים דוקא. לא האמנתי איך אפשר לדמיין דבר כזה. בכל זאת הדלקתי בקושי ללכת אליה אולי אלו משהו יצור לי בגלל שהייתי כאוד הסרת ותהלת אבל עד חששתי לא רציתי להתחיל טיפול הרס, רציתי לברר רק לקצה אינפורמציה כך שסיפרתי לאבא שקיימת מישהיא שיכולה לעזור לי אולי.

כך שערב אחד גשום בבבצר הזה רע התחלתי ללכת לבוחשות הזאת. תארתי לי שניכנס לסלון מפואר ובאדר אלגנטי כמו כל מכון מפורסם ליופי, (אבל התאכזבתי).

מימי גרה ברחוב קטן מול בית הקברות הישן בתל־אביב. בית ישן עם מדרגות בלי מעקה. אפילו אין שלט בחוץ, כי קוראתי בבבצב חדר מדרגות אי־זה קהם סימנים עם הגב שלה, שליווה עד הקומה האחרונה, בדלת מכוסה טפט חום ראים שלט קטן שכתוב קוסמטיקה מימי. התייאשתי שוב, חושך בשם. בכל זאת החלטתי לראות מה זה. נכנסנו בלי אמונה, הייתי מודפסת מכל מראה הזה. אבל המראה החיצוני מטעה לפעמים. כשמימי הופיעה בחלוק לבן כמו שלג וקיבלה אותנו בחמימות יוצאת מהכלל, הלשון שלי הפסיקה התחילו השאלות ושאלות ולפי התשובות שהיא נתנה הרגשתי שלאישה הזאת יש כבר ניסיון רב. עודדה לי בבטחון ואמרה שהמקרה שלי לא בעיה היו לה מקרים יותר גרועים. כך שהורידה לי אבן כבדה מהלב שהחניקה אותי כל הזמן. פתאום בהה לי אור וקיבלתי אמונה התחלתי כבר את הטיפול.

אחרי הטיפול הראשון הרגשתי הקלה כי הידיים העדינות שלה טיילו על הפנים שלי הכאובים בלי להרגיש שום כאב כאילו שליטפה אותי הרגיעה אותי גם המלים הטובות עודדו אותי. אמרה לי שזה לא מרגיזה כל כך גדולה היא ריפאה מקרים יותר קשים. הטיפול המשיך יותר משבועיים אבל התרפאתי, התרפאתי לעולם. היום אני מאושרת אין לי אפילו סימן של פצע העור יפה ורענן. כשאני מסתכלת לנוער הזה בנים ובנות עם פרצופים מלאים פצעונים שמבעל לראות אני מרחמת מכל הלב ונזכרת איך אני הייתי. הייתי רוצה לצרוח בכל הכחות שישמעו אותי וישלכו אליה שהיא תעזור להם. הייתי רוצה להגיד להם אבל אני לא יכולה אני לא רוצה לפגוע בהם אני יודעת שלכל אחד יש רגש נחיתות כמו שלי היה. הייתי רוצה להזכיר להם שיהיה להם אמונה. מימי היא אישה הפלאה הזאת שעושה ממש פלאים עם הידיים הנפלאות שלה כמו שכתב איתן. בגלל שקשה לי להגיד את זה אני כותבת כן זוהי המתנה שלי למרות שמגיע לה יותר. הכתובת שלה טרומפלדור 22 כניסה שניה טלפון: 296930 ת"א. (מ)

יהמ"ש העליון הקל בעונש עקב עינוי דין

כתב עתיים שמואל מישלמן

הד המשפטים הארוכים ביותר, שידוו אי פעם בישראל הגיע לסיומו, כאשר בית המשפט העליון הקל בעונשם של שני מנהלי חברה בתל אביב, שיעו בעבירות מירמה, ושנגרם עינוי דין בעקבות הזמן הרב, עד להרשעתם.

עונשי המאסר בפועל למשך שנתיים, שהוטלו על שני המנהלים, בבית המשפט המחוזי בתל אביב, הומרו בשנתיים מאסר על תנאי. הקנסות בשיעור של 50,000 ל"י, שהוטלו על כל אחד מהם, הושארו בעינם.

בפסק הדין, קבע נשיא בית המשפט העליון ד"ר שמעון אגרנט, הוראות לשופטים כיצד יש לנהוג כדי להימנע במקרה דומה של עינוי דין.

המדובר באברהם שמאי (50) ונסים כהרבני (59), שניהלו את החברה לסחר בינלאומי „מירום". החברה עסקה בייצוא מוצרי צמר והיתה זכאית בתור שכזו להחזרים לתמריצי ייצוא, תמורת המטבע חוץ שקיבלה בחו"ל. התברר, כי באמצעות שני מנהלית, הגישה החברה למשרד המסחר והתעשייה מיסמכים שהעידו כביכול על יצוא מוצרים במחירים גבוהים, שעה שלמעשה נמכרו המוצרים בחו"ל במחירים הרבה יותר נמוכים. את ההפרש במטבע זר השיגה החברה בשוק השחור, ובאופן כזה, השיגה במירמה החזרים ותמריצים בסכומים ניכרים, שלא היתה זכאית כלל לקבל מהמדינה.

הפרשה נחשפה על ידי המשטרה, אולם גילויה לא הביא לאכיפה יעילה של החוק במקרה זה, אלא להיפך גרם לסירבול הפרשה, ולמשפט שהפך לאחד הארוכים בתולדות המדינה.

דרשות שבת שובה

ירושלים: בבית-הכנסת „ישורון" — הרב הראשי הגר"ש גורן 5.15.

ראשון לציון הרב הראשי לישראל הגר"ע יוסף — בבית-הכנסת „ליציוק" (רח' יפו) ב-4 אחה"צ. שבת יצא דרשה בישיבת „פורת יוסף" (רח' יוסף בן מתתיהו).

ביהכנ"ס „אהל יצחק, קרית-משה הרב שילה רפאל, ב-5.15.

ביהכנ"ס „הודת חיים" בציר ה... — הרב משה ולצברג.

תל-אביב: בביהכנ"ס הגדול — הרב הראשי לת"א-יפו הגר"י פרנקל 4.

ביהכנ"ס „אהל-מועד" רח' שד"ל הרב הראשי לת"א-יפו הגרח"ד ב-4.

ביהכנ"ס ברחוב פרישמן 23 — חיים פרדס ב-4.30.

ביהכנ"ס המרכזי בשכ' שפירא — ב. פ. כשרש ב-4 ובביהכנ"ס של הפועל-המזרחי בקרית ... בשעה 5.

ביהכנ"ס „תפארת-צבי" רח' הר... 9 — הרב ישראל מאיר לאו 4.15.

ביהכנ"ס „רמה", צפון ת"א — בן-ציון פבלר ב-4.30.

ביהכנ"ס „בית יעקב יוסף" — אפרים גוסמן בשעה 10.

ביהכנ"ס המרכזי יפו, שד' רוטשילד 36 — הרב משה זאב כרידמן ב-4.

יפה: בביהכנ"ס המרכזי בקרית ... — הרב מרדכי פוג'ל ב-4.

ההכנות לצעדת ירושלים — בעיצומן

מאת כתב צבאי

בימים אלה נכנסות ההכנות לצעדת ירושלים העליה להילך גבוה בהכשרת צירי הצעידה, שטחי החנוק, התניונים, התקנת נקודות מים ושאר שירותים.

לרגל החג החליטה מיפקדת הצעדה להאריך את ההרשמה לצעדה עד ליום ו', 19.9.75. עד כה נרשמו אלפי צועדים: קבוצות מאורגנות של חיילים, אורחים וגדנ"עיים וכן אלפי יחידים — נשים וגברים — ביניהם קשישים שצעדו לבצלה כ-15 צעדות ברציפות. בין הצועדים יהיו השנה משפחה שלמה, קיצעדו עם ילדיהם, נכדיהם וכלביהם...

כן יגיעו במיוחד לצעדה כמה קבוצות מאורגנות מחו"ל. קבוצה אפרו-אסינית תשתתף במצעד בחוצות ירושלים.

בבוקר הצעדה, עם שחר, יקימו שירותי התחבורה הציבורית, רכבת ישראל ו„אגד", הסעות מיוחדות לנקודות ההזנקה, ושבהן יוספו אלפי צועדים מכל הארץ. באחורי הזתכנסות יהיו חניונים „יחבויי-ידים" לקליטת אלפי כלי רכב ציבוריים ופרטיים. בחום הצעדה יוחזרו הצועדים לחניונים.

לאורך צירי הצעדה יעמדו לרשות הצועדים שירותי עזרה ראשונה, נקודות מים, כיבוד קל, שירותי סניטריות, שילוט והסברים בידיעת הארץ.

מיפקדת הצעדה ממליצה בפני הצועדים להצטייד ביום הצעדה בלבוש קל שיהלום את מזג האויר ביום הצעדה (ג' חוה"מ סוכות, 24.9.1975), בשתי ביטייה וכצידה קלה (סנדוויצ'ים ופירות), בכובע או במטפחה ובנעליים נוחות (סנדלים ולא חדשות).

בסיום הצעדה יקבל כל צועד את עיטור הצעדה.

3 שוטרי מג"ב חשודים בתקיפה

שלושה שוטרי משמר הגבול וחייל שסיירו באזור כהה תל-אביב, נעצרו בחשד הקפה שלושה אנשים ושדידת כספם.

השוטרים החשודים הועברו להקירה הכיסתרה הבאמית. החייל, אשר בן-שמעון, בן 19 בצפת, הובא אתמול לפני שופט השלום בה"א צמוס זמיר.

הבפקח תרג'מן ומשטרת חולון לא כלל. בבקשת המעצר את העובדה שהמדובר באנשי מג"ב. הדבר צלח בהמשך הדיון בעקבות פתק שהגיש החוקר לשופט.

לגבי החייל, טען הקצין, כי הוא ו„אחרים" הכיעו 3 בני מיעוטים לתלוות. בה"ם. שם הפשיטו אותם. היכו אותם ושדדו מהם 60 לירות ושקין קפיציה. לאחר מכן נטשו את השלושה בחולות.

החייל אכר לשופט, כי צורף לפטולה רגמית עם אנשי מג"ב ברכב סיור. הוא לא הכחיש את טענת בא-כוח המשטרה.

השופט קבע, כי המקרה חמור וציוה לעצור את החשוד ל-15 יום, להשלמת החקירה.

נקנס לגנב דלק צבאי

אורח שגנב 4 ליטר דלק צבאי לשימושו הפרטי נידון בבית משפט השלום בחיפה להשלום קנס של 500 לירות.

הנאשם, עמר מור, בן 24, הודה בפני השופט כיבה לינדנשטראוס, כי בילוי אשתקד נטל את הדלק בבסיס צבאי בו עבד.

נדונה בעיית המשמעת בצי הסוחר הישראלי

בעיית המשמעת בצי הסוחר הישראלי, נדונה היום בפגישה שקיים שר התחבורה גד יעקבי עם מאיגוד קציני הים, לפי בקשתם, בהשתתפות נציגי ההסתדרות, חברת צים ואגף הספנות והנמלים במשרד התחבורה.

מר יעקבי ציין, כי בעיית המשמעת היא אחת הבעיות המרכזיות של הצי הישראלי, וכי אין לערב נושאי משמעת עם נושא יחסי עבודה. שר התחבורה פנה לאיגוד קציני הים, כי יגישו בהקדם רשימת מועמדים להרכב בית דין משמעתי בהתאם להוק, על מנת לאפשר הקמתו בהקדם של בית דין זה.

שר התחבורה פנה בקריאה לכל הגורמים להעלות את רמת המשמעת בצי הסוחר הישראלי לרמה גבוהה יותר.

בהתייחסו לדרישה איגוד קציני הים להוביל תוצרת חקלאית בים באניות ישראליות הביע מר יעקבי את נכונתו העקרונית לכך וכי היא יפנה בעניין זה לשר החקלאות. כן נענה השר בחיוב לבקשה איגוד קציני הים לעשות להובלה מסודשלים על ידי הסוכנות באניות ישראליות.

בפגישה השתתפו: ר"ח נמרוד אשל, ראש אגף הספנות והנמלים, דוד פרי, היועץ המשפטי של אגף הספנות, משה לוי מחזיק תיק הנמלים בהסתדרות, גרומן ועציני מאיגוד קציני הים ושהר וכרמל מחברת צי"ם.

שרות קווי „אגד" בערב ובמוצאי יום כיפור

בת"א לאזור הצפון יפסקו שרותי „אגד" בערב יום כפור כדלקמן: לזכרון הרצליה ב-12.00; גבעת צרה, גליל עליון ב-13.00; עמק הירדן ד' יבנאל, גלעד ב-13.15, להדסים ב-13.30; לזכרון, הרצליה ד' פ"ת, זכרון יעקב ד' פתח תקוה, חיפה מאסף הוד, זכרון, פרדס חנה חוף, כפר סבא אקספרס, כפר סבא מאסף, פרדס חנה ותל מונד ב-14.00; חיפה מהיר, חיפה מאסף, טבריה עפולה, נצרת ב-1.15; אבן יהודה, בני ציון (תרו"ם), הרצליה ב. החוף עד רעננה, הרצליה ד' רמת השרון כפר סבא מאסף, נתניה כ. החוף, נתניה ד' גורדיה, קדמה (מורשה), הל ברוך דרך ר"ג ב-14.30; לרמת אביב, שיכון ב-15.00.

מתל אביב לאיזור הדרום

בתל אביב לאזור הדרום יפסקו השרותים בערב יום כפור כדלקמן: מגבעתיים לירושלים קו 400, ת"א מצפה רמון ב-12.00; אופקים, אורים, באלים, גבולות, בניה, כרם יבנה, כפר מרדכי, גזר, ירושלים מאסף דרך רזיאל נחשון בן-נון ב-12.30; נחל עוז, ניר יצחק, נירים ונחל סיני ב-12.45; גבר עם, ארז, כפר חביד, באר שבע ד' סעד ב-13.00; בית עריף, בן שמן, גת, גל און ב-13.15; בית דגן הכפר, באר שבע מהיר 369, גבזו, דניאל, חולדה, משמר דוד, מזכרת בתיה, יסודות, חמד, צפריה, בית דגן ב-13.30; אשקלון ד' הוף גן יבנה בשעה 13.45; אשקלון דרך גדרה, אשקלון ישיר, אחיעזר, יגל, זיתן, ק. גת, ב"ש דרך ק. גת, גבעת ברנר, ירושלים ישיר, ירושלים מאסף ק. עגבים מ. חמישה ב-14.00; אשדוד, ראשון לציון, רחובות, רמת אליהו, אזור, שבעטה, באר יעקב, רמלה, לוד, ומצפון ת"א להולון ב-14.30: לבת ים, חולון ב-15.00, לאילת יצאו אוטובוסים בשעות 6.00, 8.00 9.00, 10.00, האוטובוס האחרון באילת לשארם השיך יצא בשעה 12.0.

ירושלים

בירושלים יופסק השרות בקוים הבין עירוניים בערב יום כפור כדלקמן:

לחיפה ד' חדרה, רחובות ב-12.00; לבאר שבע ד' סעד ב-12.15; לחיפה דרך נתניה, ק. שמונה, צפולה, טבריה; נתניה ב-12.30; לב"ש ד' פלוגות ב-13.30; לאשקלון ב-13.45; לאשדוד, וקו 400 לגבעתיים כ-14.00 בקווים העירוניים יופסק השרות באזור ירושלים בשעה 14.30.

חיפה

בחיפה יופסק השרות בקווים הבין עירוניים בערב יום כפור כדלקמן: לירושלים ב-12.30: לגוש טירת צבי ב-13.30, כרם מהר"ל (עופר) ב-13.45; טבריה דרך העמקים ב-13.50; ת"א מהיר ב-14.00; ת"א מאסף, ק. שמונה, ראש פינה ב-14.15; ליבנאל קשר בעפולה ב-14.10: לפרדס חנה, זכרון יעקב ב-14.20; עתלית, נוה ים מכבר פלומר, היוגב וגבעת עוז דרך משמר, כפר ברוך ב-14.30; לצפת ב-14.45; עפולה דרך נהלל, בית שאן, גשר, טבריה ד' נצרת ב-15.00; נצרת עלית, מגדל העמק ב-15.25; נצרת ב-15.50 הקוים לבאר-שבע ואילת לא יפעלו בערב החג.

זמני האוטובוסים הראשונים שיפעלו במוצאי יום הכפורים מתל-אביב לחיפה מהיר, חיפה מאסף, ירושלים אקס', באר-שבע ד' ק. גת, רמת-אליהו, חולון ובת-ים ב-19.00; הרצליה, קדמה עלית, נתניה ד' חוף, נתניה ד' פתח תקוה ב-19.15; ירושלים מאסף, ב"ש ד' סעד, אשקלון ד' גדרה, אשקלון ישיר, אשדוד מאסף, לוד שדה תעופה, לוד רכבת, רמלה, רחובות כפר סבא סבוב רעננה ד' הרצליה הרצליה ד' רמת השרון, פרדס חנה ד' החוף ב-19.30; מגבעתיים לירושלים יצאו אוטובוסים ב-20.45 ב-23.00. מת"א לצפולה יצא ואוטובוסים ב-19.30, 20.45, 22.15 בלבד. גמר השרותים במוצאי החג בכל הקווים הנ"ל כבמוצאי שבת.

מירושלים יצאו האוטובוסים הראשונים בקווים הבין עירוניים במוצאי יום הכפורים לב"ש ב-19.30; אשקלון ב-20.30; אשדוד ב-20.45 בקו 400 ב-21.00.

השרות לחיפה, ק. שמונה, טבריה לא יפעל במוצאי החג, סיום התנועה כבכל מוצאי שבת. בקווים העירוניים יתחדש השרות בשעה 19.30 ויסתיים כבכל מוצ"ש.

בקשת סליחה

למרות רצם כל ההרגשה של חילול והשפלה כבוד עצמאות ישראל הסמונים בקבלת התכתיב האמריקאי ע"י ממשלת ישראל אשר בה נמצאים שני שרי המפד"ל המתיימרים להשמיע את קול הצד האמתי שבישראל. — הנני מתנצל בזאת לפני השר יצחק רפאל על הפגיעה האישית החריפה שפגעתי ב' כחום ליבי בעת החריפה שפגעתי בו כחום ליבי בעת ישיבת מרכז המפד"ל ביום שלישי כ"ז אלול תשל"ה. ובכן, תן כבוד ה' לצמך.

פתחיה גרינה
רח' שערי חסד 12
ירושלים

מת פצוע בקטטה בכפר כבול

חסין ריאן, בן 18, שנפצע בקטטה שפרצה בכפר כבול ביום א' שעבר מת אתמול מפצעיו בבית החולים רמב"ם בחיפה ובכך הגיע מספר ההרוגים בקטטה זו שפרצה בין משפחות ריאן ותבוד ל-3.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל"י זכה המספר: 572822.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 376413.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 376671.

בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 592245 253817.

בסך 5.00 ל"י זכו המספרים הבאים: 568529 504772 234862 043153 671198 634389 596699 573494 779183 729601.

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-03323 03428 47035 40288 37901 21328 21055 98097 62143.

בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-05228 19820 2286 64211 49675 48707 726876 99434 84476 82539.

בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-0712 3071 6771.

בסדך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-0507 2918 7948 4600 3028 0586 7575 4475 4906 3218 0846 7983 4666 3113 0827 3538 1363 8183 6402 3342 1093 8012 8552 6984 3702 1876 8396 6922 7272 4003 2338 8926 7163 3896 2202 9027 7437 4048 2417 8933.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים הרגילים שמספריהם מסתיימים בספרה: 6.

יהודי בריה"מ מחפשים

(סוף מעמוד 3)

שיחה שהם ציינים שמם, באבינים בציונות בפיסוסה ללא שום כוונה או פניות הזביות. מכבב של האקדמאים, טוב. בביהוד כולם רמת החיים הגבוהה שלהם ביחס לאוכלוסיה הכללית. יש להם דירות, ריהוט יפה, טלויזיה, אוכל, בגדים — אין כי קיצולה בצפיה להסבת רמת חיים. אבל כאידך מצאתי מצב רוח ירוד הרבה מאוד תלונות. מכתבר שמן הארץ בגיעים מכתבים מלאים קובלנות, והדבר זה משפיע עד כדי כך על כל הנעוה ההתעוררות שאני חושש שמא ביום בו יפתחו השערים לעליה הכינית — לא יהיו רבים שירצו לעלות".

הכשלון בקליטת העליה

מה חולל את השקיעה?

„הצעירים עמם דברתי, לרבים מהם אגב, השקפה להיה, גב אם אינם שומרי מצוה, הסבירו לי כי כי נראה ישראל נכשלה בנסיונה לקלוט את העליה הרוסית. לא מביינים לרוחם בארץ. אלה שעלו — כאי להפצ יהדות היא קהלה היה. אינ מהם לא התלונן לקרוביו בארץ כותקים בעבודה או בחיים הוכרים — אבל כולם סיפרו לי על מכתבים בהם מתוארים יחס הזלזול כלפי העולים, חוסר ההכוונה הרוחנית, תחושת הבדידות הנפשית והרוחנית. בדוע לפתוח הציבור הדתי בישראל לא יוזם בבצע הסברה וקליטה רוחנית — שאלו אותי הצעירים במוסקוה. הם טכנו שאיהו שאפו ממה לבאה אם ארצה ולהיות בארץ מברבית — לא היו בוחרים בישראל. הבוהר בישראל עושה זאת רק מכום שהוא בהפצ טעם יהודי להיי. בעניין — צעירים אלה שלא קיבלו שמץ חינוך יהודי, מסתובבים, בחלקם לפחות, עם כיפה או כובעי קסקט לראשם. דיני כשרות — אינם יודעים, אבל כדי להפגין את הכבוד שהם רוחשים לנו, כשומרי מצוות, הגישו לנו פירות בלבד עם סכין ומזלג מפלסטיק, שהגיעו למישהו מהם במשוס, מחו"ל... כאב לנו לראות כיצד אצל צעירים נלהבים כאלה נחלש רצון העליה בגלל חוסר צרכי קליטה נכונים בארץ. הסברנו כמיטב יכולתנו — אבל נראה לי שנשארו בתלונותיהם. הם גם אינם מבינים הופעות שהם צורת החיים היום-יומית בארץ. אחרי שהסברנו להם את מערכת החינוך הישראלית, סיפרנו על צכמי והיכון וישיבה תיכונית וכדי' אמרו בתמהון: מה זה? גם צעירים שרוצים ללמוד תורה צריכים לשלם שכר לימוד? תורה לא לומדים בחינם? צריך להבין את התמיהה על רקע חינוך החינם שניתן ברוסיה בכל השלבים".

למרות התלונות והתמיהות — קבלת הפנים של מבקשי העליה לחברי המשלחת היתה נרגשת ונלהבת מאוד.

„הקיפו אותנו בהתרגשות עצומה הם ידעו ודאי שהשלטונות ישמעו על כך ששוחחו עמנו — ובכל זאת רצו להפגין את הירותם, את אדישותם לשלטון, את חוסר הפחד שלהם. צריך לזכור שכל אלה שהגישו בקשה לעליה — פוטרו מעבודתם. ובבריה"מ פירוש הדבר — ניתוק מחיי החברה, באפשרות לקבלת סעד רפואי, באפשרות לנסיעה בתוך המדינה ובכל תעסוקה רישמית. למחייתם, מסתכרים מבקשי העליה, משיעורים פרטיים. הם מכינים צעירים לבחינות הכניסה לאוניברסיטה ומרוויחים מכך היטב — אבל על ראשם מרחף השוט של האשמה בפרזיטיות. כרגע — לא רודפים אותם, נוקטים עמם ביד רכה, אבל בכל שעה שיעלה הרצון מצד השלטונות אפשר לעצור אותם בהאשמה של פרזיטיות, שהרי אינם רשומים בשום מקום עבודה".

ראש הקהלה יצא ללמוד יהדות

שאלנו: האם גיליתם איזה סימנים להיי קהילה יהודיים?

פרופ קודרי: נוסף לביהכנ"ס הגדול — יש כנראה במוסקוה עוד שניים, בהם מתפללים. אני נזכר שראיתי באיזה קיוסק עתון באידיש — כנראה שהובא מבירובידג'ן. שאלנו מה עושים בחגים המתפללים סיפרו לנו שבערבי פסח נוהגים לבוא לרחבת ביהכנ"ס יהודים מגרדזה ומוכרים שם יין ומצות. יש גם מעט מכלהים בארה"ב. בדרך חזרה ממוסקווה עצרנו בבוקרשט והתארחנו בבית הרב רוזן. שם, הזמן לנו לפגוש את המנדניק, „ראש הקהל" של יהדות לוסיה. הוא סיפר שהאגודה נשלח לרומניה ללמוד מפי הרב רוזן כיצד מקיימים חיים יהודיים במשטר קומוניסטי. ואכן בבוקרשט להשיג יין, מצות ותשמישי קדושה לכל דורש. אותו „טנדסניק" סיפר שפתח במוסקווה מסעדה כשרה קטנה — לא ראינו לא שמענו עליה. בכל העיר הגדולה יש אולי שוחט אחד — גם עליו לא שמענו. בסך הכל קשה לדבר על גילוי כלשהו של חיים קהלתיים או אפילו על יהודיים מתמיד".

אשר לכנס — פרופי קודרי משוכנע בהחיבות הנוכחות הישראלית. מדברים שנאמרו בכנס, באומו של נשיא הכנס הנ"ני, התברר שהיו הצעות פוליטיות לא אקדמאיות כנושאים לדיון, הם לא התקבלו — כנראה בשל הידיעה שתבוא משלחת ישראלית. „חשוב לדעתי שהרוסים יראו שאיננו נרתעים מלבקרם"...

המפגשים עם נציגי העולם האקדמי הערבי — היו מעניינים. המצרים, בסתבר, היו פתוחים לשיחה. מעניינת במיוחד היתה הפגישה עם דקטור אוניברסיטה אלכסנדריה, רופא במקצועו. כאשר שמע הלה בשיחה עם הנציג הישראלי של אוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע, אף הוא רופא, על דרכי הוראת רפואה במצרים ובישראל שאל פתאום הישראלי: נו, מתי הוכלנה הפקולטות שלנו לשתף פעולה ביניהן בהוראה ובמחקר?

ענה המצרי: רגע אחרי שהמדינאים שלנו יישרו את ההדורים בינינו...

שנתיים למלחמת יום כיפור

(סוף מעמוד 6)

לק ניכר מזמנה בכיתות רגליה ממשרד למשרד ובכתיבת מכתבים לקציני צה"ל ופקידי משרד הבטחון".

מבחינה פסיכוסוציאלית, המשימה הראשונה בשלב ראשון זה הינה התרת הקשרים עם המנוח ו„השלכה" עם העובדה שהוא מת. כדי לעשות זאת, חייבת הרעייה ללמוד לנתק את אלפי חוטי הקשר של נסיון משותף עם בעלה, להתיאם, לספרם, ולשוב לספרם בשגינה ובעצב האוי — להתכם ולקפלם בקצוות בהוכלי צצמת ובצורת זכרונות אהובים. זה כולל פעולות גלויות כגון הלהה מלדבר אודותיו בזמן הווה ולמידה להשתמש בזמן עבר. זה מחייב אף היים באוירה ניטחה והירגית הכפעדדת ביסור גלוי של יגון ואבדה.

אלמנות יהודיות דתיות בישראל מצאו כי בשימותיהן הפסיכולוגיות הוקלו בתקופה ראשונה זו ע"י קיום ה„שבעה", אף עפ"י שהדבר עלול להבכבך שבועות לאחר קרות המוות בפועל, הוא בשכה את התפקיד החשוב של התאבלות גלויה ומשותפת, של ההרגה (ואפילו צוויי) סיפור באורעות העבר בחיי החיל שנפל. הישיבה יחדיו עם חברים מילדות, עם חיילים עבותים, עם קרובים, שכל אחד מהם הורם חלקו בהעלאת זכרונות איקים. באמצצות סגולת המרפא של הפילות וטקסים שהם בבחינה כצוה, זוכות הרעיות לכידה בבריכת של יביב וההרשה הכבכית.

נמצא כי נשים בנות עדות המזרח זכו להרווחה וניחומים ניכרים ע"י קיום טקסי ומנהגי האבלות הגלויים שנקבעו וקויימו ע"י קהילתן: מריטת שער, קריעת בגדיהן, שריטת לחייהן, התנועצות קדימה ואחורה בקצב מסויים, ובכלל זה „קריזות" תקופתיות עם סימפטומים של עלפון, בחילה, ואפילו איבוד הכרה. לא זו בלבד שאלה משמשים להפגין את עוצמה יגונם, הם אף איפשרו להן להחליק ביתר קלות לצבר תפקידן החדש כאלמנות. בקורים בבית העלמין היו מושכים וטקסיים בבחינת עוצמתם.

אצל הרעיות מרקע מערבי באופק רצצור יותר ואצל אלו החכרות כמסגרת דתית בה ניתן להתאבל על הנפטר, לא באה „ההתמודדות הראשונית עם האיום על בטחון העבר" בקלות כה רבה. נשים רבות דווחו כי ניתנו להן זריקות וגלולות ארגעה על מנת „לשכך את כאב הסבל", ואמרו כי נצרכו לשיברצת כדי לצכל את בלוא המשמעות של הבוצאות אותן. במקרים מסויימים. הודו הללו כי היו מבכרות לבכות ולקונן, אך השו עצורות בשל איסורים חברתיים כצד קרובים בעלי כותנות סוכות, אשר שינו בתקיפות את הנושא כאשר הללו ניסו לשוחח גלוית על בעליהן, או אשר בעקבות המידה ה„בברית" של הכחשה, סטואיציזם וסגירות, סבלו מכיצבודים להת בימי להרגשותיהן.

במפלגה ובתנועה

תנועת האשה הדתית לאומית פתח-תקוה

בשבת ב-5.30 במועדון בית התנועה (מתנה יהודה) ירצה הרב משורד על עקרות ימי התשובה.

ב„היכל שלמה" ירושלים

מחר, מוצאי שבת שובה, בשעה 8, הקיקים בהיכל שלמה, בירושלים, אספה כללית של „ארגון עולי ארצות הכעביה". האספה תדון על תוכנית עבודה בעונה הבאה ותשמע דוחות מהפעולות השונות של הארגון בשנה שעברה.

אורח האספה יהיה הרב מרדכי חנזין, לשעבר המזכיר הראשי של הרב הראשי במוסקבה וכעת חוקר מדעו באוניברסיטה בר-אילן. הרב הנזין, שהעסיין גם כעסקן צבורי, ירצה על „יהדות רוסיה ביום וסיכויי העליה לישראל". הקהל מוזמן.

המפד"ל הפוהמ"ז בתל-אביב

במועדון סניף נוה שרת ב-11 שעור במדרש ע"י הח' י. ש. שפירא.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן נוה צה"ל ב-4 שעור תורה ע"י הרב י. יודיו.

בביהכנ"ס „תפארת ישראל" רח' המעפילים בשעה 4 שעור תורה ע"י הרב זכריה כהן.

בביהכנ"ס „זכרון קדושים" ביפו שעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת ע"י הרב אלעזר הגר.

במעודון „רמת ישראל" דם המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב-2.30 שעור בגמרא בשעה 3.30 ע"י מר א. ארנברג.

בביהכנ"ס „בר אילך" ב-10 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב עזרא בר שלום.

ב„בית ישעיהו" צ'לנוב 18 ב-11 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב מ. נוף.

בקרית שלום עצרת תשובה בהשתתפות הרב סכורש ב-5 אחה"צ.

טיולי חוה"מ סוכות למצדה עין גדי, אילת והערבה הגליל ורמת הגולן, פרטים והרשמה באזור העם 108.

תנועת האשה הדתית הלאומית ירושלים

עונג שבת במכון הרי פישל פרשת השבוע מר משה סובלה פישר. שירים בתפלה הגב' שושנה הולצברג. בבית הכרם בפנסיון מרגוע פרשת השבוע הרב דוד שפירא. בגבעת שפירא: עונג שבת בבית הגב' עדה ביקר, רח' כבאו הררי 35, ב-4 אחר הצהרים פרקי אבות הרבניות חנה גרשטיין.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בביהכנ"ס הפוהמ"ז בבית התנועה, רח' החלוץ 59 בשעה 7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י הח' מנחם המר, בשעה 10.30 שיעור ברמב"ם ע"י החב' מאיר אוריין. בכל יום רביעי ב-8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראסה.

בביהכנ"ס בשכון הפוהמ"ז בקרית אליהו בשבת ב-10 שיעור בגמרא ע"י הח' יצחק לבנון, אחה"צ שיעור בגמרא ע"י החב' ישראל פולקביץ, בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שיעור במסגרת לימוד דף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקרית אליהו בשבת ב-3.30 ברמב"ם בהדרכת הח' דוד אורבך. ביום ראשון ב-17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת הח' דוד אורבך בבבכ"ס המרכזי קרית אליעזר.

בבית הכנסת „מקור ברוך" פינות שפירא 3, חיפה בשבת ב-5.30 אחר הצהרים ידרוש הרב רפאל סולידאנו על הנושא: פרשת השבוע וענייני היום.

ירושלים

מקווה טהרה בשכ' בית ישראל נפתח בירושלים

מקוה טהרה לנשים אשר בשכונת בית ישראל בירושלים, נפתח מחדש לאחר שיפוצים יסודיים ושכלולים מודרניים שהוכנסו בו. במבנה העתיק נושן של מקוה בית ישראל שהוקם עם יסוד השכונה שהיא מהוותיקות בירושלים שמחוצה לחומה ועמד להריסה, השקיעה המועצה הדתית 250 אלף ל"י (רבע מיליון ל"י) בשיפוצים ובשיפורים ושיכלולים מודרניים שהוכנסו בו, הותקנו תאים נפרדים ואמבטיות חדשות, הענים על הצרכים מבחינה הגיינית והלכתית.

תל-אביב

בבית הכנסת הגדול בת"א (אלנבי 110)

השבת יעבור לפני התיבה החזן בר יאיר סובר. ערבית — 5.30. שחרית — 8.00.

בליל יום הכפורים, תפילת „כל נדרי" וערבית, ע"י החזן הראשי בר יהושע לרר ומרן הרב הראשי לת"א-יפו הרה"ג ר' י.י. פרנקל שליט"א יסא את דברו. את תפילת השחרית יתפלל החזן בר יאיר סובר. תפילת מוסף ונעילה של יום הכפורים — כפי החזן הראשי. תפילת שחרית ביהכ"נ — בשעה 7. תפילת „יזכור" — 10.30.

משרדי עיריית ת"א סגורים בערב יום כיפור

משרדי עיריית ת"א יהיו סגורים בערב יום הכיפורים (יום א' 14/9). לשכות המודיעין תהיינה פתוחות עד שעה 12 בצהריים.

גן החיות יהיה סגור לקהל ביום כיפור — יום ב' 15/9, בחג הסוכות יום שבת 20/9, ובשמחת תורה — יום שבת 27/9.

שירותי החירום העירוניים, באמצעות טלפון 23—22—22, יפעלו כרגיל.

משרדי בית סוקולוב סגורים ערב יום כיפור

ביום א' (14/9) ערב יום הכיפורים, יהיו משרדי בית סוקולוב והכינון סגורים.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — בצה ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבקר ב-8.15, לפני התפילה שעור בתלמוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר ב-7.30, הנערים לפני התיבה הם בני נתור. לפני הקריאה לימוד משניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושפל שמם נקרא ביהכנ"ס.

תורנות בתי מרקחת

ליום שישי 12.9.75

תל אביב: פרנקל, רח' המלך ג'ורג' 28 טל. 223721 — 1.; יאני — רח' יהודה הלוי 67, טל. 612474.
נתניה: הדסה — מרכז.
רמת גן: חן — ז'בוטינסקי 99.
חולון: בריאות — רח' קראוזה 46.
בת ים: גני בת ים — רח' הנביאים 3 (קרוב למגן דוד).
פתח תקוה: פייבוש — חפץ חיים 6.

ליום שבת 13.9.75

תל אביב: „בוגרשוב" — רח' בוגרשוב 60 טל. 293889.
שבת במשך היום: „הרופא" — רח' דיזנגוף 217 טל. 223488; „יאני" — רח' יהודה הלוי 67, טל. 612474.
מוצאי שבת: „פרנקל" — רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721:
„צפון" — רח' יהודה המכבי 33, טל. 449995.
הרצליה — כפר שמריהו כפר ריבלין, הרצליה פתוח רח' דינגייש 142 (מול מלון סרן).
נתניה: גבע.
רמת גן: תלפיות — אבא הלל 30.
חולון: אסותא — רח' טרומפלדור 4.
בת ים: גני בת ים — רח' הנביאים 3 (קרוב למגן דוד).
פתח תקוה: אסותא — ברון הירש 21.
באר שבע: בית מרקחת בריאות.

לוח הצופה

● פולים הקונה רהיטים אנטיקות, פריג'ידרים טלוויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● דרושה מטפלת בימים ב'—ה' מ-7.15—8.00, מ-11.00—14.00 כולל עבודות בית קלות פוקסברומר צפניה 2, בני-ברק, טל. 223647.

● בין פבין לבר-אילן, למשפחות דתיות: 2 חדרים מ-133,000 ל"י; 3 חדרים מ-166,500 ל"י; 4 חדרים מ-192,500 ל"י; מטבח פורמיקה קרקע פרטית גמר מעולה, שרותים דתים במקום. „אפריקה ישראל להשקעות" בע"מ 50281, 751540.

● דתית אקדמאית 26/158 מעוניינת בדתי משכיל טל. 225551, 17.00 — 14.00.

● למכירה בפתח תקוה 2½ חדרים + הול + סוכה ק"א ע"ש יהלום 10, 907278.

● למכירה בבני ברק בסביבה שקטה 2 — + ½ נהדרה שד' גרשטקורן 13, 788124.

בבית המשפט המחוזי בת"א

תיק עז' 4002/75

בענין: עזבון המנוח לאזר חנן ת.ז. 0969141 מבית יזאי אשר נפטר ביום 20.3.1975 (להלן „המנוח").

המבקשת: לאזר סרה ת.ז. 1017017 מבית יזאי ע"י ב"כ עוה"ד א. וקסלר מנתניה, רחוב הרצל 9.

הזמנה

להודי ידוע כי הוגשה לבית המשפט בקשה ליתן צו ירושה של המנוח.

הרוצה להתנגד למתן הצו המבוקש, יגיש תוך 14 יום מיום פירסום הזמנה זו, התנגדות לבקשה המבוקשת, שאם לא כן, יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

היום

יום ששי ד' תשרי תשל"ו (12.9.75)

פר' האזינו

הפרק: דבהי"ב ט"ו; המשנה: מקוואות ז, ד"ה; הדף: שבת יט; ההלכה: אורח חיים תרו, ב—ד.

שבת — הפרק: דבהי"ב יא-יב; המשנה: מקוואות ז, ו"ז; הדף: שבת כ; ההלכה: אורח חיים תרו, א—ג.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי הבבירות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „קונצרט בוקר" 10.05 ציר הזמן 10.15 שידורים לתלמידים בבתי הספר היסודיים: לקראת שבת, פתח... תכנית ליום הכפורים „רעיונות" — בעיות להרהבת הדעת — בעיות נבהרות בהולדום הצירות 11.15 שידורים להלי מידים 11.35 „מוסיקה הוד-אירופית" 12.05 „מהלולות החזנות היהודית" ירושלים 13.55 „מה במוסיקה" 14.10 לאם וליד 15.05 „קבלת שבת" — פרשת „שובה ישראל" 16.10 „בצפני".

רשת ב'

06.00 „מה טובו" והיר של יום 06.10 התעוררות בוקר 06.20 „שעון" 06.59 רגע של עברית 07.35 „זמר וזמר" לך 07.55 „אור ירוק" 08.10 „בוקר טוב" 10.05 „באן בבית" 11.45 „כמה דקות עם..." 12.05 „בכביש" 12.30 „שיר והזיוד" 13.05 „בחצי היום" 14.10 „באו, שם ובכל מקום" 16.10 „סופשבוע".

גלי צה"ל

05.58 ברכה הבוקר 06.10 צלילי בוקר 06.55 פינת כושר 07.05 בגלגלי צה"ל 08.05 יומן הבוקר 09.05 דייט עם שיר 10.05 תבים ופטים 12.05 כוכב עם שלוש פינות 12.15 חיילים שואלים 12.40 הנקודה היהודית 12.55 הסיפור המסיר הקצר 13.05 בירור 75 — 14.05 מצעד הבבינות 15.05 שלוש לפני שבת 16.55 הפסקת הבבנוע.

טלוויזיה בכללית

15.00 לרומא באהבה 15.30 שלום לבוא שבת.

טלוויזיה לימודית

14.00 כוכי הטובב 14.10 צ'יקצק בשחבב לבן 14.20 שיר לי — „ארץ ישראל".

מוצ"ש

רשת א'

21.05 „מוצאי ספורט" 21.20 פינת הגיגון 22.05 „שבת אחיי" 23.05 „רדיופה" 00.10 „עתים הגדולה של המתפשים".

רשת ב'

19.05 יומן השבוע 19.50 פרקי היום בהגך: דברי-הימים, פרק י"א, י"ב קריאה כפי יהנף רחן הויחה מאה כול ריטרס 20.05 ברכת הראשון-לציון הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף לקראת יום כפור 20.15 „המבדיל" — בלגה כלבהי — על תפילה יום הכפורים 21.05 „קונצרטים" 23.05 „הדים מוקלטים בתפי לות הסליחות בנוסח יהודי אשכנז 00.35 רגע של שיר.

גלי צה"ל

18.55 בה משבת 19.05 שירת קודשות „הסתר נפש" 19.53 על כל כשים 20.05 „אבבין" 21.05 בסורה, בסורת 21.30 היבת נבינה 23.00 „יייר" ים 23.4 יומן הצה 00.05 בישור לילה 02.00 מבתק ליגוח.

טלוויזיה כללית

20.00 בכבהידות נאבל: על מסירות נפש בבעיאות ימינו ערב יום הכיפורים 20.30 כבם להחזאת 21.00 כבם בסורס 21.45 קולונבו 23.15 ספוקו של יום — והדוה.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אוריון
שבוע 2
הקשר הצרפתי

אורנע
שבוע 2
פרנקנשטיין הצעיר

ארנון
שבוע 3
מיכאל שלי

הבירה
תעלומת בול הזהב

מיטשל
שבוע 3
עמנואל

חיפה

ארמון
בובת השטן

חן
שבוע 11
סנוקר

אורלי
שבוע 2
קזבלנקה

פאר
אדית פיאף

רון
שבוע 2
כותרת ראשית

תל-אביב

אסתר
שבוע 6
עמנואל

גורדון
שבוע 8
מיכאל שלי

גת
שבוע 6
אלף לילה ולילה

חן
שבוע 5
וולדו פפר הגדול

סינרמה
שבוע 2
מפקח בראניגן

פאר
שבוע 2
הסנדק מס' 2

דרייב אין
שבוע 3
עקיצה ב-60 שניות

התאטרון בישראל

במוצ"ש 13.9.75

הבימה
על קלות דעת: אולם גדול
בני ערובה: אולם „קטן"

הקאמרי
סיירלנט

תיאטרון עירוני חיפה
שרגא קמן במחזה דוד שיין: ה"א „נחמני"
הבוקר: חיפה

הצפה

עתון יומי

DAILY

המו"ל: הבוקר בע"מ, העורך: ש. דניאל, עורכת והנהלה: תל-אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד: 3045, השבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בריהודה 2, ת"ד 1546, טל. 234911, בערב טל. 35605 528341 ✱ סניף חיפה: רח' טרלוחרוב 8, טל. 563629 ובעת [illegible]

[illegible]

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחר פרין	מחר יזרה
123.22	126.30

קרן נאמנות צבירה סלע

המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

טיולים עממיים בחג הסוכות

אגד תיור — אגד דן תיור — מארגנים טיולים במחירים מוזלים לישראלים בחג הסוכות.

מתל-אביב:

✱ לפיתחת רפיח — יום אחד
✱ למעלה האדומים — ים המלח — יום אחד.
✱ לשומרון (סבסטיה) — גן השלושה (סחנה) — יום אחד.

הטיולים יתקיימו בימים: א' — 21.9, ב' — 22.9, ג' — 23.9, ד' — 24.9, ה' — 25.9.

היציאה ב-7.30 בבוקר מרח' הירקון 198 ת"א

מחיר כל טיול —.50 ל"י לאיש.

מירושלים:

✱ לפיתחת רפיח — יום אחד.
הטיולים יתקיימו בימים: ב' — 22.9, ד' — 24.9.

✱ לשומרון — בקעת בית שאן — בקעת הירדן — יום אחד.
הטיול יתקיים ביום ג' — 23.9.

היציאה מתחנה המרכזית ירושלים רציף מס' 1 בשעה 7.30 בבוקר.
המחיר —.50 ל"י לאיש, כולל כניסה לאתרים.

מחיפה:

✱ למצדה — יום אחד.
הטיול יתקיים ביום ג' — 23.9.
המחיר —.75 ל"י לאיש.
היציאה בשעה 6.00 מרח' נרדאו 4.

✱ לרמת הגולן — יום אחד.
הטיול יתקיים ביום א' 21.9.
היציאה בשעה 7.00 מרחוב נרדאו 4.
המחיר —.50 ל"י לאיש

✱ לירושלים — יום אחד.
הטיול יתקיים ביום א' — 21.9.
היציאה בשעה 6.30 מרחוב נרדאו 4.
המחיר —.50 ל"י לאיש.

לילדים עד גיל 12 10% הנחה.
הטיולים באוטובוסים ממוזגי אויר.
המחירים אינם כוללים ארוחות או כל הוצאות אחרות.

הרשמה בכל משרדי אגד-תיור ואגד-דן תיור

אנו מאחלים לכם טיולו נעים.

אגד תיור — אגד-דן תיור

להקת פסטיבל הזמר החסידי

4 מופעים בישראל

ת"א — היכל התרבות — בחוה"מ סוכות
מוצ"ש 20.9.75, בשעה 8.45 בערב
יום ד' 24.9.75, בשעה 9.00 בערב
חיפה — אודיטוריום חיפה
יום ה' 18.9.75, בשעה 8.45 בערב
ירושלים — בנייני האומה
יום ג' 23.9.75 חוה"מ סוכות, בשעה 9.00 בערב

כרטיסים: ת"א — „הדרך" וביתר המשרדים.
חיפה — משרד „גרבר" וביתר המשרדים.
ירושלים — „כהנא" ובן-נאים".

هكذا من الاصل

صكرن من الاهل

חב' „אל על" הוכרזה כמפעל חיוני לפי תקנות שעת חרום

שר התחבורה מר גד יעקבי הכריז אתמול על חברת „אל־על", נתיבי אויר לישראל בע"מ, כמפעל חיוני לפי תקנה 2 לתקנות שעת חרום (שירותי עבודה חיוניים (הגדרה יבשת ואווירית), תשל"ה־1975, שנתפרסמו ב־31.7.75.

הדבר נעשה בעקבות החלטת הממשלה מיום 27.7.75, שהסמיכה את שר התחבורה לנקוט אמצעי זה בשעת הצורך.

דובר משרד התחבורה שהודיע על כך מסר, כי החלטה זו של שר התחבורה באה בעקבות הודעת מנכ"ל „אל־על", מר מ. בן־ארי, שדיווח לשר התחבורה, כי ועד עובדי בתי המלאכה הודיע כי: „עקב יישום הרפורמה, נמצאנו נפגעים בהכנסות הנטו הנובעות מעבודה בשעות נוספות המהווה מרכיב מרכזי בשכרנו. אי לכך, החליט הועד להורות על הפסקת עבודת שעות נוספות שבתות ואי־היענות לקריאות מיוחדות החל מ־9.9.1975".

דבר זה עלול להביא לשבוש חמור בשיטותיה של „אל־על".

הכרזת „אל־על" כמפעל חיוני מאפשר לראש מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה להוציא צווי קריאה לשרות עבודה חיוני לעובדים ששבתו את העבודה.

שר התחבורה הביא החלטתו זו לידיעת ראש־הממשלה בטרם שיצאה אל הפועל.

הוענקו עיטורי „עוז" „ומופת"

עיטורי „עוז" ו„מופת" הוענקו אתמול לשלושים מלוחמי מלחמת יום הכיפורים במשכן הכנסת בירושלים, במלאת שנתיים לפרוץ מלחמת יום הכיפורים.

העיטורים הוענקו ללוחמים המצטיינים ע"י הרמטכ"ל בנוכחות יו"ר הכנסת, ראש הממשלה, שר הבטחון, אלופי צה"ל, בני משפחה וידידים.

עיטור „עוז" ניתן לתשעה לוחמים. מהם שניים שנפלו ועיטוריהם נמסרו לידי בני משפחותיהם. 21 לוחמים ומהם שישה שנפלו בקרב, קיבלו את העיטור „מופת".

אלמנות, יתומים והורים שכולים קיבלו את העיטורים שבהם זכו יקיריהם שאינם, בצד לוחמים בהדים וללא מדים, מהם כאלה שפגיעת המלחמה הטילה בהם נכות.

הטקס נפתח בנגינת „הרעות לישראל" ולאחריה נאמר „יזכור" לחללי ישראל.

הרמטכ"ל, רב אלוף מרדכי גור, אמר בטקס כי כאשר גיבורי הפלוגה עשו את אשר עשו בלי לשאול שאלות ומבלי לצפות לתמורה הם הניפו את הדגל שהוביל את האומה בעבר ויוביל אותה גם בעתיד. הרמטכ"ל אמר, כי בצה"ל אין שואלים שאלות כאשר מבצעים תפקיד ואין דורשים תמורה על המעשה. „אלה המבקשים תמורה בעד מעשיהם הם שכירי חרב. התמורה של צה"ל ולוחמיו היא ההתפתחות ההיסטורית של העם", אמר הרמטכ"ל.

רב אלוף גור אמר למקבלי העיטורים, כי „הנכם רשאים לראות זכות גדולה בכך שבמעשיכם נתתם לצה"ל דחף לצאת לתנופה חדשה אחרי המלחמה".

הגר"ע יוסף על התשובה ומשמעותיה בימינו

מאת סופרנו בירושלים

הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף נשא אתמול הרצאה מרכזית בכנס של 600 תלמידות המוסד החינוכי „כפר אליהו" שליד גדרה, שנערך בהיכל־שלמה בירושלים.

הרב דיבר על התשובה ומשמעותה בימינו, והצורך בלימוד תורה ובשיבה אל המקורות של עם ישראל.

בהמשך דבריו עמד על יסודות החינוך הדתי, ובמיוחד חינוכה של הבת, שבאשה מוטלת עליה חובת ניהול הבית היהודי ובמידה רבה מאד גם חינוך הילדים.

לפני כן שוחח הרב עם תלמידי ביה"ס התיכון הדתי מבאר־שבע, ועם תלמידות אולפנה „סגולה" בקרית־מוצקין שליד חיפה.

לאחר השיחה ענה הרב לשאלות התלמידים והתלמידות.

מלשכת הרב הראשי נמסר, כי נתקבלו מברקי ברכה רבים לשנה החדשה מהקהילות ברחבי העולם ומהסתדרות הרבנים באמריקה.

קרגמן! הכנסת לא דנה בהעלאת מיסים

אין אמת בידיעה שפורסמה אתמול ברשות השידור, כי ועדת הכספים של הכנסת דנה בהעלאת המיסים — הודיע יו"ר ועדת הכספים, ישראל קרגמן.

הוועדה דנה באופן מתקדם ביותר במס ערך מוסף, תוך תקווה לסיים בקרוב את הדיון.

הרב אשר שרעבי נבחר כרב מרכזי האזורי באבן שמואל

מאת סופרנו בירושלים

הרב אשר שרעבי נבחר כרב במרכז האזורי אבן שמואל שבאזור שפיר במקומו של הרב עזר קלכהיים, שנתמנה כמנהל הרוחני של המדרשה לרבנים ביסודו של מכון הרי פישל בראשות הרב שאר ישוב כהן רבה של חיפה.

הרב שרעבי הוא חניך ישיבת הדרום, שמש כמרכז בני עקיבא ברחובות ולמד עשר שנים בישיבת מרכז הרב. ובמשך חמש שנים מכהן כרבם בישיבה לצעירים וכרב במכון מוריה של הסוכנות היהודית. הגוף הבוחר היה מורכב מנציגי המועצה האזורית המקומי ונציגי בתי הכנסת. לאחר הבחירה ברך הרב יהודה גור, מנהל מחלקת הרבנות במשרד הדתות בשם שר הדתות.

בס"ד

לרבני העיר הרצליה, לראש העיר וסגניו, חברי מועצת העיריה והמועצה הדתית, לעוסקים במלאכת החינוך, עולים חדשים אשר מקרוב באו, לכל תושבי העיר,

ברכת שנה טובה
שנת גאולה וישועה
וגמר חתימה טובה

מאחל:
מנחם קליין
סגן ראש העיריה

הסכם פשרה בעניין פיטורי עובד בתעשיה האווירית

הסכם פשרה, לפיו הוסר ענין פיטוריו של ראש האופוזיציה בתעשיה האוירית מעל סדר יומו של בית המשפט — הושג אתמול באולם המשפטים של השופט המחוזי שלמה לובנברג בתל־אביב. כל הצדדים הודיעו, כי הם מסכימים שוועדה מטעם הועד הפועל תבדוק את הענין והם יקבלו את מסקנותיה.

עם השגת הסכם הפשרה, הודיע עו"ד משה נחשון, פרקליטו של המבקש אליהו בן־שמואל, כי הוא מבטל את בקשתו לצו מניעה. השופט לובנברג החליט לבטל את צו המניעה הזמני שנתן לפני כשבוע נגד כינוס מועצת העובדים לדון בבקשה לפטר את מר בן־שמואל.

נציגי התעשיה האוירית, עורכי הדין ד"ר אמנון גולדברג ורינה בלונשטיין וכן נציג העובדים עו"ד רם כספי, הודיעו, כי גם הם יקבלו את החלטות הוועדה המיוחדת של הוועד הפועל ולכן לא ידרשו ביניהם את העיסוקין, עד לבירור הענין.

היתה דמורליזציה

בזמנו החליטה ההנהלה לפטר את מר בן־שמואל בטענה, שגרם לדמורליזציה בין עובדי החברה ולהרעת יחסי העבודה במפעל שלא שבת בכל 23 שנות קיומה. כן טענה ההנהלה, כי העובד הוציא שם רע לחברה בפירסומים בעיתונות ובכלי התקשורת, והדבר גרם לה לנזקים בקרב לקוחותיה.

מר בן שמואל פנה לבית המשפט המחוזי בתל־אביב בבקשה להוציא צו מניעה נגד כינוס מועצת העובדים. הוא טען, כי מועצת העובדים נבחרה שלא כדין, וכי רוצים לפטרו מפני שגילה חריגות ומעשים המעוררים בין הקירה במפעל ובקרב ארגון העובדים.

הנהלת המפעל והזכיר מועצת העובדים מר ששילו (קישלה) הכחישו בתוקף את טענותיו של מר בן־שמואל על מעשי שחיתות.

ביום ה' היה צפוי דיון משפטי במעמד שני הצדדים, אך הם העדיפו כי ההסתדרות תטפל בסיכסוך.

נשיא המדינה קורא לביסוס ירושלים

נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר הביע את תקוותו, שההסכמים שנחתמו עם מצרים נועדו בסופו של דבר לשלום. אך עם זאת קרא לביסוס אחיזתנו בירושלים, כדי למנוע כל ערעור על זכותנו בה. הנשיא קיבל ביום ה' נציגות של מועצת פועלי ירושלים, שבאה לברכו לקראת השנה החדשה.

בדבריו פנה הנשיא אל קבוצות העובדים בארץ בקריאה „שיעמידו בראש מעייניהם את צרכי המדינה".

נסיון ליישב את הסכסוך במפעלי „בלר־בנד"

מאת סופרנו בחיפה

נסיון ליישב את סכסוך העבודה במפעלי „בלר־בנד" בחיפה, נכשל אתמול לאחר שועד העובדים דחה הצעה שהועלתה ע"י הממונה האזורי ליחסי עבודה דוד גולומב ונציגי מועצת הפועלים. הוא הציע לחדש מיד את העבודה התקינה ולהשאיר בידי מועצת פועלי חיפה את ההכרעה בענין שיעורי הפיצויים לעובדים. ועד העובדים דרש לעומת זאת, להכפיל דמי שביתה לעובדים החוזרים כל אלה שהוצאו לחופשה. ההנהלה מצדה תובעת שיובטחו בפניה בצורה ברורה יחסי עבודה תקינים במפעל.

נציגי מועצת הפועלים הזהירו את הועד מהתוצאות השביתה שהיא בלתי מאושרת ויש לכך השלכות על עתיד המפעל.

כנס ממוני כשרות במלונות ואולמות בת"א

כמאה משגיחים הממונים על הכשרות בבתי המלון והאולמות שבתל־אביב — יפו, השתתפו השבוע בכנס מיוחד שהתקיים באולם הישיבות של הרבנות המועצה הדתית בת"א, ואשר נקרא לשם ליבון בעיות בנושאי הכשרות השבת במלונות ובאולמות.

בכנס זה השתתפו הרבנים הראשיים לת"א—יפו. ראש המועצה הדתית והרב הממונה על מדור בתי מלון ואולמות.

הרב הראשי הרב י. י. פרנקל, ציין בדבריו את האחריות הכבדה המוטלת על המשגיחים במשך כל ימות השנה לשמירת הכשרות והשבת. הדגיש, שבימים אלו של עשרת ימי תשובה, שהם ימי חשבון הנפש, חייב כל ממונה על הכשרות בכל מקום ומקום, לבדוק את רמת הכשרות ולשפר המצב בכל שניתן.

הרב הראשי הרב ח. ד. הלוי הדגיש בדבריו, שחובת שמירת הכשרות נמנית לא רק על המצוות שבין אדם למקום, אלא היא נכללת בסוג המצוות שבין אדם לחברו, ולכן מוטלת על צוות ממוני הכשרות משימה קדושה של שמירת הכשרות, השבת ויתר נושאי הדת בבתי מלון ובאולמות.

ראש המועצה הדתית ח"כ פינחס שינמן הדגיש בדבריו, כי ממוני הכשרות שהם נציגי הרבנות והמועצה הדתית במלונות ובאולמות, משמשים שגרירים של מוסד זה בקרב רבבות תיירים מחו"ל ואורחים מן הארץ והדבר זה מחייבם להעלות את מעמדם וכבודה של הרבנות, בכל הקשור למילוי תפקידם ומגעם עם האורחים.

את הכנס פתח וניהל הרב ז. שדמי, הרב הממונה על מדור בתי מלון ואולמות שליד הרבנות הראשית שאף אירגן כנס זה.

המועצה הדתית בירושלים אירגנה כינוסי התעוררות

מחלקת ההסברה של המועצה הדתית בירושלים, אירגנה בשבת שובה כינוסי התעוררות והרצאות בנושאי התשובה והאמונה בבתי הכנסת המרכזיים בעיר ובשכונות. שבת שובה היא השבת שבין ראש השנה ויום הכיפורים בה מפטירין „שובה ישראל עד ה' אלוקיך".

המועצה הדתית תיכננה 41 מרכזים בעיר ובשכונות והפרברים בהם השתתפו רבני השכונות ודרשו שבת שובה.

עציר נמלט ונתפס

מחמוד עיד מהום, בן 21, מרפיח, שנמלט ביום ד' מלשכת השופט בבית המשפט המקומי — נלכד בשעות הערב והוחזר לכלא. האיש הובא בפני שופט להארכת מעצרו כחשוד בביצוע פריצות ובעת הדיון נמלט עם כבלי ברזל על ידיו.

תוקם ספריה תורנית ע"ש ח. טמפלהוף ז"ל

מאת סופרנו בירושלים

ראשי המרכז לחינוך דתי מר ב. דובדבני וא. לנגער, ביקרו בישיבת התיכון במעלות שהוקמה השנה, ועמדו על צרכי הישיבה ודרכי סיוע אפשריים להתפתחות.

בביקור זה סוכם עם ראשי הישיבה על הקמת ספריה תורנית ע"ש חנוך טמפלהוף ז"ל, שהיה מראשי המרכז לחינוך דתי ומממניחי היסוד לחינוך הדתי בארץ.

המנוח ליוה את החינוך הדתי במעלות מראשיתו ופעל רבות לביסוסו ולקידומו.

ראשי המרכז רואים בהקמת הספריה התורנית מפעל הנצחה ההולם את אישיותו של ר' חנוך טמפלהוף, והבטיחו לפעול להקמת אגודת ידידים שתרחיב מפעל זה שיתן תנופה להתפתחותה של ישיבת ההסדר הנמצאת בראשית צעדיה.

משלוח חצי טון תרופות וציוד רפואי לתורכיה ביוזמת מד"א

מרכז מד"א בישראל יזם משלוח דחוף של תרופות לנפגעי רעש האדמה בתורכיה.

מרכז מד"א פנה לסהר האדום התורכי באמצעות הצלב האדום הבינלאומי והציע לספק ציוד רפואי חיוני ותרופות לנפגעי הרעש.

הסהר האדום קיבל בברכה את ההצעה ומשלוח ראשון של כחצי טון תרופות ייצא ביום שלישי במטוס „אל על" לתורכיה.

המשלוח יתקבל ע"י נציג משרד החוץ הישראלי ונציגי הצלב האדום והסהר האדום שם.

תחנת שאיבה ע"ש ספיר

הנהלת „מקורות" החליטה לקרוא את תחנת השאיבה טבחה שלחוף הכנרת — שהיא תחנת השאיבה הגדולה ביותר בארץ — על שמו של פנחס ספיר ז"ל. על כך נמסר בכנס התייחדות עם זכרו של ספיר ז"ל, שנערך אתמול בבית „מקורות" בתל אביב.

הרבנית הענא רייזל שפירא ע"ה

ביום ד' תשרי, נפטרה בירושלים בשיבה טובה הרבנית הכבודה הענא רייזל שפירא ע"ה, אלמנת הרה"ג ר' שלמה זלמן כהנא־שפירא זצ"ל.

המנוחה, דור חמישי בארץ, נולדה לפני כתשעים שנה בעיר העתיקה בירושלים, בת ר' יהושע פישל זקס ז"ל, בין הנכד לר' משה זקס, ממייסדי ועסקני הישוב האשכנזי בארץ. כל שנותיה היו קודש למצוות ומעשים טובים, ולחנך את בניה לתורה וליראה.

עוד בו בלילה, הספידה בנה הרה"ג ר' אברהם אלקנה כהנא־שפירא שליט"א ראש ישיבת מרכז הרב וחבר בית הדין העליון, בהלוויתה רבת המשתתפים, ונקברה בהר הזיתים. השאירה דורות ישרים של בנים ובנות, נכדים ונינים הממשיכים בדרך אבות, מהם רבנים, דיינים ותלמידי חכמים דגולים.

שיבושים באספקת המים בעמק הירדן

מאת סופר „הצופה" בגליל

בנוסף לקשיים המורגשים בטבריה בקשר לאספקת המים עקב ירידת מפלס הכנרת, נמסר אתמול על שיבושים דומים גם בישובי עמק הירדן, אשר גם הם מקבלים את אספקת המים לצרכי שתיה וחקלאות מן הכנרת.

השיבושים בעמק הירדן מתבטאים לא רק בהפסקות באספקת המים, אלא גם בהפסקת עבודתן של מספר משאבות שלאורך חוף הכנרת. כך, למשל, יצאה מכלל פעולה אחת המשאבות הגדולות בחוף הכנרת המספקת 400 מ"ק מים בשעה לצרכי חקלאות. כתוצאה מכך נאלצו החקלאים באיזור להגביר את השאיבה ממשאבות אחרות שלא נפגעו. כדי לספק את החסר. חקלאים באיזור עמק הירדן ציינו כי תופעה דומה ארעה בשל אותן סיבות בשלהי הקיץ לפני שנתיים.

שפל קריטי בים כנרת

דובר „מקורות" מרדכי יעקובוביץ מסר, כי ל„מקורות" אין כל נגיעה לשיבושים באספקת המים בטבריה, הואיל ולעיריית טבריה מפעל מים עצמאי משלו. הוא ציין כי מצב מפלס המים בכנרת עלול להיות קריטי בהגיע גובה המים לרום מינימאלי של מינוס 212 מ' מתחת לפני הים. בעוד שאתמול הגיע גובה פני המים בכנרת לכדי מינוס 211.28 מטר. כלומר: גובה פני המים עולה בכ־750.0 מטר מעבר לשפל הקריטי. הוא ציין כי מידי יום יורדים פני המים בכנרת בכ־ס"מ וחצי וזוהי ירידה טבעית בשל החום הגבוה וההתאדות הרבה.

אותות קריאה חדשים במשטרה

משטרת ישראל הנהיגה החל מהיום אותות קריאה חדשים בכל רשתות האלחוט שלה. השינוי כולל גם את רשתות האלחוט של משמר הגבול, ומתבטא בהחלפת הכינויים ברשתות הרדיו ממספרים בני שתי ספרות למספרים בני שלוש ספרות.

על השינויים הללו הוחלט לאחר שהגידול הניכר בהיקף פעילות המשטרה הצריך הכנסת מכשירי קשר נוספים רבים, כאשר השיטה הישנה של אותות הקריאה אינה מספקת אפשרויות הולמות. עוד הוחלט, כי אותות הקריאה הללו ישונו מידי תקופה, כדי למנוע ככל האפשר שימוש לרעה בהאזנה לשידורי המשטרה.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, קיבל את ראש עיריית ירושלים מר טדי קולק ואת חברי מועצת העיריה, שהביאו לו את ברכתם לשנה החדשה.

— אדמו"רים, רבנים, עסקנים ראשי עירות ואישי ציבור השתתפו בשמחת בריתו של שלמה־יעקב בן הרב אברהם ופנינה בוגיג, נכדם של דוד ופנינה רזניק, הממונה על מחוז תל־אביב, ושל ר' אייזיק ושולמית גוגיג. הרך הנימול הוא נינו של האדמו"ר מקודינוב שליט"א.

— בבית הכנסת אוהל רבקה בירושלים נערך אתמול טקס הכנסתו בבריתו של אברהם אבינו לבנם של טוביה ומירה קיל, נכד ליהודה וחנה קיל מנהל האגף לתמיד ממשרד החינוך ולשלמה וחנה טברסקי. להנולד ניתן השם לאור חיים.

אוניברסיטת בר־אילן
הוועדה לקידום החינוך המדעי לנוער — משרד החינוך והתרבות, התחידה לנוער שוחר מדע

הפקולטה למדעי הטבע
מודיעה על פתיחת
חוגים לנוער שוחר מדע
בשנת הלימודים תשל"ו
לתלמידי הכתות י' — י"ב

יקוימו פגישות, אחת לשבוע, בשעות אחר־הצהרים במקצועות:
מתימטיקה — כימיה
מדעי מחשב — ביוכימיה
פיסיקה — מיקרוביולוגיה

וכן חוגים במדעי החברה והרוח במקצועות:
פסיכולוגיה — מדעי יהדות
סוציולוגיה — ספרות ואמנות
פילוסופיה ומדעים קלאסיים

פתיחת כל חוג מותנה במספר הנרשמים.

תלמידים המעוניינים להרשם לחוגים אלה מתבקשים לפנות למזכירות בית הספר לקבלת טופס־הרשמה, או למזכירות החוגים לנוער, אוניברסיטת בר־אילן רמת־גן.

לידידנו המכובד, איש חי ועתיר מעש
ר' דוד רזניק
הממונה על מחוז תל־אביב
ברכה מעוטרת
להולדת הנכד
תזכו לגדלו ולחנכו ברוח השושלתא דדהבא להפארת המשפחה הגדולה, ידידיה ומוקיריה
ישיבת בנ"ע אדר"ת
בת־ים — חולון
ההנהלה, רבנן ותלמידיהון

למכובדנו
ר' דוד רזניק וביתו
ברכות עד בלי די
להולדת הנכד
יזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
המועצה הדתית
בת־ים

אוניברסיטת בר אילן
מודיעה בזה על המשך ההרשמה ל־
מכון לשלטון מקומי
המכון נועד להכשיר חברי מועצות ועובדים בכירים ברשויות המקומיות. פרטים והרשמה ניתן לקבל לפי פניה בכתב, למשרד לקבלת תלמידים אוניברסיטת בר אילן, רמת גן.
* * *
ההרשמה תסתיים ביום חמישי י"ג בתשרי תשל"ו (18.9.75).

אוניברסיטת בר־אילן
ההחידה ללימודי יסוד ביהדות בשנת הלימודים תשל"ו
יפתחו אי"ה קורסים מיוחדים
לבנות בוגרות בתי־ספר תיכוניים דתיים
המעוניינות להרחיב ולהעמיק את ידיעותיהן במסגרת לימודי יסוד ביהדות — תפנינה למר נ. ששון ההחידה ללימודי יסוד ביהדות בנין הפיזיקה חדר 241, בין השעות 9.00—1.00.

המועצה הדתית — הרבנות הראשית
פתח־תקוה
קרן פרסי דגל ראובן
בשיתוף
המחלקה לעליית ילדים ונוער
מכריזים בזה
על מתן הפרסים השנתיים בסך 4000.— ל"י
לשנת תשל"ו
ע"ש מרן הגאון
רבי ראובן כ"ץ זצ"ל
הרב הראשי לפ"ת והסביבה, ראש אבות בתי הדין וראש הישיבה הגדולה ישיבת פתח־תקוה

פרס ראשון ע"ס 1,500.— ל"י:
ינתן עבור חבור תורני בחקר ההלכה ושו"ת, או בחבור חדש בבעיות אקטואליות לאור ההלכה.

פרס שני בסך 1,000.— ל"י —
שיחולק לשני פרסים בסך 500.— ל"י כ"א, ינתן עבור עבודה בכתב בנושאים המיוחדים בספרי מרן זצ"ל בהלכה ובאגדה („דגל ראובן" ו„דודאי ראובן").

פרס שלישי בסך 1,500.— ל"י —
שיחולק ל־5 פרסים בסך 300.— ל"י כ"א, ינתן עבור עידוד לתלמידים מצטיינים בישיבות שהם בוגרי עליית הנוער ויוצאי הישיבות „הישיבה הגדולה — ישיבת פ"ת" ו„נחלת ראובן".

עליהם להמציא עבודות בכתב מחידושי תורה בסוגיות שונות.

התאריך האחרון להגשת ההצעות להענקת הפרסים הוא כ"ג תשרי תשל"ו אסרו חג סוכות 28.9.75 — לפי הכתובת: ועדת השופטים למתן „פרסי דגל ראובן" — המועצה הדתית פ"ת, ת.ד. 613 פ"ת.

ועדת השופטים למתן פרסי „דגל ראובן"

„משהב"
חברה לשכון, בנין ופתוח בע"מ
מציעה
למכירה דירות בבני־ברק
רחוב השומר 83
4—3 חדרים קרקע פרטית.
קרית הרצוג - רח' נויפלד
3 חדרים החל מ־141,000 ל"י
לכל דירה אפשר לקבל משכנתא בסך 40,000 ל"י
מועמדים דתיים יפנו למשרדי החברה
רח' ליליינבלום 27, ת"א, טלפון 58144

לכל ידידינו, לקוחותינו וספקינו
גמר חתימה טובה
מועדים לשמחה
וברכת
שרות ואספקה בע"מ
תל־אביב, רח' הרצל 91

ב"ה
בית הכנסת הגדול
תל־אביב, רח' אלנבי 110
עריכת חופות מפוארות
לפנות למשרד

סוכות
סוכות לנצח — סוכות שער־הגולן
סכך לנצח — יריעות, מצוירות
„סגדי" — ת"א, אבן־גבירול 190, טל' 444068

אגוד עולים דתיים
נופש סוכות
נותרו עוד מספר מקומות לנופש סוכות
ברמות שפירא
— תכנית תרבותית מגוונת —
*
פרטים והרשמה
טל' 440316 בשעות היום — 734830 בשעות הערב.

לחברת אבנעל
דרוש מנהל חנות בבני־ברק
*
לפנות: טלפון 798192, או ת.ד. 8021 רמת־גן

ההסתדרות הציונית העולמית
חטיבת המנגנון
משרה פנויה 2/75
טבחית
מקום העבודה: מכון גולד, ירושלים
על המבקשות להיות דתיות ובעלות נסיון
הדרגה המוצעת: י' — י"א בדרוג האחיד.
התאריך האחרון להגשת הצעות: 26.9.75
*
הצעות מועמדות יש להגיש לחטיבת המנגנון, ת"ד 92, ירושלים 91000

הידעת?
הרגל — אבר מרכזי בגוף
וביטוח —
מקור בריאות למבנהו
אם בריאותך חשובה לך
צעד את ההזדמנות
וקנה את
נעלי ד"ר פלסון
במבחר גדול ביותר
פנה עוד היום אל
א. צ. שבתי
ירושלים
רח' מאה שערים 7
טל' 285938
בדיקה במקום

נאמנות תזמורת
סימפונית חיפה בע"מ
הנהלת הנאמנות מכריזה בזאת על
פתיחת ההרשמה של נגנים וזמרי מקהלה
לתזמורת סימפונית בחיפה
✡
מועמדים בעלי כישורים מתאימים — יפנו בכתב לת.ד. 4868 חיפה, תוך פירוט הנסיון בעבר.
נא לציין הכתובת המלאה ומספר הטלפון.

יד יצחק בן־צבי
פרסי מחקר
יד יצחק בן־צבי
מכריזה על
שני פרסים בני 3,000 ל"י כל אחד
לחוקרים העוסקים במחקריהם בנושאים ולהלן:
א. מחקר על תולדות הישוב היהודי בירושלים
ב. ארץ ישראל יישובה ועתיקותיה
ג. השומרונים, תולדותיהם, דתם וספרותם
ד. קהילות ישראל בארצות המזרח, תולדותיהן וההווי שלהן
ה. תולדות תנועת העבודה בארץ ישראל
הפרסים יוענקו בהמלצת חבר השופטים בעד מחקרים שנכתבו עברית ונדפסו בדפוס לא מוקדם משנתיים לפני מתן הפרס, או שהוגשו בכתב־יד.
אין הפרס ניתן לספר שזכה בפרס אחר.
אין מחבר יכול לזכות בפרס זה אלא אחת לחמש שנים.
את המחקרים יש להמציא ב־4 עותקים (אם המחקר כבר נדפס) או ב־2 עותקים עם בכתב־יד —
לכתובת: יד יצחק בן־צבי, ת.ד. 7660 ירושלים (טל. 39202).
המועד האחרון לקבלת המחקרים הוא — כ"ד תשרי תשל"ו — 30.9.75.

מועצה מקומית רכסים
מכרז מס' 3/75
1. מוזמנות בזה הצעות מאת קבלנים לבניית 5 מקלטים: 2 בגבעה ב'/1 בגבעה א', 2 בשכונת משכנות.
2. את טופס המכרז אפשר לקבל במזכירות המועצה בשעות העבודה הרגילות תמורת 500 ל"י שלא תוחזרנה.
3. את ההצעות יש להכניס לתיבה ההצעות עליה הכתובת: מכרז מס' 3/75 לבניית 5 מקלטים ברכסים, לא יאוחר מיום שלישי 30.9.75, שעה 12.00.
4. על מגיש ההצעה להפקיד ערבות בנקאית לטובת המועצה בשעור של 5% מערך ההצעה וזאת לתקופה הנקובה בתנאי המכרז.
5. הקבלן חייב למלא את הצעת המחירים לכל המקלטים. הצעה אשר תחסר בה הצעת מחירים של אחד המקלטים תפסל.
6. אין המועצה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.
שליט ארבלי — ראש המועצה

מחלקת
התרבות וההסברה
המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
רמת־גן — יום שלישי י"א תשרי תשל"ו (16.9.75) במועדון ותיקים יתחדש השיעור בתלמוד בשעה 11.00 בבוקר — בהדרכת הרה"ג מ. י. אוספיזאי שליט"א רב העיר „בנין עבד עברי", קידושין י"ד ע"ב.
רמת־גן — ביום שלישי י"א תשרי תשל"ו (16.9.75). יתקיים במועדון בר אילן חוג הרמב"ם בשעה 6.00 בערב בהדרכת ד"ר נ.ד. סרבה.

בס"ד
דו השבועון החינוכי
זרקור
מחנך לאמונה ולבטחון בה', לאהבת תורה ולאהבת ישראל והארץ
מחיר עותק 2.60 ל"י • בהזמנות מרוכזות 1.30 ל"י בלבד
דמי מנוי ל־12 חודשים — 42 ל"י
ל־6 חודשים — 23 ל"י
*
המערכת: רח' בליליוס 10, ת.ד. 5284 ירושלים

תושבי בני ברק והסביבה
לנוחיותכם פתוחה תחנת הרשמה לתכנית החסכון טפחות 90,000
ברחוב ירושלים 19, בני־ברק
התחנה פתוחה בימים א'—ו' בשעות: 9:00 — 12:00
ואחה"צ, פרט לימים ד' ו' בשעות: 16:00 — 18:00
תכנית החסכון לרכישת דירה?
טפחות 90,000 זו התשובה.

כוס תנחומין
אנו משתתפים בצערם הגדול של חבר הנהלתנו,
הגאון ר'
אברהם א. כהנא־שפירא שליט"א
ואשתו היקרה מרת דובה תחי'
(אשת כבנהלנו הרה"ג שפירא שליט"א)
וכל משפחתם הכבודה תחי'
על פטירת האם האשה הצדקנית, הרבנית
הענא רייזל ע"ה
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ובעבודתכם הק' בהרבצת תורה תמצאו ניחומים ולא תוסיפו לדאבה עוד
מכון מהרש"ל.

במלאת שנתיים לנפילתו של
בעלי ובננו
אבי פיקרש ז"ל
במלחמת יום הכיפורים
נעלה לבית העלמין בחדרה
ביום ה' י"ג תשרי 18.9.75 ש.ז. בשעה 16.30
עדנה שרה וישראל.